

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
KONSTITUCINĖS IR ADMINISTRACINĖS TEISĖS INSTITUTAS

VILIJA ZAKARAUSKAITĖ
(VIEŠOSIOS TEISĖS STUDIJŲ PROGRAMA)

**ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ
TEISENA VIETOS SAVIVALDOS INSTITUCIJOSE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Doc. dr. Gintautas Vilkelis

Vilnius, 2015

TURINYS

ĮVADAS.....	3
1. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ TEISENOS SAMPRATA	7
1.1. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos sąvoka, uždaviniai, principai.....	9
1.2. Administracinių teisės pažeidimų bylų teismoje dalyvaujantys asmenys	20
1.3. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadijos	25
2. VIETOS SAVIVALDOS INSTITUCIJOS KAIP ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ TEISENOS SUBJEKTAS	38
2.1. Vietos savivaldos institucijų ir jų funkcijų teisinis reglamentavimas	38
2.2. Vietos savivaldos institucijų vaidmuo administracinių teisės pažeidimų bylų teismoje	45
3. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ TEISENOS YPATUMAI VIETOS SAVIVALDOS INSTITUCIJOSE EMPIRINIO TYRIMO PAGRINDU.....	53
3.1. Tyrimo metodologija.....	53
3.2. Interviu rezultatai ir jų analizė	54
3.3. Teismų praktikos dėl savivaldos institucijų priimtų nutarimų administracinių teisės pažeidimų bylose analizė	65
IŠVADOS	75
PASIŪLYMAI	77
LITERATŪRA.....	79
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	84
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....	86
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	87
PRIEDAI	88

IVADAS

Baigiamojo darbo aktualumas ir tiriamą problema. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (toliau – LR ATPK) nuostatomis, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymu (toliau – LR ABTĮ) bei kitais teisės aktais yra reglamentuojama administracinių teisės pažeidimų bylų tyrimo, nagrinėjimo, administracinių nuobaudų skyrimo teisės pažeidėjams tvarka. Siekiant sėkmingai įgyvendinti administracinės atsakomybės uždavinius, kovoti su pažeidimais, užtikrinti teisėtumą administracinių teisės pažeidimų bylose, traukiamų atsakomybėn ir kitų asmenų, dalyvaujančių šiose bylose, teisių apsaugą, reikalaujama, kad valstybės institucijos ir pareigūnai tiksliai laikytųsi įstatymų ir visus proceso veiksmus atliktų taip, kad užtikrintų teisėtumą ir nepažeistų asmens teisių.¹ Šis reikalavimas suponuoja būtinybę skirti ypatingą dėmesį administracinių teisės pažeidimų bylų teisei ir ją vykdančioms subjektams.

Lietuvoje teisinis reguliavimas, administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos atžvilgiu, labiau orientuotas į teismus ir kitas teisėsaugos institucijas. LR ATPK nustato pagrindinius procesinius administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo reikalavimus bei teisenos stadijas. Deja, siekiant visapusiškai užtikrinti teisingumo įgyvendinimą, nepažeidžiant bylose dalyvaujančio asmens teisių, šių nuostatų nepakanka. LR ABTĮ, Lietuvos Respublikos Teismų įstatymas ir kiti susiję teisės aktai papildo LR ATPK bei iškelia papildomus reikalavimus administracinių teisės pažeidimų teisei vykdančioms subjektams. Lietuvos Respublikos Konstitucijos 120 straipsnyje nustatyta, kad „Savivaldybės pagal Konstituciją bei įstatymų apibrėžtą kompetenciją veikia laisvai ir savarankiškai“.² Galbūt dėl šios priežasties, įstatymų leidėjas nedetalizuoja administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vietos savivaldos institucijose. Tačiau abejotina, ar šis požiūris tinkamas siekiant užtikrinti teisėtumą ir asmens teisių saugą šiose bylose.

Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vietos savivaldos institucijose pažinimą skatina šie klausimai: ar šios institucijos, besivadovaudamos bendromis LR ATPK nuostatomis, geba tinkamai nustatyti ir tirti administracinius teisės pažeidimus, nagrinėti bylas bei skirti administracines nuobaudas, nepažeisdamos asmenų, dalyvaujančių šiose bylose, teisių; ar miestų, rajonų savivaldybėse nenustatoma institucijai palankesnė administracinių teisės pažeidimų bylų vedimo procesinė tvarka; ar užtikrinama asmens teisė į teisingą, nešališką, nepriklausomą, apsaugotą nuo valdžios institucijos savivalės administracinę teisę; ar tinkamos kvalifikacijos pareigūnai sprendžia asmens kaltės klausimą ir geba paskirti administracinę teisės pažeidimą atitinkančią administracinę nuobaudą.

¹ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, 10 p.

² Lietuvos Respublikos Konstitucija. 1992-10-25. *Lietuvos aidas*. 1992, Nr. 220-0; *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.

Baigiamojo darbo mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis.

Pastebėta, kad dažniausiai administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną nagrinėjama teismų ar policijos veiklos sferose. Šiame darbe siekiama ištirti administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną dar nepakankamai pažintame lygmenyje – vietos savivaldos institucijose. Pripažįstant, kad šios institucijos, turinčios valdinius įgaliojimus taikyti administracines prievartos priemones, yra sąlyginai savarankiškos ir arčiausiai žmonių, kyla būtinybė detaliai ištirti vietos savivaldos institucijose vykdomą administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną.

Administracinei teisei ir jos procesams Lietuvoje didelį dėmesį skiria doc. dr. Stasys Šedbaras¹, prof. dr. Algimantas Urmonas, prof. dr. Audrius Bakaveckas², doc. dr. Pranas Petkevičius³, doc. dr. Ieva Deviatnikovaitė⁴. Savivaldos institucijų vaidmenį teisės saugojimo srityje, viešosios tvarkos užtikrinimo aspektu, daugiausia tyrinėja doc. dr. Andrejus Novikovas⁵. Užsienio mokslininkų, teisės specialistų darbuose didesnis dėmesys skiriamas policijos, prokurorų darbui administracinių teisės pažeidimų sferoje bei bendriesiems administracinės teisės principams. Atlikta mokslinės literatūros ir tyrimų apžvalga leidžia daryti prielaidą, kad administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną, kaip visumą, vietos savivaldos institucijose nėra nagrinėta.

Baigiamojo darbo reikšmė. Šis tyrimas yra reikšmingas siekiant atskleisti galimas problemines administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos sritis ir išskirti šių problemų priežastis. Pažinus praktinius vietos savivaldos institucijose vykdomos teisenos ypatumus, atsiranda galimybė pateikti motyvuotus pasiūlymus teisės aktų leidėjams dėl teisinio reglamentavimo spragų šalinimo ir naujų teisės aktų priėmimo (pvz., Administracinių teisės pažeidimų bylų rengimo ir nagrinėjimo vietos savivaldos institucijose taisyklės). Tyrimo rezultatai gali padėti savivaldybių taryboms, administracijų direktoriams ir teiseną vykdančioms pareigūnams, administracinėms komisijoms atkreipti dėmesį į teisinės kvalifikacijos bei jos tobulinimo svarbą, skatinti praktikoje prisitaikyti siūlomus nešališkumo užtikrinimo, bylų žinybingumo ir kitų probleminių situacijų sprendimo būdus.

Baigiamojo darbo objektas. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos teisinis reguliavimas ir praktika vietos savivaldos institucijose.

Tyrimo tikslas. Atskleisti administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos ypatumus vietos savivaldos institucijose.

¹ Pvz., *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005; *Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Justitia, 2006.

² Pvz., Kategorijų – vykdomoji valdžia, valstybinis valdymas (administravimas) ir viešasis administravimas – samprata ir santykis Lietuvos administracinėje teisėje. *Jurisprudencija*. 2007, 2(92): 46-53; Administracinės teisės šaltinių sistema. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, 1(5): 137-150.

³ Pvz., *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.

⁴ Pvz., Administracinio poveikio priemonių taikymas kaip viena iš viešojo administravimo subjektų veiklos funkcijų. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 84-89.

⁵ Pvz., Konstitucijos nuostatų detalizavimas pagrindžiant savivaldybių galimybę savarankiškai vykdyti viešosios tvarkos apsaugą. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 54-59; Viešosios tvarkos apsauga savivaldybių teritorijoje: teisinis ir organizacinis aspektai. *Jurisprudencija*, 2003, 49(41): 46-53.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išnagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos sampratą.
2. Atskleisti vietos savivaldos institucijos, kaip administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos subjekto, teisės ir pareigas teisinio reguliavimo aspektu.
3. Nustatyti administracinių teisės pažeidimų bylų praktinius teisenos ypatumus Klaipėdos ir Vilniaus miestų, Telšių ir Plungės rajonų savivaldos institucijose.

Tyrimo metodika. Naudoti tiek teoriniai, tiek praktiniai tyrimų metodai, t. y. mokslinės literatūros, teisės aktų ir kitų rašytinių šaltinių analizė, kokybinio tyrimo metodai: interviu ir dokumentų turinio (content) analizė. Šiame tyrime buvo naudotas iš dalies struktūruotas interviu – iš anksto numatyti tyrimo kintamieji ir su kintamaisiais susiję klausimai, tačiau tyrėjas turėjo galimybę užduoti papildomas, tikslinamuosius klausimus ir tokiu būdu „<...> lanksčiau vesti interviu, t. y. atsižvelgdamas į atsakymą formuluoti kitą klausimą, išsiaiškinti niuansus, sužinoti respondento žinių gilumą ir pan.“¹ Kaip pastebima mokslininkų darbuose, interviu galima derinti su kitais tyrimų metodais, pvz., su dokumentų analize². Oficialių dokumentų – teismų nutarčių/nutarimų – analizė buvo pasirinkta kaip papildomas duomenų rinkimo būdas, sudarantis galimybę surinkti visapusiškesnę informaciją tiriamą temą.

Atsižvelgiant į mokslines rekomendacijas, siekiant pasirinkti tokius atvejus, kurie būtų informatyvūs tiriamuoju požiūriu, pasirinkta tikslinė imties vienetų atranka. Ji sudaryta pasirinkus mišriąją tikslinę atranką, t. y. derinti patogiosios antrankos (įtraukiami pažįstami asmenys), „Sniego gniūžtės“ atrankos (tyrime dalyvaujantys pasiūlo kitus tyrimo vertus asmenis) ir kriterinės atrankos (imties vienetai atrenkami pagal tyrėjo nustatytus kriterijus) būdai³.

Tyrimo struktūra. Šio darbo struktūrą sudaro įvadas, trys skyriai, kurių kiekvienas skirtas suformuluotų tyrimo uždavinių išsprendimui. Pirmame skyriuje nagrinėjama administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos samprata: teisenos sąvoka, uždaviniai, principai, dalyviai ir stadijos. Vietos savivaldos institucijų, jų funkcijų ir vaidmens teisejoje atskleidimui yra skirtas antras skyrius. Trečiame skyriuje pateikiami empirinio tyrimo pagrindu nustatyti praktiniai administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos ypatumai pasirinktose savivaldos institucijose. Šio darbo struktūrą taip pat sudaro išvados ir pasiūlymai (dėl LR ATPK straipsnių pakeitimų, naujų teisės aktų priėmimo, teisinės kvalifikacijos tobulinimo), literatūros sąrašas, anotacija ir santrauka (lietuvių ir anglų kalbomis) bei priedai.

Ginamasis teiginys. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vietos savivaldos institucijose teisinio reguliavimo spragos ir įgaliotų pareigūnų/administracinės komisijos narių

¹ Kardelis, K. *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus, 2007, p. 198.

² Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnaitė, V. *Kokybinių tyrimų metodologija*. Klaipėda: S. Jokužio leidykla – spaustuvė, 2008, p. 153.

³ Bitinas, B., Rupšienė, L., Žydzūnaitė, V. *supra* note 2, p. 101-103.

teisinės kvalifikacijos trūkumai nepakankamai užtikrina teisingumo, teisėtumo ir asmens teisių saugos reikalavimų įgyvendinimą šiame procese.

Naudota literatūra ir šaltiniai: Lietuvos ir užsienio autorių mokslinės publikacijos, Lietuvos Respublikos teisės aktai, internetiniai šaltiniai, teismų nutartys, nutarimai ir kiti dokumentai.

1. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ TEISENOS SAMPRATA

Tradicioniai administracinės teisės pagrindai yra sutelkti į teisinės valstybės saugumą, siekį, kad valstybės pareigūnai vykdytų teisėtas, nešališkas įvairių sprendimų procedūras, veiktų neviršydami įstatymų jiems suteiktų įgaliojimų ir gerbtų kitų asmenų teises¹. Kita svarbi administracinės teisės veikimo sfera yra viešosios tvarkos apsauga, kuri įgyvendinama valstybės institucijoms aktyviai kovojant su administracinius teisės pažeidimus padariusiais asmenimis, taikant jiems atitinkamas prievartos priemonės². Šios sankcijos yra būtinos siekiant užtikrinti valdžios institucijų priimtų visuomenės darnaus sugyvenimo taisyklių laikymąsi³. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos pažinimui būtina susipažinti su šią teiseną reglamentuojančiais įstatymais ir specialiaja teisine literatūra.

Administracinė atsakomybė asmeniui taikoma tada, kai jo veika savo pobūdžiu pagal galiojančius teisės aktus neužtraukia baudžiamosios atsakomybės⁴, nors Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje administracinė atsakomybė yra siejama su asmeniui pareikštu baudžiamuoju kaltinimu⁵. Vadovaujantis LR ATPK „Administraciniu teisės pažeidimu (nusižengimu) laikomas priešingas teisei, kaltas (tyčinis arba neatsargus) veikimas arba neveikimas, kuriuo kėsiniama į valstybinę arba viešąją tvarką, nuosavybę, piliečių teises ir laisves, į nustatytą valdymo tvarką, už kurį įstatymai numato administracinę atsakomybę.“⁶ Nuo baudžiamojo nusižengimo šį teisės pažeidimą skiria asmens veikos pavojingumas (kylantys padariniai, veikos intensyvumas, tikslas, motyvai ir pan.)⁷. Įvairiais teisės aktais yra reglamentuojamas administracinio poveikio priemonių taikymas administracinių teisės pažeidimų bylose. Pasitaikius teisės spragai ir prieštaravimui šiose bylose, pagal analogiją taikomos Lietuvos Respublikos Baudžiamojo proceso kodekso taisyklės.

Administracinių bylų nagrinėjimo tvarką, kaip sudėtinę administracinio proceso dalį, kuri taikoma vienodos materialinės teisinės prigimties bylų visumai, S. Šedbaras vadina administracine teise.⁸ Detalizuodamas administracinės teisenos apibrėžimą, P. Petkevičius administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną apibūdina kaip „įstatymų nustatyta bei reglamentuojama administracinių teisės pažeidimų bylų tyrimo, jų nagrinėjimo ir administracinių nuobaudų bei kitų administracinio poveikio priemonių taikymo teisės pažeidėjams proceso

¹ Stewart, R. B. Administrative law in the twenty-first century. *New York University Law review*. 2003, 2(78): 438.

² Čiočys, P. A. *Teisės pagrindai*. Vilnius: Vilniaus valdybos kolegija, 2002, p. 116.

³ Goodnow, F. J. *Compare Administrative Law*. Washington: Beard Books, 2000, p. 16 p.

⁴ Gruodytė, E. Takoskyra tarp administracinio teisės pažeidimo ir nusikalstamos veikos viešosios tvarkos sektoriuje. *Jurisprudencija*. 2007, 8(98): 92.

⁵ Valančius, V. Lietuvos administracinės ir baudžiamosios justicijos sąlyčio aspektai. *Jurisprudencija*. 2006, 4(82): 91.

⁶ *Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas*. 1984-12-13, Nr. X-4449. Vyriausybės žinios. 1985, Nr. 1-1, 9 str. 1 d.

⁷ Pranka, D. Nusikalstamos veikos ir administracinio teisės pažeidimo atribojimo problemos: teisės pažeidimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis. *Jurisprudencija*. 2013, 20(4): 1520.

⁸ Šedbaras, S. Kai kurių administracinio proceso vidinės struktūros elementų sampratos problemos. *Jurisprudencija*. 2002, 32(24): 41.

tvarka“.¹ Šio apibrėžimo kontekste galima išskirti keletą atskirų teisenos stadijų: bylų tyrimas, nagrinėjimas ir administracinio poveikio priemonių taikymas. Prie administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos priskirtina ir administracinių nuobaudų vykdymo stadija. Teisenos vykdymui svarbu tiksliai nustatyti išskiriamą stadijų ribas, t. y. kada jos prasideda ir kada baigiasi, kokiais procesiniais dokumentais pradedama ir užbaigiama, kuo šios stadijos skiriasi viena nuo kitos. Šiam nagrinėjimui skiriamas 1.3. darbo poskyris.

Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną yra sudėtingas teisinis reiškinyss tiek savo turiniu, tiek forma. Teisenos pagrindus, uždavinius, principus, procesinius veiksmus, subjektus, jų teises ir pareigas, tarpusavio ryšius nustato LR ATPK ir LR ABTĮ. Atsižvelgiant į administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną įgalios vesti institucijos specifika, teisenos dalyvių veiksmus detaliam reglamentuoja ir kiti teisės aktai, pvz., Lietuvos Respublikos Mokesčių administravimo įstatymas, Lietuvos Respublikos Policijos veiklos įstatymas, Lietuvos Respublikos Vietos savivaldos įstatymas (toliau – LR VSI), Lietuvos Respublikos Viešojo administravimo įstatymas (toliau – LR VAI), Lietuvos Respublikos Reklamos įstatymas, Lietuvos Respublikos Alkoholio ir tabako kontrolės įstatymai, administracinių komisijų prie savivaldybių tarybų veiklos nuostatai ir kt.

Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos turinį didžiaja dalimi sudaro LR ATPK IV ir V skyrių nuostatos. LR ATPK IV skyriaus nuostatos apibrėžia pagrindinius teisenos uždavinius, principus, procesinius veiksmus, jų atlikimo tvarką, teisenos užtikrinimo priemones, jų taikymo pagrindus, valstybinių institucijų įgaliojimus, nustato subjektų procesinę padėtį, teisenos negalimumo ir nutraukimo aplinkybes ir kt. V skyriuje įtvirtintos teisės normos nustato paskirtų administracinių nuobaudų vykdymo bei pakeitimo tvarką. Šiame darbe didžiausias dėmesys yra skiriamas vietos savivaldos institucijose vykdomai administracinių teisės pažeidimų bylų teisei, kurią vykdyti įgalios administracinės komisijos prie savivaldybių tarybų (LR ATPK 216 straipsnis) ir savivaldybių administracijų direktorių įgalios pareigūnai (LR ATPK 222, 259¹ straipsniai). Vietos savivaldos institucijų atžvilgiu LR ABTĮ administracinių teisės pažeidimų bylose pradeda galioti tada, kai vadovaudamiesi šio įstatymo 5 straipsniu į teismą kreipiasi asmuo ar institucija, kad būtų apginta pažeista/ginčijama teisė, įstatymų saugomas interesas. Teismuose nagrinėjamos bylos dėl savivaldos institucijos įgalios pareigūno ar administracinės komisijos priimto nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje.

Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos pažinimą tikslinga padalinti į atskiras sritis: esmės, dalyvių ir stadijų pažinimo. Kiekvienos jų nagrinėjimas padeda visapusiškai siekti iškelto tikslo ir įgyvendinti uždavinius.

¹ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 10.

1.1. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos sąvoka, uždaviniai, principai

Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos sąvoka. Lietuvių kalbos žodyne teisena apibūdinama kaip „bylų nagrinėjimo tvarka“. S. Šedbaras iš administracinės teisės moksle vyraujančių nuomonių išskiria šiuos administracinės teisenos apibūdinimus: tai administracinės teisės pažeidimų bylų ir administracinių bylų nagrinėjimo administraciniame teisme teisenos; teisena, kaip teismo procedūra; administracinė teisena, kaip administracinio proceso dalis, teisės normomis sureguliuota procesinių veiksmų atlikimo tvarka, skirta nagrinėti ir išspręsti bendro dalyko siejamas individualias administracines bylas.¹ Išskiriant tik administracinių teisės pažeidimų bylų teisena, P. Čiočys ją apibūdina kaip „procesinėmis normomis reglamentuota kokių nors valstybės organų kompetencijai priskirtų baudų nagrinėjimo tvarka“², o P. Petkevičius, apibendrindamas LR ATPK bei LR ABTĮ nuostatas, ją apibūdina kaip „įstatymų reglamentuojama procesinė administracinių teisės pažeidimų bylų iškėlimo, jų tyrimo ir nagrinėjimo, nutarimų šiose bylose priėmimo, jų apskundimo ir vykdymo tvarka.“ Žvelgdamas į šią teisena, kaip į savarankišką administracinės teisės institutą, P. Petkevičius administracinių teisės pažeidimų bylų teisena apibrėžia kaip „administracinės teisės normų (procesinių ir materialųjų) sistema, reguliuojanti visuomeninius santykius, atsirandančius iškeliant, tiriant ir nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas, priimant, apskundžiant ir vykdant jose nutarimus, taip pat užtikrinant traukiamų atsakomybės asmenų, nukentėjusiųjų ir kitų subjektų, dalyvaujančių šiose bylose, teises.“³

Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos sąvokos apibrėžimas ir teisenos specialiųjų bruožų išskyrimas yra ypatingai svarbūs, nes praktinėje veikloje dažnai ši teisena vadinama „administracinių teisės pažeidimų bylų procesu“ ar „administraciniu procesu“. Tarpusavyje šios sąvokos glaudžiai susijusios, tačiau netapačios. Sąvoka „administracinis procesas“ yra daug platesnė už administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos sąvoką. „Administracinis procesas – tai kompetentingų valstybės institucijų, įstaigų, pareigūnų ar valstybės tarnautojų, turinčių valdžios įgaliojimus, veikla, atliekama teisės normų reglamentuota teisine forma, skirta spręsti viešojo administravimo srityje kylantiems klausimams, kurios metu taikomos teisės normos, o priimti sprendimai sukelia asmenims konkrečius teisinius padarinius.“⁴ Tai aprėpia vykdomosios valdžios institucijų (pvz., savivaldos institucijų), teismų jurisdikcinio pobūdžio veiklą, nagrinėjant bylas dėl ginčų, kylančių iš įvairių administracinių teisinių santykių. Šių sąvokų palyginimo kontekste ir išryškėja jų skirtumas: administracinių teisės pažeidimų bylų teisena – tai atskira administracinių bylų teisenos rūšis, tik sudėtinė

¹ Šedbaras, S. Kai kurių administracinio proceso vidinės struktūros elementų sampratos problemos. *Jurisprudencija*. 2002, 32(24): 48.

² Čiočys, P. A. *Teisės pagrindai*. Vilnius: Vilniaus valdybos kolegija, 2002, p. 129.

³ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teisena*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 14.

⁴ Šedbaras, S. Kai kurių administracinio proceso vidinės struktūros elementų sampratos problemos. *Jurisprudencija*. 2002, 32(24): 42.

administracinio proceso dalis.¹ Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną, kaip neteisminis administracinis procesas, išsiskiria tuo, kad jurisdikcinis subjektas įgyvendina viešuosius interesus ir yra vykdomosios valdžios dalis².

Administracinių teisės pažeidimų bylų teismoje nėra jokio ginčo tarp dviejų šalių. Yra nusižengimą padaręs asmuo ir administracinio poveikio priemonės taikanti institucija. Administracinės teisės pažeidėjui apskundus atitinkamos institucijos priimtą nutarimą teismui, šis santykis nėra apibūdinamas kaip ginčas, o tik kaip apeliacija dėl paskirtos atsakomybės priemonės teisėtumo, pagrįstumo arba jos dydžio.³ Pastebėta, kad administracinių teisės pažeidimų bylos teismuose nagrinėjamos vadovaujantis bendromis administracinių bylų teisenos nuostatomis, t. y. ginčių (tarp asmens ir viešojo administravimo subjektų) ir administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas vyksta vienoda tvarka (su kai kuriomis išimtimis).⁴

LR ATPK 248 straipsnio nuostatose įtvirtinti administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos uždaviniai, kurių įgyvendinimas priklauso ne tik nuo teisinio reguliavimo, bet ir nuo teismo dalyvaujančių subjektų, ypač valstybės institucijų ir jų įgaliotų organų* (pareigūnų, administracinės komisijos) veiksmų bei turimos kompetencijos. Teisinėje valstybėje tik kompetentingos, teisės aktuose numatytos institucijos ir tik besilaikydamos teisės aktų nuostatų (pvz., konstitucinio proporcingumo principo), gali aktyviai veikti administracinių teisės pažeidimų bylų teismoje⁵.

Siekis laiku, visapusiškai, pilnai ir objektyviai išsiaiškinti administracinio teisės pažeidimo bylos aplinkybes reikalauja valstybės institucijos ir jos įgalioto specialisto objektyvumo fiksuojant ir įvertinant pažeidimo aplinkybes, kruopštumo ir įžvalgos nustatant administracinio teisės pažeidimo sudėtį, gebėjimo išsiaiškinti ir eliminuoti visas byloje kylančias abejones, laiku išnagrinėti bylą, paskirti administracinę nuobaudą (jei yra pagrindas) ir visa tai atlikti operatyviai, nepažeidžiant įstatymuose nustatytų terminų. Pažymėtina, kad bylai svarbus kiekvienas išsiaiškintas faktas, nes jis gali pakeisti įvykio vertinimą iš esmės⁶. Svarbu ir tai, kad įrodinėjimo našta priklauso kaltinančiajai šaliai (valstybinei institucijai), o visos nepašalintos abejonės vertinamos administracinės atsakomybės traukiamo asmens naudai.⁷ Taip išryškėja aktyvaus institucijos vaidmens, šalinant administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo metu kilusias abejones, būtinybė⁸, pvz., skundą nagrinėjantis savivaldybės įgaliotas pareigūnas,

¹ Petkevičius, P. *supra* note 3, p. 15.

² Paužaitė-Kulvinskienė, J. *Administracinė justicija: teorija ir praktika*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 38.

³ Šedbaras, S. Kai kurių administracinio proceso vidinės struktūros elementų sampratos problemos. *Jurisprudencija*. 2002, 32(24): 46.

⁴ Valančius, V. Lietuvos administracinės ir baudžiamosios justicijos sąlyčio aspektai. *Jurisprudencija*. 2006, 4(82): 94.

* kolektyvas, įstaiga, einantys į valdymo sistemos sudėtį. Lietuvių kalbos žodynas.

⁵ Spruogis, E. Dar kartą apie subjektines teises: subjektinių teisių sampratos, jų santykio su objektine teise bei prigimties problemos. *Jurisprudencija*. 2011, 18(2): 564.

⁶ Justickis, V., Valickas, G., Petkevičiūtė-Barysienė, D. Psichologiniai teisėjo priimamų sprendimų subjektyvumo veiksniai. *Jurisprudencija*, 2013, 20(4): 1499.

⁷ Valančius, V. Lietuvos administracinės ir baudžiamosios justicijos sąlyčio aspektai. *Jurisprudencija*. 2006, 4(82): 96.

⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-09-21 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-729/2012.

tiesiogiai apklausdamas liudytojus, turėtų patikrinti gautų duomenų patikimumą, aktyviai veikti, nustatant tikrąsias galimo pažeidimo padarymo aplinkybes. Šio uždavinio įgyvendinimas tiesiogiai susijęs su viena pagrindinių administracinės teisės funkcijų – „teisiškai aptarnauti viešosios administracijos veiklą, suformuluoti šiai veiklai reikalingą teisinį instrumentariją“¹. Įstatymų leidžiamoji valdžia yra įpareigota paruošti optimaliai palankų institucijų veiklos teisinį reglamentavimą. Teisės aktuose nustatyti terminai, procesinių veiksmų seka turi padėti siekti LR ATPK nustatytų uždavinių, o ne stabdyti institucijų iniciatyvas, apkrauti jas papildomomis funkcijomis ar riboti išsamų aplinkybių išsiaiškinimą.

Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vienas iš uždavinių yra išspręsti bylą tiksliai pagal įstatymus. Manoma, kad teisingas rezultatas pasiekiamas tik laikantis taisyklių, t. y. teisingumas vykdomas tik pagal nustatytą tvarką – įstatymus². Šio uždavinio įgyvendinimas susijęs su administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną inicijuojančių ir vykdančių subjektų profesine kompetencija. Administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjantis pareigūnas ar komisija turi tinkamai ir tiksliai kvalifikuoti galimai nusikalstamą veiką, įvertinti pažeidimo pobūdį, pavojingumą visuomenei, galimą žalą, sunkinančias ar lengvinančias administracinę atsakomybę aplinkybes. Šio uždavinio įgyvendinimas vietos savivaldos institucijų lygmeniu turėtų būti užtikrinamas pradedant nuo aukštesnių profesinės kvalifikacijos reikalavimų įgaliojams subjektams ir teisinių žinių gilinimo sąlygų sudarymo institucijose. Teisės aktais vis daugiau įgaliojimų šioms institucijoms suteikiama administracinių teisės pažeidimų sferoje ir keliama aukšti darbo kokybės bei teisėtumo reikalavimai, tačiau menkai gilinamasi į šių subjektų profesinę kompetenciją, kvalifikaciją. Tik visapusiškai teisės aktus išmanantis, teisės teorijos pagrindus mokantis ir gebantis juos pritaikyti nagrinėjamai bylai specialistas/administracinės komisijos narys gali nustatyti asmens kaltės buvimą ar nebuvimą ir tai argumentuotai išdėstyti savo nutarime.

Institucijos įgyvendina priimto nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje įvykdymo užtikrinimą kontroliuodamos paskirtų nuobaudų įvykdymo terminus ir atlikdamos atitinkamus veiksmus, pvz., kai administracinį teisės pažeidimą padaręs asmuo susimoka baudą pats (per 40 dienų nuo nutarimo paskelbimo ar įteikimo jam dienos) ar per tris mėnesius nuo nutarimo priėmimo dienos perduodamos nutarimo vykdymą priverstine tvarka (LR ATPK 312 str.). Pastaruoju atveju nutarimo įvykdymas tampa priklausomas nuo antstolio veiksmų. LR Konstitucinis Teismas antstolio profesiją pripažįsta kaip valstybės savarankiška profesine veikla besiverčiantiems asmenims perduotą viešąjį interesą užtikrinančių funkcijų vykdymą³. Teisės aktų projektuose numatyta, kad nuo 2015-07-01 administracinių teisės pažeidimų bylose priimtų

¹ Kuncevičius, G., Kosmačaitė, V. Viešasis administravimas kaip Lietuvos administracinės teisės reguliavimo dalykas: kai kurie probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*. 2014, 21(1): 145.

² Petkuvienė, R. Teisingumas ir nešališkumas civiliniame procese. *Jurisprudencija*. 2013, 20(3): 1062.

³ Stauskienė, E. Teisinių santykių subjektai vykdymo procese. *Jurisprudencija*. 2008, 7(109): 44.

nutarimų vykdymą galės vykdyti ir Valstybinė mokesčių inspekcija prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.

LR ATPK nuostatose suformuluotas administracinių teisės pažeidimų prevenciją užtikrinantis teisenos uždavinys – „išaiškinti priežastis ir sąlygas, padedančias padaryti administracinius teisės pažeidimus, užkirsti kelią teisės pažeidimams.“¹ Jis įgyvendinamas tiriant administracinių teisės pažeidimų bylas, t. y. nustatant aplinkybes, lėmusias nusikalstamos veikos padarymą, nagrinėjant asmens, padariusio pažeidimą, asmenines savybes, įvertinant aplinkos įtaką pažeidimo padarymui ir pan. Administracinių teisės pažeidimų bylų analizė, teisės mokslininkams (ir ne tik jiems) ieškant, išskiriant ir grupuojant administracinių teisės pažeidimų tendencijas, rizikos faktorius, pažeidimams palankias aplinkas, nagrinėjant asmenų charakteristikas, suteikia galimybę parengti efektyvias prevencines programas. Taigi, kiekvieno įgalioto pareigūno/ administracinės komisijos priimtame nutarime atskleistos ir užfiksuotos bylos aplinkybės yra motyvas, žinių šaltinis ir pagrindas kurti prevencines programas ir užkirsti kelią galimiems naujiems teisės pažeidimams.

Labiausiai su asmenybinėmis nuostatomis susijęs administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos uždavinys – siekis auklėti piliečius, kad jie laikytųsi įstatymų, stiprintų teisėtumą. Šis uždavinys LR ATPK 20 straipsnyje yra įtvirtintas ir kaip vienas iš administracinės nuobaudos tikslų. Siekio „auklėti“ samprata negali būti susiaurinama iki „nuobaudos paskyrimo“. Šio uždavinio įgyvendinimas galimas tik egzistuojant dviem elementams: administracinę nuobaudą skiriančio subjekto gebėjimui paskirti veiką atitinkančią nuobaudą ir ją motyvuoti (kad nekiltų jokių abejonių ar prieštaravimų) ir administracinį teisės pažeidimą padariusio asmens atsakomybės bei veikos priešingumo nustatytai tvarkai suvokimo (nuobaudos priėmimo ir asmeninio nusiteikimo nebekartoti savo veiksmų). Administracinį teisės pažeidimą padariusio asmens gebėjimas prisiimti atsakomybę ir nuobaudą skyrusio subjekto gebėjimas tinkamai išaiškinti aplinkybes, veikti tiksliai pagal įstatymus, užtikrina šio uždavinio sėkmingą įgyvendinimą.

Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos principai. Teisės principai – tai „svarbiausi teisės esmės konkretėjimo, reikšimosi būdai, arba pagrindinės teisinės idėjos, vertybinės orientacijos, kurios nurodo, kaip konkrečiomis teisės normomis turi būti reguliuojami žmonių santykiai, kad įgautų teisių ir pareigų vienovės pavidalą ir būtų humanizuojami ir demokratizuojami“.² Pritaikant šį fundamentalų apibrėžimą, galima teigti, kad administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos principai – tai valstybinės santvarkos nulemtos ir įstatymuose įtvirtintos teisinės idėjos, nuostatos, išreiškiančios šios teisenos socialinę prigimtį, demokratinę

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449. Vyriausybės žinios. 1985, Nr.1-1, 248 str.

² Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 140.

po būdį ir nustatančios valstybės institucijų ir jų įgaliotų pareigūnų veiklos pagrindus.¹ Kiekvienas principas papildo ir padeda efektyviau įgyvendinti kitą principą.

Pagrindiniai administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos principai yra įtvirtinti LR ATPK ir LR ABTĮ: įstatymo 4 straipsnyje įtvirtintas teisėtumo (atitinkamai LR ATPK 7, 248, 249, 280, 282, 284 str.) bei objektyvumo (LR ATPK 248, 256, 257, 260, 272, 284, 286 str.) principai; 5 straipsnyje – teisės į gynybą; 6 straipsnyje – teismai, kaip vienintelė teisingumą vykdanči institucija bei visų piliečių lygybės įstatymui (LR ATPK 252 str.) principas; 7 straipsnyje – teisėjų ir teismų nepriklausomumo principas; 8 straipsnyje – viešumo (LR ATPK 254 str.), o 9 straipsnyje – lietuvių kalba vedamo bylų proceso principai (LR ATPK 253 str.). LR ATPK 248 straipsnyje įtvirtintas operatyvumo, o 284 straipsnyje – nekaltumo prezumpcijos principai. Teisės aktuose reglamentuoti principai yra privalomi, jais būtina vadovautis bet kurioje administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadijoje. Vadovaujantis jais yra užtikrinamas teisenos uždavinių įgyvendinimas ir jos teisėtumas, asmens teisių sauga, prisidedama prie prevencinės veiklos prieš administracinius teisės pažeidimus. Tai pagrindas nuolatiniam įstatymų tobulinimui. Įvertinant jų svarbą, būtina pažinti pagrindinius principų aspektus ir atskleisti jų pasireiškimą administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje.

Teisėtumas išreiškia ne tik įstatymų reikalavimus atitinkančią veiką, bet ir veiką, kuri nėra priešinga kitų asmenų teisėms.² Tai reikalavimas, kad visos valstybinės institucijos ir administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje dalyvaujantys asmenys užtikrintų teisės paliepimų vykdymą. Teisės mokslo darbuose pažymima, kad viešosios teisės subjektai (pvz., savivaldos institucijos) negali taikyti teisės normų, kurios nėra nustatytos teisės aktuose³ ar nebuvo viešai paskelbtos. Taip pat asmuo negali būti traukiamas atsakomybėn už mintis, įsitikinimus, o tik už konkrečius teisės normų pažeidimus⁴. Visapusiškas, objektyvus, pilnas bylos aplinkybių tyrimas ir nagrinėjimas, tikrosios tiesos nustatymas galimas tik laikantis šio principo. Teisėtumo principas susideda iš tokių praktinių reikalavimų, kaip informavimo apie administracinę procedūrą, bylos dalyvių išklauso, visos informacijos suteikimo, motyvuotų sprendimų priėmimo, nepriklausomumo, nešališkumo ir atstovavimo užtikrinimo⁵. Taipogi svarbu, kad pažeidimus tiriantys, bylas nagrinėjantys pareigūnai veiktų tik savo kompetencijos (įgaliojimų) ribose⁶. Šis principas suponuoja ir būtinybę ne tik griežtai laikytis įstatymų reikalavimų, bet ir išsiaiškinti pažeidimo atsiradimo priežastis, sąlygas ir laiku imtis veiksmų šioms aplinkybėms šalinti. Vadovaujantis LR ATPK 8 straipsniu, administracinių teisės

¹ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 22.

² Vaišvila, A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 142.

³ Bakaveckas, A. Kategorijų – vykdomoji valdžia, valstybinis valdymas (administravimas) ir viešasis administravimas – samprata ir santykis Lietuvos administracinėje teisėje. *Jurisprudencija*. 2007, 2(92): 50.

⁴ Šedbaras, S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 79.

⁵ Andruškevičius, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 208.

⁶ Šedbaras, S. *Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 12.

pažeidimų bylų teiseną gali būti vykdoma tik pagal įstatymus, galiojančius teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo metu ir nagrinėjimo vietoje. Daroma išvada, kad teisėtumo principo pažeidimas skatina teisinį nihilizmą, t. y. nepagarbą teisei, nustatytai tvarkai ir skatina asmenų nepasitikėjimą visa teisine sistema. Svarbiausia, kad šio principo ignoravimas reiškia asmens teisių ir teisėtų interesų pažeidimą.

Su teisėtumo principu labai susijęs administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos operatyvumo principas. Jis įgyvendinamas tiriant, nagrinėjant, priimant sprendimus per kuo trumpesnę laikotarpį nuo pažeidimo padarymo. Šio laikotarpio trukmę lemia trys veiksniai: bylos sudėtingumas, valdžios institucijų įgaliotų pareigūnų veiksmai ir įtariamo administracinio teisės pažeidimo padarymu asmens elgesys bei charakteristika¹. Administracinių teisės pažeidimų bylose operatyvumas pasireiškia surašant administracinių teisės pažeidimų protokolus pažeidimo padarymo vietoje, nagrinėjant bylas atsakomybės traukiamo asmens mokymosi įstaigoje ar darbo vietoje. Operatyviai vykdoma administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną daro didžiausią įtaką pažeidimą padariusiam asmeniui, greičiau padeda atstatyti teisingumą ir bendrąją tvarką visuomenėje (vietos bendruomenėje). Jei administracinio teisės pažeidimo byla laiku neištirama, o nuobauda skiriama tik po ilgo laiko tarpo nuo pažeidimo padarymo – tai teiseną netenka tikrosios savo prasmės. Asmenims (tiek pažeidėjui, tiek kitiems) tokia situacija siejasi su nebaudžiamumu už konkrečius veiksmus ar pareigūnų veiklos netikslingumu, kai pažeidimo padariniai jau išnykę, asmuo nebeusižengia savo noru². Nuo operatyvumo principo įgyvendinimo priklauso ir bylos senaties terminų atsiradimas. Valstybės įgalios institucijos, vietos savivaldos institucijų įgalios pareigūnai turėtų savo pareigas vykdyti taip, kad nebūtų galimybės sueiti šiam terminui. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra pažymėjęs, kad priežastys, dėl kurių administracinė nuobauda nebūna paskiriama per įstatymo nustatytus terminus, nėra reikšmingos priimant sprendimą byloje – administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną turi būti nutraukiama visais atvejais suėjus senaties terminui.³ Daroma išvada, kad operatyvumo principo įgyvendinimas būtinas siekiant teisei iškeltų uždavinių.

Vadovaujantis objektyvumo principu, administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną turi būti vykdoma be išankstinių nuostatų ir visiškai nešališkai. Konstruktyvusis teisingumo modelis reikalauja, kad sprendžiant administracinę atsakomybę traukiamo asmens kaltės buvimo ar nebuvimo klausimą, priimami sprendimai nebūtų nulemti subjektyvių įsitikinimų ar išankstinių nuostatų.⁴ Šiuo principu reikalaujama, kad tinkamai būtų naudojami ir vertinami turimi įrodymai, visapusiškai ir pilnai išsiaiškinami padarytos veikos motyvai, kad būtų ieškoma tiek

¹ Jurka, R. New insights into the procedure within a reasonable time as a legal principle. *Jurisprudence*. 2010, 1(119): 301.

² Šedbaras, S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 142.

³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013-03-13 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-14/2013.

⁴ Petkuvienė, R. Teisingumas ir nešališkumas civiliniame procese. *Jurisprudencija*. 2013, 20(3): 1063.

asmens atsakomybę sunkinančių, tiek lengvinančių aplinkybių.¹ Europos Žmogaus Teisių Teismas yra pažymėjęs, kad bylos nagrinėjimo pagrįstumas vertinamas atsižvelgiant į jos sudėtingumą ir bylos dalyvių (tarp jų ir valstybės institucijų) elgesį². Todėl visais atvejais turėtų būti vengiama, kad bylą tiriantis ar nagrinėjantis subjektas būtų susijęs su atsakomybėn traukiamu asmeniu giminystės ar kitokiais ryšiais. Šios aplinkybės eliminavimui teisės aktuose numatytas nusišalinimo/nušalinimo institutas.³

Vietos savivaldos institucijose objektyvumo principo užtikrinimas pasižymi savais ypatumais. Mažose savivaldybėse daugelis vietinių gyventojų yra pažįstami, susiję giminystės, kaiminystės, pavaldumo ar kitokiais ryšiais. Nešališkumą administracinių teisės pažeidimų bylose tampa sudėtinga užtikrinti dėl to, kad daugeliu atvejų pažeidėjai būna gerai žinomi ir apie juos jau būna susiformavusi vienokia ar kitokia išankstinė nuomonė. Taipogi, šiose institucijose nėra daug specialistų, tad nusišalinimo atveju būtų sunku rasti kitą kompetentingą pareigūną bylai nagrinėti. Kita vertus, lengviau yra pastebėti ir išaiškinti galimai šališkų, palankių sprendimų priėmimą, nes byloje dalyvaujančių subjektų tarpusavio ryšiai būna žinomi ir kitiems asmenims. Tikėtina, kad tai skatina objektyvumo principo laikymąsi. Didelėse savivaldybėse, kur tiek gyventojų, tiek bylas nagrinėjančių pareigūnų yra daugiau, lengviau išvengti išankstinių, asmeninių nuostatų konkretaus asmens atžvilgiu, tačiau sudėtingiau nustatyti šališko sprendimo priėmimo atvejus.

Šalia objektyvumo principo visada yra nekaltumo prezumpcijos principas, įtvirtintas LR Konstitucijos 31 straipsnio 1 dalyje: „Asmuo laikomas nekaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu.“ Nekaltumo prezumpcijos principas suvokiamas kaip vienas svarbiausių atsakomybėn traukiamo asmens teisių saugos ir gynybos garantų. Kaltumą administracinio teisės pažeidimo bylose įrodo bylą iškėlus ir ją nagrinėjanti institucija (LR ATPK 284 str. 1 d.). Ir nors administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui nenustatyta pareiga įrodi savo nekaltumą, praktikoje šis veiksmas aktyviai atliekamas. Pastebimas ir valstybinių institucijų siekis, kad kaltinamas asmuo pateiktų vienokius ar kitokius dokumentus, galinčius įrodyti jo nekaltumą. Savivaldos institucijų atveju, tai galimai yra nulemta dėl šių institucijų ribotų galimybių gauti reikalingą informaciją. Dažnai kreipimasis į kitas institucijas ir atsakymų gavimas užtrunka, tad informacijos rinkimas „perduodamas“ kaltinamajam asmeniui. Tai išties ydinga praktika. Tokiu būdu nepaisoma žmogaus teisių apsaugos reikalavimų, kurie nurodo, kad sprendimas administracinio teisės pažeidimo byloje turi kuo mažiau priklausyti nuo šalies sugebėjimo ginti savo interesus⁴.

¹ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teisena*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 28.

² Petkuvienė, R. Teisingumas ir nešališkumas civiliniame procese. *Jurisprudencija*. 2013, 20(3): p.1071.

³ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. 2000-09-19, Nr. VIII-1927, 47 str. *Valstybės žinios*, 2000, Nr. 85-2566.

⁴ Valančius, V., Norkus, R. Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso. *Jurisprudencija*. 2006, 3(81): 93.

Teisė į gynybą – tai iš nekaltumo prezumpcijos principo kylanti teisė gintis nuo bet koks kaltinimo. Šiuo principu pasinaudojama visose administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos stadijose. Pvz., surašant administracinio teisės pažeidimo protokolą, asmuo gali pateikti paaiškinimus, ginčyti kaltinimus, pateikti savo turimus įrodymus ar prašyti, kad atsakingos institucijos atliktų papildomus veiksmus (apklaustų liudytojus, surinktų dokumentus ir pan.). Pats protokolas, kaip dokumentas, surašomas tam, kad administracinės atsakomybės traukiamas asmuo galėtų pasirinkti tinkamą gynybos strategiją nuo konkrečiai suformuluoto kaltinimo¹. Informacijos suteikimas asmeniui padidina jo galimybę adekvačiai įvertinti esamą situaciją bei efektyviai ginti savo teisėtus interesus². Įvertinant tai, teisės aktuose reglamentuojama, kad tiek surašant administracinio teisės pažeidimo protokolą (LR ATPK 259 str. 1 d.), tiek nagrinėjant bylą (LR ATPK 272 str. 1 d.) būtinas administracinės atsakomybės traukiamo asmens dalyvavimas (išskyrus įstatyme nustatytas išimtis). Deja, praktikoje asmenys šia teise naudojami ne tik pagal jos paskirtį. Atsakomybės vengiantys asmenys ignoruoja institucijų kvietimus atvykti dėl administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo, pateikia melagingas priežastis dėl negalėjimo dalyvauti byloje ir tokiomis priemonėmis vilkina bylos tyrimą ir nagrinėjimą. Siekiant sumažinti neigiamus tokių asmenų elgesio padarinius, institucijos turi teisę pasinaudoti LR ATPK 35, 282 straipsniuose numatyta galimybe pratęsti administracinių nuobaudų skyrimo terminus.

Teisė į gynybą yra neatsiejama nuo teisės byloje naudotis teisine pagalba, kad būtų tinkamai apgintos galimai pažeistos ar ginčijamos asmens teisės ir interesai. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje nepilnamečiai arba dėl savo fizinių ar psichinių trūkumų negalintys patys pasinaudoti savo teisėmis asmenys visada turėtų būti atstovaujami tėvų, įtėvių, globotojų ar rūpintojų³. Praktikoje retas kuris iš kaltinamųjų asmenų naudojami advokatų ar kvalifikuotų teisininkų paslaugomis. Asmenys gindamiesi pasikliauja savo gebėjimais ir pareigūnų kvalifikacija bei kompetencija. Tuo tarpu kaltinimą palaikančios pusės (pvz., vietos savivaldos institucijos) interesus, bent jau teisme, visada atstovauja teisininkai. Tokia situacija nulemia, kad dažniais atvejais asmens teisė į gynybą negali būti visapusiškai įgyvendinta. Ir nors deklaruojama, kad valdžios institucijos turi „tarnauti“ žmonėms, bylos nagrinėjime susitinka dvi nelygios (teisinių žinių ir patirties atžvilgiu) ir priešingus interesus turinčios šalys. Manoma, kad įstatymų nuostatose turėtų būti sąlyga, reikalaujanti, kad bent nutarimo apskundimo stadijoje atsakomybės traukiamą asmenį privalomai atstovautų advokatas ar kvalifikuotas teisininkas. Nedidinant asmens išlaidų, šią funkciją galėtų atlikti valstybės garantuojamą nemokamą teisinę pagalbą teikiantis specialistas. Neabejotinai taip būtų tikslingiau įgyvendinama asmens teisė į

¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013-03-13 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-14/2013.

² Gušauskienė, M. Įtariamąjį teisė būti informuotam: teorinės prielaidos ir įgyvendinimo galimybės. *Jurisprudencija*. 2008, 6(108): 61.

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 274 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr.1-1.

gynybą ir sumažinama galimybė valstybinėms institucijoms piktnaudžiauti teisinių žinių pranašumu, kuris gali nulemti bylos baigtį tik institucijai palankiu sprendimu.

Teisės į gynybą principas ryškiausiai pasireiškia asmeniui apskundus administracinio teisės pažeidimo byloje priimtą nutarimą ar pateikus prašymą atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylą. Vadovaujantis LR ATPK 272 straipsnyje ir dvidešimt trečiajame skirsnyje nustatyta tvarka, nutarimai (pvz., savivaldos institucijų) gali būti skundžiami apylinkės teismui per 20 dienų nuo nutarimo priėmimo. Pareigūnas/administracinė komisija, įvertinę skunde išdėstytus motyvus, gali priimti kitą, asmenį tenkinantį, nutarimą arba perduoti administracinio teisės pažeidimo bylą su skundu teismui nagrinėti. Šis institutas ne tik įpareigoja instituciją peržiūrėti priimtą sprendimą, bet ir sudaro galimybę bylos nagrinėjimui nešališkame teisme. Panašias sąlygas visapusiškam teisės į gynybą įgyvendinimui sudaro ir įsiteisėjusio nutarimo peržiūrėjimas atnaujinus administracinio teisės pažeidimo bylą (LR ATPK dvidešimt trečiasis¹ skirsnis, LR ABTĮ ketvirtas skyrius). Pažymėtina, kad LR ABTĮ reglamentuoja tik bylą, pasibaigusią priimtu teismo sprendimu, proceso atnaujinimą, tuo tarpu LR ATPK nustatyta galimybė atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylos procesą ir dėl bylą, kuriose nutarimą priėmė įgaliotas pareigūnas ar komisija, pvz., savivaldybės administracijos direktoriaus įgalioti pareigūnai.

Administracinių teisės pažeidimų bylą teismoje dažnai iškeliama teismo, kaip vienintelės teisingumą vykdančios institucijos, svarba. Šis principas įtvirtintas ne tik administracinių teisės pažeidimų bylą teiseną reglamentuojančiuose įstatymuose (LR ABTĮ 6 straipsnis), bet ir LR Konstitucijos 109 straipsnio 1 dalyje: „Teisingumą Lietuvos Respublikoje vykdo tik teismai.“ LR Konstitucinis Teismas yra konstatavęs, kad teismas, kaip nepriklausoma institucija, yra esminis žmogaus laisvių ir teisių užtikrinimo garantas, būtinas teisingam bylos išnagrinėjimui¹. Šio principo įtvirtinimas aukščiausios juridinės galios akte išreiškia teisinės valstybės garantiją apsaugoti asmens teises, išspręsti bylą vadovaujantis įstatymais ir taip įgyvendinti teisingumą. Žinoma, teismui keliama reikalavimai analogiškai taikomi ir valstybės įgaliotoms institucijoms, nagrinėjančiom įvairių teisės pažeidimų bylas. Vis dėlto suvokiama, kad šių institucijų pareigūnai gali būti labiau priklausomi nuo aplinkos dėl įvairių priežasčių: egzistuojančių pavaldumo santykių, tiesioginio kontakto su traukiamu atsakomybės asmeniu, įgytos kvalifikacijos, išsilavinimo. Todėl tik teismas, kaip tarpininkas tarp dviejų šalių (asmens ir valstybės institucijos), kaip didžiausią nepriklausomumo įstatyminę apsaugą turinti institucija, yra pajėgus atskirti teisėtą kaltinimą nuo neteisėto². Reikšminga pažymėti, kad kai kuriuose teisės mokslo darbuose išreiškiama abejonė dėl šio principo praktinio įgyvendinimo. Kaip jau

¹ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001-02-12 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 26 straipsnio 3 ir 4 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“. *Valstybės žinios*, 2001, Nr. 14-445.

² Vaišvila. A. *Teisės teorija*. Vilnius: Justitia, 2004, p. 148.

buvo minėta, pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus ne vien teismas turi teisę priimti sprendimus teisės pažeidimų bylose¹. Administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjantys pareigūnai taiko tas pačias teisės normas, kokias taikytų teismas, o priimtas nutarimas (jei nebus skundžiamas) turi bylos dalyviams tokią pat galią, kaip ir teismo sprendimas. Teismine instancija nagrinėjamos tik tos administracinių teisės pažeidimų bylos, kurios skundžiamos įstatymų nustatyta tvarka. Kyla klausimas – ar įgaliotose valstybės institucijose nagrinėjant bylas, konstatuojant esamą/nesamą pažeidimą, skelbiant asmenį kaltu/nekaltu dėl atitinkamų veikų, nėra pažeidžiamas šis principas? Atsakymui reikšmingas Europos Žmogaus Teisių Teismo išaiškinimas, kad skirti nuobaudas už teisės pažeidimus gali ir įgaliotos institucijos, jei tik numatoma galimybė priimtus nutarimus apskųsti teismui ir taip patikrinti jų teisėtumą².

Administracinių teisės pažeidimų bylos nagrinėjamos vadovaujantis visų piliečių lygybės įstatymui principu. Jis atsispindi LR Konstitucijos 29 straipsnyje, LR ATPK 252 straipsnyje, LR ABTĮ 6 straipsnyje ir kt. Vadovaujantis šiuo principu, visi institucijų sprendimai administracinių teisės pažeidimų bylose turi būti priimami nepriklausomai nuo asmens „kilmės, socialinės ir turtinės padėties, rasinio ir nacionalinio priklausomumo, lyties, išsilavinimo, kalbos, santykio su religija, užsiėmimo rūšies ir pobūdžio, gyvenamosios vietos ir kitų aplinkybių“³. Šis principas aktualus ne tik siekiant apsaugoti asmenis nuo nepagrįstų sprendimų, bet ir siekiant išvengti galimų lengvatų, ypatingų sąlygų ar išskirtinių teisių suteikimo kuriam nors administracinio teisės pažeidimo bylos dalyviui⁴. Šie įstatymų nustatyti reikalavimai privalomi visiems teisenos dalyviams – atsakomybę taikančiam, administracinę atsakomybę traukiamam asmeniui, liudytojams ir kt.

Viešumas – vienas rečiausiai įgyvendinamų administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos principų (turint omenyje vietos savivaldos institucijas). LR ABTĮ 8 straipsnio 1, 2 dalių nuostatomis viešumo principo taikymas apribojamas tik kai bylose dalyvauja jaunesni nei 16 metų asmenys bei siekiant apsaugoti žmogaus asmeninio ar šeiminio gyvenimo slaptumą, valstybės, tarnybos, profesinę ar komercinę paslaptį. Visais kitais atvejais viešumo principas turėtų būti įgyvendinamas. Teisės aktuose net numatyta galimybė administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėti „tiesiogiai darbo kolektyvuose, administracinę atsakomybę traukiamo asmens mokymosi arba gyvenamojoje vietoje“⁵. Vis dėlto, praktikoje beveik nesinaudojama šiomis galimybėmis. Atsakomybę traukiami asmenys dažniausiai yra kviečiami atvykti į atitinkamą instituciją dėl protokolo surašymo ar bylos nagrinėjimo. Tai viena priežasčių mažinančių galimybę operatyviai ir laiku išnagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą bei

¹ Andruškevičius, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 192.

² Šedbaras, S. *Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje*. Vilnius: Justitia, 2006, p. 130.

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 252 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

⁴ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 27.

⁵ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 254 str. 2 d. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

vilkinančių administracinės nuobaudos skyrimą. Manytina, kad aktyviai naudojantis LR ATPK nustatyta galimybe būtų efektyviau įgyvendinami administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos uždaviniai ir didinamas auklėjamasis bei prevencinis teisenos vaidmuo. Kita vertus, dažnai institucijos neturi techninių galimybių ar kitų išteklių organizuoti bylos nagrinėjimo posėdžius kitose vietose. Visgi, tikroji tokios situacijos priežastis galėtų būti ta, kad institucijai patogiau kviestis asmenis atvykti. Tikėtina, kad viešumo principas įgyvendinamas suteikiant bent galimybę suinteresuotiems byla asmenims stebėti nagrinėjimą.

Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną Lietuvoje vykdoma valstybine – lietuvių, kalba (LR ATPK 253 str., LR ABTĮ 9 str.). Teisės aktuose nustatyta, kad visais atvejais, kai prie bylos pridedami užsienio kalba rašyti dokumentai, būtinas šių dokumentų vertimas į lietuvių kalbą. Tačiau nenustatyta tai, kas turi atlikti šių dokumentų vertimą: ar galimas specialisto, nagrinėjančio bylą, padarytas vertimas; ar būtina, kad tai atliktų vertėjas, jei taip – ar vertimą turi inicijuoti bylą nagrinėjanti institucija, ar dokumentą pateikęs asmuo. LR ATPK 253 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad „organas (pareigūnas), įgaliotas surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą arba nagrinėjantis administracinio teisės pažeidimo bylą, turi teisę nuspręsti pridėti prie bylos ne lietuvių kalba surašytus dokumentus.“ Pažymėtina, kad tai ydinga nuostata, galinti užkirsti kelią įgyvendinti asmens teisę į gynybą. Visi asmenų pateikiami dokumentai turėtų būti priimami ir prijungiami prie bylos, o tik vėliau galimas šių dokumentų reikšmingumo nagrinėjamai bylai vertinimas. Institucija galėtų tik spręsti, ar vertimą turėtų pateikti besikreipiantis asmuo, ar jį atlikti pati. Vien dėl kalbos negalima ignoruoti asmens teisių.

Nagrinėti teisenos principai sudaro darnią sistemą, kurioje kiekvienas jų susijęs tarpusavyje ir sąlygoja vienas kito įgyvendinimą. Jie atsispindi kiekvienoje administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadijoje ir užtikrina valstybės įgaliotų institucijų veiksmų teisėtumą, byloje dalyvaujančių asmenų teisių ir pareigų vienovę, administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos uždavinių įgyvendinimą bei skatina tobulinti teisės aktus ir aktyvinti teisėkūros procesą.

Apibendrinimas. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną galime suvokti, kaip teisės normomis reglamentuotą valdžios institucijų kompetencijai priskiriamų administracinių teisės pažeidimų tyrimo, bylų nagrinėjimo ir nuobaudų paskyrimo, nutarimų įvykdymo tvarką. Ši teiseną yra tik valdžios institucijų vykdomo administracinio proceso dalis, kurioje ne dėl ginčo dalyvauja pažeidimą padaręs asmuo ir administracinio poveikio priemonės taikantis subjektas. Laiku, visapusiškai, objektyviai išsiaiškinant pažeidimo padarymo aplinkybes, priežastis, tiksliai pagal įstatymus sprendžiant bylas, užtikrinant nutarimų įvykdymą ir auklėjant piliečius atsiskleidžia teisenos tikslingumas ir aktyvus valdžios institucijų vaidmuo užtikrinant tvarkos palaikymą valstybėje bei žmogaus teisių ir pareigų pusiausvyros atkūrimą. Šie teisenos uždaviniai kartu su teisenos principais, kaip orientacinėmis ir pagrindinėmis nuostatom, skatina*

įgaliotus pareigūnus veikti tik teisėtai, operatyviai ir viešai, užtikrinant nekaltumo prezumpcijos principo ir asmens teisės į gynybą įgyvendinimą.

1.2. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje dalyvaujantys asmenys

Atsižvelgiant į LR ATPK bei LR ABTĮ nustatytą teisinę padėtį, vaidmenį administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje, galima išskirti šiuos bylos dalyvius: administracinę atsakomybę traukiami asmenys (LR ATPK 272 str.); nukentėjusieji (LR ATPK 273 str.); įstatyminiai atstovai (LR ATPK 274 str.); įgaliotieji atstovai (LR ATPK 275 str.); liudytojai (LR ATPK 276 str.); ekspertai (LR ATPK 277 str.); vertėjai (LR ATPK 278 str.); įgalioti subjektai, surašantys administracinio teisės pažeidimo protokolą, nagrinėjantys bylą (LR ATPK 221, 222, 259¹ ir kt. str.). Šie asmenys, pateikdami įrodymus, paaiškinimus, išvadas, liudydami dėl jiems žinomų aplinkybių, atlikdami įstatymuose nustatytus procesinius veiksmus, padeda objektyviai ir išsamiai ištirti administracinių teisės pažeidimų padarymo aplinkybes ir priimti teisingą sprendimą byloje.¹ Valstybės įgaliotos institucijos privalo sudaryti tinkamas sąlygas ir galimybes bylos dalyviams įgyvendinti savo teises ir atlikti nustatytas pareigas.

Administracinę atsakomybę traukiamas asmuo, kaip teisenos dalyvis, atsiranda tada, kai yra įrodymų, galinčių būti pagrindu administracinio teisės pažeidimo bylai iškelti. Svarbu paminėti, kad administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymas dar nėra asmens kaltės įrodymas. Kaltu asmuo pripažįstamas tik įgalioto pareigūno/administracinės komisijos motyvuotu nutarimu, kuris priimamas tik visapusiškai, objektyviai, teisėtai išnagrinėjus bylą institucijos įgalioto subjekto kompetencijos ribose. Apibendrinant LR ATPK nuostatas, administracinę atsakomybę gali būti traukiamas asmuo, kuris tyčia ar dėl neatsargumo padarė teisės pažeidimą, yra pakaltinamas (nesvarbu ar tai paprastas pilietis, ar pareigūnas) ir ne jaunesnis nei 16 metų. Papildomos nuostatos taikomos užsieniečiams ar diplomatinis imunitetus turintiems asmenims bei nepilnamečiams².

Be administracinę atsakomybę traukiamo asmens administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną yra negalima. Šis asmuo yra vienas svarbiausių ir aktyviausių teisenos dalyvių, todėl įstatymais jam suteikiama daugiausia teisių (LR ATPK 272 str.) ir numatytos garantijos šių teisių apsaugai. Administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimas galimas tik dalyvaujant administracinę atsakomybę traukiamam asmeniui (išskyrus LR ATPK numatytas išimtis). Šis dalyvis neturėtų būti verčiamas pasinaudoti visomis savo teisėmis, t. y. draudžiama iš šių asmenų reikalauti pateikti parodymus, paaiškinimus, įrodymus ir negali būti taikoma atsakomybė dėl šių veiksmų neatlikimo ar atsisakymo atlikti. Tokia pati nuostata galioja ir dėl asmens teisės

¹ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 40.

² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 13 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

dalyvauti bylos nagrinėjime. Jei asmeniui buvo tinkamai pranešta apie bylos nagrinėjimą, tačiau jis neatvyksta, vadovaujantis šia aplinkybe negali būti skiriama griežtesnė nuobauda, vertinant neatvykimą kaip nebendradarbiavimą ar atsisakymą pateikti jam žinomą informaciją. Su šia teise susijusi administracinė atsakomybė traukiamo asmens pareiga laiku atvykti į instituciją, jeigu jis yra kviečiamas ir jo dalyvavimas yra būtinas. Vengiantis įvykdyti šią pareigą asmens policijos pareigūno gali būti atvedintas (LR ATPK 272 str. 2 d.).

Administracinė atsakomybė traukiamas asmuo turi ir kitų teisių, kurios nėra tiesiogiai įvardintos teisės aktuose, pvz., pabaigti administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną įvykdžius administracinį nurodymą. Ši teisė suteikiama tik šiam dalyviui. Asmeniui taip pat nustatytos ir papildomos pareigos: visose teisenos stadijose laikytis nustatytos tvarkos, gerbti teismą, instituciją ar nagrinėjančią bylą pareigūną, netrukdyti ir nevilkinti vykdomos teisenos.

Nukentėjusysis – tai „asmuo, kuriam administraciniu teisės pažeidimu padaryta moralinė, fizinė ar turtinė žala.“¹ Vadovaujantis LR ATPK 37 straipsnio 1 dalimi, galima išskirti, kad nukentėjusiais asmenimis pripažįstami piliečiai, įmonės, įstaigos ir organizacijos. Nukentėjusiojo asmens statusas atsiranda iškėlus administracinio teisės pažeidimo bylą arba pateikto prašymo pagrindu bylos tyrimo ar nagrinėjimo metu. Šiems asmenims, kaip ir kitiems administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos dalyviams, turi būti suteikiamos tokios teisės, kurios leistų jiems tinkamai ginti savus interesus byloje (LR ATPK 273 straipsnio 2 dalis). Nukentėjusiųjų aktyvus dalyvavimas teismoje padeda greičiau iširti administracinio teisės pažeidimo bylą, nustatyti pažeidimą padariusį asmenį ir išsiaiškinti pažeidimo padarymo aplinkybes. Kaip ir kiti teisenos dalyviai, nukentėjusysis be teisių taip pat turi ir pareigas, t. y. įgaliotos institucijos šaukimu privalo atvykti ir pateikti parodymus, atskleisti visas jo žinioje esančias bylos aplinkybes bei atsakyti į pareigūnų pateiktus klausimus, laikytis įstatymuose nustatytos proceso tvarkos ir vykdyti kitus reikalavimus. Pažymėtina, kad pareigūnams vertinant nukentėjusiojo parodymus, būtina atsižvelgti į tai, kad šis asmuo (kaip ir atsakomybėn traukiamas asmuo) yra suinteresuotas bylos baigtimi.² Siekiant visapusiško ir nešališko bylos nagrinėjimo, visi paaiškinimai, atsakymai į pateiktus klausimus turi būti patikrinami ir sulyginami su jau turima informacija bei objektyviai įvertinami.

„Jeigu administracinė atsakomybėn traukiamas asmuo/nukentėjusysis yra nepilnamečiais ar dėl savo fizinių, psichinių trūkumų negali pasinaudoti savo teisėmis administracinių teisės pažeidimų bylose, jų interesams turi teisę atstovauti jų įstatyminiai atstovai (tėvai, įtėviai, globotojai, rūpintojai)“.³ Šių atstovų dalyvavimas bylose neatima iš atstovaujamojo teisės turėti ir įgaliotą atstovą. Toks teisinis reglamentavimas yra būtinas

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 273 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

² Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 47.

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 274 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

atsižvelgiant į šių asmenų ypatybes. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 2 straipsniu, vaikas – tai „žmogus, neturintis 18 metų, išskyrus atvejus, kai įstatymai numato kitaip“. Minėto įstatymo 3 straipsnyje ir kituose teisės aktuose yra nustatyta pareiga įstatyminiams atstovams ir kitiems asmenims rūpintis vaiku, jam atstovauti, ginti jo teises ir teisėtus interesus. Ne išimtis ir LR ATPK, kuriame nepilnamečiais įvardintiems asmenims – vaikams, kaip nepajėgiems savarankiškai apsiginti nuo keliamų kaltinimų, garantuojama padidinta jų teisių sauga. Atkreiptinas dėmesys, kad įstatyminių atstovų dalyvavimas administracinių teisės pažeidimų bylų teismoje LR ATPK nustatytas kaip galimybė, – teisė, bet ne atstovo pareiga, o Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatyme – kaip tėvų, įtėvių, globotojų ar rūpintojų pareiga. Manytina, kad visais atvejais pirmumą turėtų turėti vaikui, t. y. nepilnamečiui, palankiausia įstatyminė nuostata, kuri įpareigoja įstatyminius atstovus visais atvejais rūpintis vaiku ir ginti jo teises. Toks pat požiūris turėtų būti taikomas ir asmenų, turinčių fizinį ar psichinį trūkumą, atžvilgiu. Valstybinės institucijos privalo užtikrinti, kad be šių atstovų dalyvavimo bylos nebūtų nagrinėjamos.

LR Konstitucijos 31 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad „Asmeniui, kuris įtariamas padaręs nusikaltimą, ir kaltinamajam nuo jų sulaikymo arba pirmosios apklausos momento garantuojama <...> teisė turėti advokatą.“ Ši teisė atkartojama ir papildoma LR ATPK 272 straipsnio 1 dalyje, t. y. teisė naudotis ne tik advokato, bet ir „kito įgalioto atstovo, turinčio aukštąjį teisinį universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą, pagalba“. Įgalioto atstovo procesinė padėtis administracinių teisės pažeidimų bylų teismoje šiek tiek skiriasi nuo kitų dalyvių padėties, o įgaliojimai turi būti patvirtinami advokatų kontoros išduodamu orderiu, notaro patvirtintu įgaliojimu arba pavedimo sutartimi (LR ATPK 275 straipsnio 2 dalis). Teisinę profesinę kvalifikaciją turinčio įgalioto atstovo dalyvavimas teismoje yra vertintinas kaip didesnis tinkamos asmens gynybos garantas, asmens teisių apsaugos bei viena iš galimų teisenos teisėtumo ir objektyvumo užtikrinimo priemonių. Administracinių teisės pažeidimų bylų teismoje viena iš aktyviausių bylos šalių yra valstybės institucijos įgaliotas subjektas. Jis turi plačias galimybes palaikyti atstovaujamus valdinius interesus, priešingai nei atsakomybėn traukiami asmenys ar nukentėjusieji. Bylos šalių galimybių santykį sulygina įgaliotas atstovas, kuris gali suteikti būtiną teisinę pagalbą. Ji suvokiama kaip pareiga išaiškinti ginamam asmeniui jo teises bei procesines galimybes. Tai siekis atlikti visus asmeniui naudingus veiksmus, kad būtų tinkamai apgintos jo teisės ir/ar teisiniai interesai¹. Pažymėtina, kad šių veiksmų atlikimas yra priklausomas nuo institucijos sudaromų sąlygų įgaliotiems asmenims susipažinti su byla ir tinkamai atstovauti asmenis. Kaip ir kitiems teisenos dalyviams, įgaliotiems atstovams keliamas reikalavimas ir pareiga visus savo veiksmus atlikti griežtai laikantis įstatymų, nepažeisti

¹ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teismai*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 50.

profesinės etikos taisyklių, padėti bylą nagrinėjantiems subjektams išsiaiškinti visas pažeidimo padarymo aplinkybes ir taip nustatyti objektyvią tiesą.

LR ATPK 276 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad „liudytoju gali būti šaukiamas bet kuris asmuo, kuriam gali būti žinomos kokios nors šioje byloje nustatytinos aplinkybės.“ Juo gali būti nepilnametis asmuo, kurio nors bylos dalyvio artimas žmogus, tam tikrais atvejais ir pats nukentėjusysis, užsieniečiai ar diplomatinį rangą turintys asmenys. Liudytojas gali būti kviečiamas pateikti parodymus tiek surašant administracinio teisės pažeidimo protokolą, tiek bylos nagrinėjimo metu. Liudytojų teikiami parodymai padeda išsiaiškinti įvairiausius faktus administracinio teisės pažeidimo byloje. Iš surinktų duomenų gali išryškėti administracinę atsakomybę sunkinančios ar lengvinančios aplinkybės. Žinoma, liudytojas, kaip ir nukentėjusysis, gali būti suinteresuotas bylos baigtimi, todėl jį apklausiant būtina įvertinti, ar jis geba teisingai suvokti, atkurti pažeidimo padarymo aplinkybes, ar tai, ką pasakoja, nėra spėliojimai ar įsivaizdavimai¹.

Šiems asmenims įstatymais nustatytos tokios pat pareigos kaip ir kitiems teisenos dalyviams. Vis dėlto, išskiriama grupė asmenų, kurie, nors ir žinotų kokias nors administracinio teisės pažeidimo byloje reikšmingas aplinkybes, negalėtų būti kviečiami kaip liudytojai: tai asmenys, turintys fizinį ar psichinį trūkumą ir nesugebantys teisingai suvokti aplinkybių arba duoti apie jas teisingų parodymų; atstovas/advokatas dėl aplinkybių, kurias jis sužinojo, kai ėjo atstovo, gynėjo ar kitas savo profesines pareigas ir kt.² Svarbu paminėti, kad LR Konstitucijos 31 straipsnio 3 dalyje nustatytas draudimas „versti duoti parodymus prieš save, savo šeimos narius ar artimus giminaičius“. Ši nuostata taikoma apklausiant visus administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos dalyvius ir, kaip jau minėta anksčiau, atsisakymas negali bloginti asmens padėties ar lemti bausmės griežtumo.

Ekspertas administracinio teisės pažeidimo bylose skiriamas, kai reikalingos specialios žinios arba kai reikalinga paaiškinti pateiktą prie protokolo ekspertizės aktą.³ Gali būti skiriamos įvairios ekspertizės (techninės, biologinės, buhalterinės, grafinės, dokumentinės, ir kt.), o jų metu gaunami duomenys padeda tiksliau išsiaiškinti pažeidimo padarymo aplinkybes, suteikia informacijos apie pažeidimą padariusį asmenį, galimus motyvus, nustatomos pažeidimą padaryti padėjusios sąlygos ir pan. Naudojantis specialių žinių turinčių asmenų pagalba, administracinių teisės pažeidimų bylų teismoje išnaudojami įvairių mokslo sričių pasiekimai.⁴ Svarbu ir tai, kad ekspertas, pateikdamas išvadą ir dalyvaudamas bylos nagrinėjime, nėra asmeniškai suinteresuotas byla. Jis turi pateikti objektyvią, tikrovę atspindinčią išvadą, pagrįstą mokslo žiniomis. Būtina pažymėti, kad eksperto išvada nėra privaloma administracinio teisės pažeidimo

¹ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 52-53.

² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 276 str. 1 d. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 277 str. 1 d. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

⁴ Petkevičius, P. *supra* note 1, p. 53-54.

bylą nagrinėjančiam pareigūnui/administracinei komisijai. Apie išvados duomenis, jų svarbą ir aktualumą motyvuotai turi būti pasisakoma priimamame nutarime.

Vertėją administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjantis subjektas skiria, kai dalyvaujantis byloje asmuo nemoka lietuvių kalbos. Tuo siekiama užtikrinti asmens teisę kalbėti gimtąja kalba arba ta kalba, kurią jis moka.¹ Vertėjo pareiga – padėti teisenos dalyviui susipažinti su bylos medžiaga, suprasti kitų asmenų parodymus, pareigūnų užduodamus klausimus, kad galėtų išsamiai ir tiksliai atsakyti, pateikti paaiškinimus bei prieštaravimus. Prieš skiriant vertėją būtina įsitikinti, kad jis nėra šališkas kurio nors dalyvio atžvilgiu, ar nėra suinteresuotas bylos baigtimi. Išryškėjus neobjektyvumui vertėjas turi būti nušalinamas.

Institucijos įgalioti pareigūnai ir komisijos turi daugiau įgaliojimų ir didesnę galią nei kiti byloje dalyvaujantys asmenys. Vadovaujantis LR ATPK, institucijos įgalioti pareigūnai gali būti apibūdinami kaip asmenys, vykdanys valdžios atstovų funkcijas (turintys teisę duoti nurodymus, įsakymus, taikyti valstybės prievartos priemones) ir dažnai esantys valstybės tarnautojai². Verta pažymėti, kad šiems asmenims turėtų būti keliami aukšti teisinių žinių bei patirties reikalavimai, pvz., administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos procedūrinių veiksmų išmanymas, jų veiklos kompetencijai priklausančių LR ATPK straipsnių žinojimas ir gebėjimas tinkamai kvalifikuoti pažeidimus, teisinis išsilavinimas ir pan.³ Suteikiant teisę spręsti asmens kaltės klausimą, būtina įvertinti, ar įgaliotas subjektas išmano ne tik teorinius materialinės administracinės teisės postulatus, bet ir yra susipažinęs su teismų praktika⁴.

Šio darbo kontekste paminėtina tai, kad administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje vietos savivaldos institucijose dažniausiai dalyvauja tik administracinė atsakomybėn traukiami asmenys ir savivaldos institucijos įgalioti subjektai. Retais atvejais į bylos nagrinėjimą įtraukiami liudytojai, o atsakomybėn traukiami asmenys pasyviai naudojami teise kreiptis pagalbos į profesionalų teisininką. Galimai ši situacija nulemta to, kad savivaldos institucijose dažniausiai nagrinėjamos nesudėtingos bylos, kuriose pakanka įgaliotų pareigūnų surinktų įrodymų, nėra būtinybės gauti specialių žinių iš ekspertų, kalbos problemą pašalina pareigūnų/administracinių komisijų narių keletos kalbų mokėjimas ir tai, kad dažniausiai pažeidimus padaro vietiniai gyventojai, retais atvejais būna padaryta žala kitiems asmenims ir sąlyginai mažos baudos neskaitina kreiptis pagalbos į advokatus.

Apibendrinimas. *Teisenoje dalyvauja asmenys, turintys individualią teisinę padėtį ir atliekantys skirtingus vaidmenis išaiškinant pažeidimus. Dalyviais gali būti liudytojai, ekspertai, vertėjai, įgalioti ir įstatyminiai atstovai. Vis dėl to, administracinė atsakomybėn traukiamas*

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 253 str. Vyriausybės žinios. 1985, Nr. 1-1.

² Čiočys, P. A. *Teisės pagrindai*. Vilnius: Vilniaus valdybos kolegija, 2002, p. 119.

³ Illinois Municipal Code (65 ILCS 5/) Sec. 1-2.1-4. Code hearing units; powers of hearing officers [žiūrėta 2014-08-09] <<http://www.ilga.gov/legislation/ilcs/ilcs4.asp?DocName=006500050HArt.+1+Div.+2.1&ActID=802&ChapterID=14&SeqStart=3500000&SeqEnd=4600000>>.

⁴ Andruškevičius, A. *Administracinės teisės principai ir normų ribos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004, p. 111.

asmuo ir administracinės prievartos priemonės taikanti institucija (pareigūnas) yra pagrindiniai ir daugiausia teisių bei pareigų turintys teisenos dalyviai. Be administracinės atsakomybės traukiamo asmens teiseną net negalima ir tik šis dalyvis turi teisę teiseną užbaigti dar iki bylos nagrinėjimo. Valdžios atstovų funkcijas vykdančių pareigūnų padėtis išskirtinė tuo, kad jų veiksmai ribojami ne tik teisės aktų reikalavimų, bet ir teisenos dalyvių iniciatyvų.

1.3. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadijos

Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną yra sudėtingos struktūros, sudaryta iš viena paskui kitą sekančių stadijų. Tai teisės aktuose reglamentuotų veiksmų, kuriais „nuosekliai siekiama bendro galutinio rezultato, atlikimo periodai“¹. Kiekvienos jų uždavinių sprendimas fiksuojamas tam tikro procesinio dokumento priėmimu (pvz., protokolu, nutarimu). Tačiau teisenos stadijos skiriasi viena nuo kitos specifiniais, vienašiais procesiniais veiksmais, savita paskirtimi, dalyvaujančiais subjektais, jų teisėmis ir pareigomis. Svarbu tai, kad viena teisenos stadija gali prasidėti tik tada, kai yra užbaigti visi prieš ją buvusios teisenos stadijos veiksmai ir yra priimtas atitinkamas dokumentas.² Visos kartu teisenos stadijos yra skirtos bendriems teisenos uždaviniams įgyvendinti. Vadovaujantis LR ATPK bei LR ABTĮ, galima išskirti šias savarankiškas administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadijas: 1. bylos iškėlimo; 2. bylos nagrinėjimo; 3. nutarimo priėmimo; 4. nutarimo apskundimo; 5. nutarimo vykdymo; 6. bylos atnaujinimo.

Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną gali būti įvairios sudėties, t. y., ne visada ji susideda iš visų išvardintų stadijų. Lietuvos Respublikos Seimo priimtu 2010 m. lapkričio 18 d. įsakymu Nr. XI-1142 dėl administracinių teisės pažeidimų kodekso 30², 226, 232, 232¹, 239, 239³, 241, 241¹, 246¹, 246², 246⁷, 249, 259, 260, 261, 262, 282, 313 straipsnių ir dvidešimt trečiojo skirsnio pakeitimo, kodekso papildymo 257¹, 260¹, 260² straipsniais, dvidešimt trečiuoju¹ ir dvidešimt trečiuoju² skirsniais (įsigaliojo nuo 2011-01-01), įteisintas žymus pakeitimas administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje. Šiuo įsakymu buvo patvirtintas administracinis nurodymas – į administracinio teisės pažeidimo protokolą įrašomas pasiūlymas asmeniui per 10 darbo dienų nuo protokolo įteikimo dienos (atskirais atvejais – nuo išsiuntimo dienos), savo noru sumokėti baudą, lygią pusei minimalios baudos, bet ne mažesnę kaip du eurai.³ Tad įprastai iš keturių stadijų (bylos iškėlimo, nagrinėjimo, nutarimo priėmimo ir vykdymo) susidedanti administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną nuo 2011-01-01 daugeliu atveju tapo žymiai trumpesnė. Teiseną gali būti administracinės atsakomybės patraukto asmens savanoriškai užbaigiama, jam įvykdžius administracinį nurodymą. Šio nurodymo įvykdymas

¹ Šedbaras, S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 232.

² Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 84.

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 24 str., 260¹ str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

sukuria tokias pat pasekmes kaip ir byloje priimto nutarimo įvykdymas, t. y. asmuo laikomas baustu administracine nuobauda ir skaičiuojamas metų terminas, kada pasibaigs nuobaudos galiojimas. Priklausomai nuo teisenos dalyvio valios, administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną gali papildyti dar dviem stadijomis – nutarimo apskundimo ar bylos atnaujinimo. Šios aplinkybės leidžia daryti prielaidą, kad administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos trukmė (stadijų skaičius) labiausiai priklausomi ne nuo institucijų, o nuo kitų teisenos dalyvių valios ir veiksmų. Institucija, turinti didžiausius įgaliojimus (palyginus su kitais dalyviais), yra tik administracinių teisės pažeidimų bylų iniciatorė, o vėlesni jos veiksmai yra priklausomi nuo besiklostančių aplinkybių.

Kita išskirtina administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos ypatybė yra tai, kad ji galimai prasideda dar iki administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas, remdamasis teismo praktika bei administracinės teisės mokslo teorija, daro išvadą, kad administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną prasideda nuo to momento, kai atitinkami pareigūnai gauna informaciją apie galimai padarytą pažeidimą¹. Valstybinės institucijos ir jų įgalioti specialistai pirmiausia privalo nustatyti, ar yra teisinis pagrindas administracinio teisės pažeidimo bylai iškelti – surinkti pakankamai įrodymų, kurie patvirtintų administracinio teisės pažeidimo įvykį ir pažeidimo sudėtį. Tyrimo metu atliekamiems veiksams turėtų būti skiriama daugiau dėmesio, nes jie nulemia teisenos ir atitinkamų procesinių terminų pradžią. Nuo administracinio teisės pažeidimo fiksavimo ir jo kvalifikavimo priklauso ar bus keliama administracinio teisės pažeidimo byla, ar ne. Visi iki administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo surinkti duomenys yra labai svarbūs tiriant ir nagrinėjant bylą vėlesnėse teisenos stadijose. Manytina, kad duomenų rinkimas, fiksavimas (pvz., patikrinimų aktai) ir kita įgaliotų specialistų veikla, turėtų būti griežtai reglamentuota ir įtraukta į LR ATPK ar kitą teisės aktą. Turi būti nustatyta pažeidimų fiksavimo, įforminimo ir duomenų perdavimo kompetentingiems pareigūnams tvarka.

Bylos iškėlimo stadijos ypatybė yra ta, kad tai pirmoji administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadija, kuri didžiąją dalimi nulemia kitų teisenos stadijų sėkmingą įgyvendinimą. Jos esmę sudaro institucijų įgaliotų specialistų įstatymų nustatyta tvarka ir forma atliekami veiksmai. Administraciniai teisės pažeidimai galimi įvairiose asmenų veiklos sferose, o tai lemia platų spektrą specialistų, kuriems suteikti įgaliojimai savose profesinėse srityse iškelti teisės pažeidimų bylas. Tokiu teisiniu reglamentavimu užtikrinama administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos kokybės sąlyga, t. y. kad bylą iškeltų ir ją nagrinėtų atitinkamos kvalifikacijos pareigūnai, savo srities specialistai, vykdančys tam tikros veiklos priežiūrą ir kontrolę.

¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010-01-15 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-1253/2010.

Priežastys, administracinio teisės pažeidimo bylai iškelti, gali būti įvairios: institucijai pateikti skundai, pranešimai, patikrinimų rezultatai, viešai paskelbta informacija ir kt. Tačiau, kad ir koku būdu būtų gauta informacija, visais atvejais būtina visapusiškai ją įvertinti, patikrinti jos teisingumą ir patikimumą. Institucijos, sužinojusios apie galimą administracinės teisės pažeidimą, privalo organizuoti patikrinimą, apklausti liudytojus, nustatyti konkretaus teisės pažeidimo požymius bei pažeidimą padariusį asmenį. Šie veiksmai turi būti atliekami griežtai laikantis įstatymų reikalavimų ir įvertinant LR ATPK 250 straipsnyje numatytas aplinkybes, darančias administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną negalimą. Bylos iškėlimo stadijoje institucijos gali pasinaudoti administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos užtikrinimo priemonėmis, pvz., daiktų patikrinimu (LR ATPK 268 str.), daiktų ir dokumentų paėmimu (ATPK 269 str.), vietos savivaldos institucijos kreipimusi dėl administracinės atsakomybės traukiamo asmens pristatymo (LR ATPK 263 str.) ir kt. Jei tyrimo metu nenustatoma pakankamai aplinkybių, kurios patvirtintų administracinio teisės pažeidimo faktą, ar nenustatomi visi būtini pažeidimo sudėties elementai, administracinio teisės pažeidimo tyrimas turi būti nutraukiamas¹. Nustačius administracinio teisės pažeidimo padarymo faktą, identifikavus pažeidimą padariusį asmenį, konstatavus būtinus pažeidimo sudėties elementus, įgaliotas pareigūnas gali atsakingam asmeniui iškelti administracinio teisės pažeidimo bylą. Administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo procedūrą ir turinį reglamentuoja LR ATPK aštuonioliktasis skirsnis. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra nurodęs, kad administracinio teisės pažeidimo protokolas turi dvejopą reikšmę: tai dokumentas, kuriame fiksuojami su pažeidimo padarymu susiję duomenys bei įforminami atitinkamų subjektų veiksmai bylos iškėlimo stadijoje, apibendrinami surinkti įrodymai ir atliktas tyrimas, taip pat tai procesinis dokumentas, kuriame formuluojamas kaltinimas pažeidimo padarymu². Protokolu yra apibrėžiamos administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo ribos³. Šioje stadijoje svarbu, kad nebūtų pažeidžiamas teisėtumo principas ir administracinio teisės pažeidimo protokolą surašytų tam įgaliotas pareigūnas. Priešingu atveju dokumentas yra niekinis ir juo negalima remtis įrodinėjant pažeidimo padarymą ar konstatuoti asmens kaltę.

LR ATPK 260 straipsnyje išvardinti protokolo turiniui keliami reikalavimai.* Būtina atkreipti dėmesį, kad LR ATPK labai bendrai pasisako apie pagrindinio teisenos dalyvio – administracinės atsakomybės traukiamo asmens – duomenų nurodymą. Nėra apibrėžta, kas turėtų sudaryti įvardijamas žinias apie administracinės atsakomybės traukiamą asmenį: ar pakanka nurodyti vardą, pavardę, gyvenamąją vietą, ar būtinas asmens kodas, o gal pakanka tik

¹ Šedbaras, S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 255.

² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010-01-15 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-1253/2010.

³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009-06-12 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-1533/2009.

* Protokolą visada pasirašo protokolą surašęs pareigūnas, esant galimybei ir administracinės atsakomybės traukiamas asmuo, liudytojai ar nukentėjusieji. Protokolas gali būti surašomas atsakomybės traukiamam asmeniui nedalyvaujant, taipogi yra galimybė asmeniui atsisakyti pasirašyti protokolą (LR ATPK 259 str. 1 d., 260 str. 4 d.).

gimimo datos, ar svarbu nurodyti asmens darbo vietą (jei jis dirbantis). Toks teisinio reglamentavimo neaiškumas gali kliudyti tolesnei bylos eigai. Pirmiausia, be šių žinių (ypač asmens kodo ar gimimo datos) nėra galimybės patikrinti galimą asmens baustumą dėl administracinio teisės pažeidimo*. Antra, nurodytos žinios administracinio teisės pažeidimo protokole nulemia ir administracinio teisės pažeidimo byloje priimto nutarimo išsamumą, jo priėmimo užtikrinimą bei padidina paskirtos nuobaudos įvykdymo galimybę. Trečia, be minėtų žinių užkertamas kelias administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėjančiam subjektui įvykdyti keliamus reikalavimus – asmens informavimą apie nagrinėjamą bylą, sąlygų gintis nuo keliamo kaltinimo sudarymą, nutarimo įvertinus teisės aktuose numatytas aplinkybes priėmimą (pvz., ATPK 32 str. 1 d. 5 p.) ir kt. Bylą nagrinėti turintis pareigūnas, nežinodamas asmens kodo ar gimimo datos, vargiai galės vykdyti asmens paiešką, nustatyti jo darbo vietą ir pan. Tai ypač svarbu vietos savivaldos institucijose, kurios turi ribotas prieigų prie duomenų bazių galimybes. Pažymėtina, kad yra daug asmenų, kurių vardai ir pavardės sutampa, todėl asmens kodas ar gimimo data yra vieni svarbiausių duomenų identifikuojant asmenį. Siekiant išvengti galimo administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vilkinimo, byloje dalyvaujančių asmenų teisių pažeidimų, būtina detalizuoti, kokios žinios apie administracinę atsakomybę traukiamą asmenį turi būti nurodytos administracinio teisės pažeidimo protokole.

Didesnių miestų vietos savivaldos institucijoms, kurių teritorijoje galioja įvairios vietinių rinkliavų už automobilių statymą taisyklės bei pradedamos teisenos dėl Kelių eismo taisyklių pažeidimų, būtų naudingas išaiškinimas ir dėl kitos, su administracinio teisės pažeidimo protokolo turiniu susijusios, situacijos – dėl administracinio nurodymo surašymo. Minėtų teisės aktų pažeidimai dažniausiai yra fiksuojami ne asmens, įtariamo administracinio teisės pažeidimo padarymu, akivaizdoje (LR ATPK 260² str.). Protokolas su administraciniu nurodymu surašomas ir siunčiamas transporto priemonės savininkui (valdytojui), dažnai iš anksto nurodant galimą nagrinėjimo datą (jei administracinis nurodymas nebūtų įvykdytas). Tokiais veiksmais siekiama operatyvesnės ir ekonomiškesnės teisenos. Deja, šalyje vykstantys socialiniai pokyčiai nesudaro sąlygų užtikrinti šių siekių įgyvendinimą, t. y. daugelis asmenų gyvena ne deklaruotose gyvenamosiose vietose, yra išvykę į užsienį ir administracinių teisės pažeidimų protokolai neįteikiami adresatams. Šios aplinkybės skatina dvejones dėl tolimesnių pareigūnų veiksmų. Pirma, neįvykdžius administracinio nurodymo vyksta bylos nagrinėjimas, tačiau, jei asmuo negavo protokolo, bylos nagrinėjimo laikas šiam asmeniui irgi nėra žinomas. Manytina, kad būtina siųsti pranešimus apie bylos nagrinėjimą kitą paskirtą dieną bei kitomis priemonėmis stengtis informuoti asmenį apie jo vardu pradėtą administracinio teisės pažeidimo bylos teiseną.

* Administracinis nurodymas negali būti surašomas, jei asmuo pakartotinai per metus padarė tos pačios rūšies administracinį teisės pažeidimą, arba jei nėra pilnai atlyginti administraciniu teisės pažeidimu padaryti turtiniai nuostoliai (LR ATPK 260¹ str. 2 d.).

Antra, neaišku ar laiško (protokolo) neatsiėmimas turėtų būti laikomas administracinio nurodymo atsisakymu. Juk asmuo, neperskaitęs laiško, dėl šio konkretaus klausimo sprendimo nepriima. Galbūt yra galimybė surašyti naują administracinio teisės pažeidimo protokolą su administraciniu nurodymu?*

Tikėtina, kad šio teisinio reglamentavimo spraga trikdo pareigūnų darbą, sudaro sąlygas skirtingose institucijose priimti skirtingus sprendimus, tačiau neužtikrina neabejotinai teisingo ir teisėto, asmens teisės nepažeidžiančio sprendimo priėmimą.

Administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymu (išskyrus LR ATPK 262 straipsnyje nurodytas išimtis*) užbaigiama teisenos bylos iškėlimo stadija ir bylos nagrinėjimo stadijoje įrodinėjama pažeidimo sudėtis, pažeidimo kvalifikavimas, atsižvelgiama įvertinant administracinės nuobaudos skyrimo terminus, sunkinančias ar atsakomybę lengvinančias aplinkybes ir kt. Nuo teisingo administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo priklauso bylos baigtis. Jis turi lemiamą reikšmę asmens kaltės nustatymui¹. Mažiausia klaida ar neaiškumas protokolo turinyje trikdo bylos nagrinėjimą. Nustačius, kad protokolas su esminiais trūkumais, dėl kurių bylos nagrinėjimas negalimas, teismų praktikoje byla grąžinama protokolą surašiusiai institucijai². Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra konstatavęs, kad administracinio teisės pažeidimo protokole išdėsčius tik objektyvius pažeidimo požymius, tiksliai nenurodžius administracinio akto, kurio pažeidimu kaltinamas asmuo, negalima teigti, kad asmuo kaltinamas būtent šio akto pažeidimu.³ Taigi, duomenų nepakankamumas, kaip ir tyrimo veiksmais nepatvirtintų faktų visuma, neleidžia daryti pagrįstų prielaidų dėl galimos konkretaus asmens neteisėtos veikos⁴.

Bylos nagrinėjimas – tai „svarbiausia, pagrindinė teisenos stadija. Visos kitos yra arba bylos parengiamosios, arba tam tikrų sprendimų vykdymo stadijos.“⁵ Jos metu labiausiai pastebimi valdiniai kompetetingų pareigūnų įgaliojimai ir ryškiausiai atsiskleidžia administracinės atsakomybės taikymo principai⁶. Šioje stadijoje vertinami visi byloje surinkti įrodymai, jų pakankamumas, patikrinama, ar teisingai surašytas administracinio teisės pažeidimo protokolas, ar nustatyta administracinio teisės pažeidimo sudėtis ir kt. LR ATPK 216 straipsnyje nustatyta galimybė administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėti administracinėms komisijoms prie savivaldybių tarybų, savivaldybių seniūnijų kaimo vietovėse seniūnams, rajonų

* Administracinis nurodymas galioja 10 darbo dienų nuo administracinio teisės pažeidimo protokolo išsiuntimo ar įteikimo asmeniui.

* Administracinio teisės pažeidimo byla gali būti iškeliama priimtu nutarimu: kai administracinę bylą iškelia teismas, teisėjas, taip pat prokuroras, atsisakius kelti baudžiamąją bylą arba nutraukus baudžiamąją bylą, jeigu yra administracinio teisės pažeidimo požymių; kai byla iškeliama akcinės bendrovės ar uždarnos akcinės bendrovės akcininko, stebėtojų tarybos nario ar valdybos nario, žemės ūkio bendrovės, kooperatinės bendrovės (kooperatyvo) nario, taip pat šių įmonių kreditoriaus pareiškimu arba visuomenės informavimo priemonės atstovo ar žurnalisto pareiškimu, arba žurnalistų etikos inspektoriaus pareiškimu.

¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009-06-12 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-1533/2009.

² Teismų praktikos administracinių teisės pažeidimų bylose dėl nelegalaus darbo apibendrinimas ir teisės taikymo rekomendacijos. *LVAT biuletenis* Nr. 7 [interaktyvus]. Vilnius, 2005 [žiūrėta 2014-06-13] <<http://www.lvat.lt/lt/teismu-praktika/teismu-praktikos-apibendrinimai.html>>.

³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013-03-13 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-14/2013.

⁴ Gušauskienė, M. Įtariamojo teisė būti informuotam: teorinės prielaidos ir įgyvendinimo galimybės. *Jurisprudencija*. 2008, 6(108): 61.

⁵ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teisena*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 93.

⁶ Šedbaras, S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 274.

(miestų) apylinkių teismams (apylinkių teismų teisėjams), policijai, valstybinei inspekcijai ir kitiems įstatymų tam įgaliotiems pareigūnams.

Prieš pradėdant nagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą, įgaliotas pareigūnas ar komisija privalo įsitikinti, ar jo kompetencijai priklauso nagrinėti perduotą bylą, ar teisingai surašytas protokolas ir kita bylos medžiaga, ar pranešta visiems teisenos dalyviams apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą, ar reikalinga gauti papildomą medžiagą, tenkintini ar atmesti administracinę atsakomybę traukiamo asmens ir kitų dalyvių prašymus.¹ Įprastai administracinių teisės pažeidimų bylos turi būti išnagrinėtos per 15 dienų nuo tos dienos, kai įgaliotas subjektas gauna administracinio teisės pažeidimo protokolą ir kitą bylos medžiagą*. Išskirtiniais įstatymuose numatytais atvejais šios bylos turi būti išnagrinėtos per vieną parą, per tris, penkias ar septynias dienas.² Dėl objektyvių priežasčių administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo terminai yra tęstini, tačiau galioja bendra taisyklė, kad administracinė nuobauda negali būti skiriama, jeigu nuo administracinio teisės pažeidimo padarymo dienos praėjo daugiau kaip dveji metai.³

Administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjama institucijoje, kurios pareigūnas iškėlė bylą, arba gali būti pasiunčiama nagrinėti kitai institucijai. Tokios dvejopos situacijos reglamentavimo LR ATPK privalumas yra tai, kad sudėtingos bylos, kuriose gali būti paskiriamos griežtos administracinės nuobaudos, privalomai yra perduodamos tokias bylas nagrinėti kompetentingiems pareigūnams ar komisijoms. Taip užtikrinamas tikslesnis ir objektyvesnis sprendimas byloje. Kitas teigiamas aspektas, kad švelnesnių pažeidimų bylas, kurių nagrinėjimas nereikalauja sudėtingo tyrimo, ar tas, kuriose būtina užtikrinti operatyvumą, gali išnagrinėti bylą iškėlusios institucijos įgaliotas pareigūnas. Taigi, administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo žinybinė priklausomybė susijusi su tuo, kokioje veiklos srityje padarytas administracinės teisės pažeidimas, koks jo pobūdis, kokios kompetencijos subjektui įstatymais suteikti įgaliojimai nagrinėti tam tikrą bylą, kokios galimos sankcijos ir pan. Šio žinybingumo pažeidimas daro administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną negalimą, nes tokiu atveju nesilaikoma teisenos teisėtumo principo.

Būtina pažymėti, kad kai kuriais LR ATPK numatytais atvejais administracinių teisės pažeidimų bylas gali nagrinėti tiek kolegialus subjektas (pvz., administracinės komisijos, teisėjų kolegijos), tiek įgaliotas pareigūnas, teisėjas. Imperatyviai nėra nurodyta, koku pagrindu šioje situacijoje nusprendžiama, kad administracinio teisės pažeidimo byla turėtų būti perduodama kolegialiam subjektui arba pareigūnui, pvz., LR ATPK 124⁵ straipsnyje numatyto pažeidimo bylas vietos savivaldos institucijose gali nagrinėti administracinės komisijos ir įgalioti

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 280 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

* Teismas administracinių teisės pažeidimų bylas pradeda nagrinėti ne vėliau kaip per 30 dienų nuo bylos gavimo dienos.

² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 282 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 35 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

pareigūnai. Įžvelgiama ir dar viena spraga, kad administracinio teisės pažeidimo tyrimą atlikusiam ir administracinio teisės pažeidimo protokolą surašiusiam subjektui nėra imperatyviai draudžiama nagrinėti tą pačią administracinio teisės pažeidimo bylą. LR ATPK nėra reikalavimo, kad protokolą surašytų ir pažeidimo bylą nagrinėtų ne tas pats specialistas. Ši situacija sudaro sąlygas pažeisti objektyvumo, nešališkumo ir kitus pagrindinius teisės principus¹. Taip galima labai ydinga praktika, kuri neužtikrina byloje dalyvaujančių asmenų tinkamos teisių apsaugos, sumažina teisingumo įgyvendinimo galimybes bei sudaro sąlygas pareigūnams tapti teisėjais savo pačių bylose². Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną reglamentuojančiuose įstatymuose būtina įtvirtinti reikalavimą, kad administracinio teisės pažeidimo protokolą surašęs pareigūnas negalėtų būti paskirtas nagrinėti tą pačią bylą, taip pat turėtų būtų nustatyti aiškūs kriterijai pasirenkant vieną iš bylos nagrinėjimo subjektų – pareigūno ar komisijos, kai abiems suteikti tapatūs įgaliojimai konkrečioje byloje. Šie reikalavimai turėtų galioti visoms administracinių teisės pažeidimų byloms, nepaisant jų sudėtingumo ar galimos nuobaudos dydžio.

LR ATPK nustatytos bendros taisyklės, kad „Administracinio teisės pažeidimo byla nagrinėjama pagal jo padarymo vietą“, „Administracinės komisijos, savivaldybių seniūnijų kaimo vietovėse seniūnai administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėja pagal pažeidėjo gyvenamąją vietą“, „Nepilnamečių, jų tėvų ar juos atstojančių asmenų administracinių teisės pažeidimų bylos nagrinėjamos pagal pažeidėjo gyvenamąją vietą“.³ Įstatymais gali būti numatytos ir kitos administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo vietos, tačiau visais atvejais būtina užtikrinti atsakomybės traukiamo asmens dalyvavimą nagrinėjime. Priešingu atveju bylos nagrinėjimas galimas tik įsitikinus, kad asmeniui yra pranešta apie bylos nagrinėjimo vietą, laiką ir iš jo negautas prašymas atidėti bylos nagrinėjimą (LR ATPK 272 str. 1 d.). Tokiu teisiniu reglamentavimu siekiama užtikrinti asmens teisių įgyvendinimą bei teisenos tęstinumą, jei asmuo neišreiškia noro dalyvauti byloje. Įgaliotam subjektui, nagrinėjančiam administracinio teisės pažeidimo bylą, suteikta galimybė atidėti bylos nagrinėjimą neatvykus kuriam nors administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos dalyviui, kai manoma, kad be jo dalyvavimo nėra galimybės priimti sprendimo byloje. Deja, teisės aktuose nėra nustatyta, kaip šis veiksmas turėtų būti išreikštas, t. y. koku dokumentu tai turėtų būti konstatuojama, kad ateityje nebūtų galimybės abejoti bylos nagrinėjimo terminų teisingu laikymu.

¹ Kurpuvesas, V. Socialinės technologijos administracinėje justicijoje. *Jurisprudencija*. 2007, 6(96): 75.

² Barkow, Rachel E. Institutional Design and the Policing of Prosecutors: Lessons from Administrative Law. *NELCO Legal Scholarship Repository*. New York University School of Law. 2008, 4 psl.

³ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 281 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

Nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą vertinami įrodymai, jų santykis su nagrinėjama byla, pagrįstumas ir svarba¹. Administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo metu gali paaiškėti, kad byla iškėlęs pareigūnas neteisingai kvalifikavo pažeidimą. LR ATPK 284 straipsnio 2 dalyje numatyta galimybė nagrinėjant bylą ištaisyti šią klaidą ir pakeisti nuorodą į kitą LR ATPK straipsnį, straipsnio dalį ar kitą teisės aktą, numatantį atsakomybę už nagrinėjamą pažeidimą. Svarbiausia, kad administracinio teisės pažeidimo protokole nurodyta administracinio teisės pažeidimo esmė būtų įrodyta byloje surinktais įrodymais.² Priešingu atveju, vadovaujantis teismų praktika, byla turi būti nutraukiama.

Svarbu pažymėti, kad administracinei komisijai nagrinėjant administracinio teisės pažeidimo bylą visada rašomas posėdžio protokolas (LR ATPK 285 str.). Šis reikalavimas nėra keliamas nagrinėjant bylą įgaliotam pareigūnui. Manytina, jei bylos nagrinėjimo metu dalyvauja du ar daugiau teisenos dalyvių (tarp jų ir nagrinėjantis pareigūnas), posėdžio protokolas būtinas. Tokiu būdu būtų užtikrinamas nutarimo priėmimo skaidrumas, pateiktų paaiškinimų vertinimas, užfiksuojamos administracinės nuobaudos individualizavimui svarbios aplinkybės, pvz., gailėjimasis dėl pažeidimo padarymo.

Nutarimo priėmimas. Institucijos įgalioto subjekto sprendimas administracinio teisės pažeidimo byloje įforminamas nutarimu. Tai dokumentas pasižymintis dviem bruožais: pirma, išsprendžiama byla, t. y., pripažįstama asmens kaltė arba asmuo išteisinamas, ir antra, paskiriama (arba ne) administracinė nuobauda. Svarbiausias nutarimui keliamas reikalavimas – tai priimto sprendimo motyvavimas ir pagrindimas teisės aktais. LR ATPK 287 straipsnyje nustatytas baigtinis nutarimų rūšių sąrašas: skirti administracinę nuobaudą; nutraukti bylą; motyvuotai perduoti bylos nagrinėjimą kitam įgaliotam nagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą pareigūnui/komisijai. Kaip jau minėta anksčiau, šis baigtinis sąrašas kelia sumaištį, kai išnagrinėjus bylą reikia priimti kitus svarbius sprendimus, pvz., atidėti bylos nagrinėjimą, grąžinti bylą administracinio teisės pažeidimo protokolą surašiusiam pareigūnui ir panašiais atvejais. Administracinio teisės pažeidimo protokolas ir nutarimas – vieninteliai teisenos dokumentai detaliam reglamentuoti LR ATPK, LR ABTĮ ir kituose teisės aktuose. Tačiau administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos eigoje neretai kyla būtinybė priimti ir kitus sprendimus, ne tik skirti nuobaudą ar nutraukti bylą, juolab, kad tokių sprendimų galimybė numatyta ir minėtuose teisės aktuose. Atkreipiamas dėmesys, kad LR ATPK 287 straipsnyje pateiktas sąrašas turėtų būti praplėstas arba turėtų būti numatyti kiti procesiniai dokumentai (pvz., esant LR ATPK 280, 282 straipsniuose numatytiems aplinkybėms).

¹ Justickis, V., Valickas, G., Petkevičiūtė-Barysienė, D. Psichologiniai teisėjo priimamų sprendimų subjektyvumo veiksniai. *Jurisprudencija*, 2013, 20(4): 1495.

² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 284 str. 2 d. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

Administracinės atsakomybės taikymas yra baudžiantis, represinis procesas, jo metu taikomos sankcijos ir administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos dalyviai verčiami paklusti nustatytai tvarkai.¹ Todėl ypatingai svarbu, kad pareigūnai/komisijos laikytųsi pareigos motyvuoti priimamus sprendimus. Nutarimo turinys turi nekelti abejonių, būtina nurodyti visas svarstytas ir vertintas faktines aplinkybes bei teisės aktų normas, kurios lėmė galutinį sprendimą byloje². Tai ne tik pagerina priimamo dokumento kokybę, užtikrina teisenos skaidrumą, aiškumą, bet ir parodo pagarbą asmeniui bei palengvina galimą skundų nagrinėjimą.

Nutarimais skiriamų administracinių nuobaudų ribos ir skyrimo taisyklės nustatytos LR ATPK 30⁽²⁾ straipsnio nuostatose. Skiriama bauda ir jos dydis nustatomi pagal sankcijoje apibrėžtos baudos dydžio minimumo ir maksimumo vidurkį, visada įvertinant galimas atsakomybę lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes, atsižvelgiant į jų kiekį ir reikšmingumą. Priimant nutarimą skirti administracinę nuobaudą svarbu: įvertinti administracinio teisės pažeidimo pobūdį (atsižvelgti, kokius padarinius sukėlė, koku būdu pažeidimas buvo padarytas, kokioje vietoje ir pan.), įvertinti pažeidėjo asmenybę (baustumą, charakteristiką, sveikatą, vaidmenį pažeidimo padaryme ir kt.)³. Kai asmuo pripažįstamas kaltas dėl kelių administracinių teisės pažeidimų, administracinė nuobauda skiriama už kiekvieną teisės pažeidimą atskirai. Tačiau yra galimybė bylą nagrinėjančiam subjektui sujungti skiriamas nuobaudas ir galutinai asmeniui skirti baudą, parenkamą sankcijos, nustatytos už sunkesnijį iš padarytųjų administracinių teisės pažeidimų, ribose⁴. Įvertinant, kad administraciniai teisės pažeidimai gali būti padaromi egzistuojant įstatymų nenurodytoms lengvinančioms aplinkybėms, bylą nagrinėjantis subjektas, vadovaudamasis teisingumo ir protingumo kriterijais, gali paskirti mažesnę nuobaudą nei sankcijoje numatyta arba visai neskirti administracinės nuobaudos (LR ATPK 30⁽¹⁾ str.). Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra konstatavęs, kad LR ATPK 30⁽¹⁾ straipsnis turėtų būti taikomas tik išimtiniais atvejais⁵. Šį sprendimą visais atvejais turi sankcionuoti apylinkės teismas.

Nutarimo priėmimu gali būti ne tik pripažįstama asmens kaltė, skiriama administracinė nuobauda, bet ir nutraukiama byla. Vienos pagrindinių priežasčių gali būti: nenustatytas administracinio teisės pažeidimo įvykis ir sudėtis, pažeidimą padariusio asmens amžius, būsena pažeidimo padarymo metu, nuobaudų skyrimo terminų pabaiga, asmens mirtis ir pan.⁶ Byla gali būti nutraukiama ir dėl netinkamų pareigūnų veiksmų, jų kompetencijos ribų pažeidimo ar dėl netinkamo administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo.

¹ Šedbaras, S. Kai kurių administracinio proceso vidinės struktūros elementų sampratos problemos. *Jurisprudencija*. 2002, 32(24): 46.

² Singh, M. P. *German Administrative Law in Common Law Perspective*. Germany: Springer, 2001, p. 72.

³ Šedbaras, S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005, p. 127.

⁴ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 33 str. (Šiuo atveju gali būti prijungiamas ir vienas iš papildomųjų nuobaudų.) *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-08-22 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-604/2012.

⁶ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 250, 251 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

Baigus bylos nagrinėjimą tuoj pat skelbiamas nutarimas (LR ATPK 288 str. 1 d.). Šia nuostata apsaugomi administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos dalyvių interesai, teisėtų lūkesčių įgyvendinimas. Nutarimo nuorašas per tris dienas turi būti įteikiamas arba išsiunčiamas asmeniui, dėl kurio buvo pradėta teiseną, ir nukentėjusiajam (jei jis yra) (LR ATPK 288 str. 2 d.). Nuo 2015-07-01 planuojama daug pakeitimų administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje. Vienas jų – tai, kad LR ATPK numatytais atvejais nutarimas galės būti siunčiamas elektroninių ryšių priemonėmis. Tikimasi, kad šiais pokyčiais bus supaprastinta, efektyvinama ir paprasčiau įgyvendinama administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną.

LR ATPK 290 straipsniu numatyta galimybė, bylą nagrinėjusiam pareigūnui/komisijai, nustačius priežastis, padėjusias padaryti administracinius teisės pažeidimus, pateikti įmonių, įstaigų, organizacijų vadovams ir kitiems pareigūnams pasiūlymus pašalinti tas priežastis ir sąlygas. Pastebima, kad, bent jau vietos savivaldos institucijose, ši nuostata labai retai įgyvendinama, nors ji ir padėtų efektyviau kovoti su administraciniais teisės pažeidimais. Galimai ši situacija nulemta teisės aktuose nesančio patikslinimo, kaip šie pasiūlymai turėtų būti pateikiami: ar išdėstomi nutarime, ar atskirame dokumente, ar pateikiami tik nustačius administracinio teisės pažeidimo įvykį ir sudėtį, ar galimi ir nutraukus bylą, bet siekiant pašalinti galimus rizikos faktorius ir pan. Siekiant efektyvinti pažeidimų prevencines programas, ši priemonė turėtų būti dažniau naudojama. Juolab, kad ji būtų taikoma tiesiogiai su pažeidėjais dirbančių pareigūnų.

Nutarimo apskundimas. Valstybės įgaliotų institucijų priimti nutarimai gali būti skundžiami apylinkės teismui per nutarimą priėmusį subjektą (LR ATPK 292 str.). Nutarimus administracinių teisės pažeidimų bylose per 20 dienų nuo nutarimo priėmimo dienos gali apskusti asmuo, dėl kurio atitinkamas nutarimas priimtas, institucija, kurios pareigūnas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą, taip pat nukentėjusysis bei bylos dalyvių atstovai (LR ATPK 291, 293 str.). Kurio nors šių asmenų gautas skundas įgalioto subjekto per tris dienas, jeigu įstatymuose nenustatytas kitoks terminas, kartu su byla išsiunčiamas atitinkamam apylinkės teismui (LR ATPK 292 str. 2 d.). Pareigūnas (arba komisija), gavęs skundą ir įvertinęs jame išdėstytus argumentus, gali motyvuotu nutarimu pakeisti priimtą sprendimą ir neteikti skundo teismui (ATPK 295 straipsnis). Ne veltui ši teisenos stadija gali būti apibūdinama kaip pagalbinių priemonė asmeniui įgyvendinti teisę į gynybą, t. y. kad priimtas sprendimas būtų peržiūrinamas ne tik nutarimą priėmusio subjekto, bet ir teisminės institucijos. Kartu tai efektyvi galimybė įgaliotiems specialistams ištaisyti nutarimo priėmimo metu padarytas klaidas. Išaiškintos klaidos padeda gerinti sprendimus priimančių institucijų darbo kokybę, sureguliuojamas vienodas įstatymų aiškinimas ir taikymas administracinių teisės pažeidimų bylose.¹ Skundo padavimas

¹ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 106-107.

sustabdo nutarimo vykdymą iki bylos dėl skundo išnagrinėjimo. Toks teisinis reglamentavimas tik patvirtina teisenos stadijų tarpusavio ryšį, priklausomumą viena nuo kitos ir kiekvienos stadijos galimumą tik tada, kai užbaigiama kita stadija.

Apylinkės teismas, patikrinęs priimto nutarimo teisėtumą ir pagrįstumą, gali priimti vieną iš LR ATPK 302 straipsnyje bei LR ABTĮ 88 straipsnyje numatytų sprendimų. Priimtas nutarimas/nutartis įsiteisėja per 20 dienų nuo paskelbimo (jei neapskundžiami apeliacine tvarka). Apeliacine tvarka apygardų teismuose nagrinėjami skundai dėl neįsiteisėjusių apylinkių teismų nutarimų ar nutarčių, priimtų administracinių teisės pažeidimų bylose. Paprastai pirmosios instancijos teisme bylos nagrinėjamos žodinio proceso tvarka. Gali būti kviečiami liudytojai, ekspertai ir kiti su byla susiję asmenys. Tuo tarpu apeliacine instancija bylos dažniausiai nagrinėjamos rašytinio proceso tvarka. Apylinkės teismo nutartį byloje dalyvaujantys asmenys LR ATPK nustatytais atvejais gali apskųsti atskiruoju skundu apygardos teismui. Apygardos teismo nutarimai ir nutartys įsiteisėja jų paskelbimo dieną (LR ATPK 302¹³ str.), o bylos kartu su priimtu nutarimu (nutartimi) per 10 dienų grąžinamos apylinkės teismui (LR ATPK 302¹⁴ str.), kad šis išsiųstų nutarimo (nutarties) nuorašus bylos šalims joms pageidaujant.

Nutarimo vykdymas. Ši administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadija yra viena pagrindinių ir būtinų, kai paskiriama administracinė nuobauda. Kaip jau buvo minėta anksčiau, administracinės nuobaudos tikslai yra nubausti administracinę teisės pažeidimą padariusį asmenį bei siekti, kad būtų laikomasi įstatymų reikalavimų, būtų gerbiamos bendro gyvenimo taisyklės, taip pat užkirsti kelią naujiems teisės pažeidimams.¹ Šie tikslai visapusiškai gali būti pasiekiami tik pažeidimą padariusiam asmeniui įvykdžius paskirtą nuobaudą. Jos vykdymas (įsiteisėjus nutarimui) yra privalomas ir gali būti užtikrinamas įvairiomis poveikio priemonėmis. Nutarimai administracinių teisės pažeidimų bylose vykdomi nuo jų priėmimo momento (LR ATPK 304 str.), t. y. nuo šio momento pradedamas skaičiuoti 40 dienų terminas. Per šį laikotarpį administracinę teisės pažeidimą padaręs asmuo privalo įvykdyti paskirtą nuobaudą, nes po to nutarimas nukreipiamas vykdymui priverstine tvarka (dažniausiai perduodamas antstoliui tolimesniems veiksams). LR ATPK 305 straipsnyje nustatyta, kad „tuo atveju, kai priimami keli nutarimai skirti administracines nuobaudas vienam asmeniui, kiekvienas nutarimas vykdomas savarankiškai.“ Atsižvelgiant į sudėtingas administracinės atsakomybės patraukto asmens gyvenimo sąlygas ar kitas aplinkybes, nutarimą priėmęs subjektas gali atidėti jo vykdymą iki vieno mėnesio. Visais atvejais nutarimo vykdymas priverstine tvarka tampa negalimas, jei toks nutarimas atitinkamai institucijai nebuvo perduotas per tris mėnesius nuo jo priėmimo dienos (išskyrus LR ATPK 295, 306 str. numatytus atvejus).² Įstatymais gali būti nustatyti ir kitokie nutarimų vykdymo terminai. Svarbi nuostata, kad nutarimą priėmusiam

¹ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 20 str. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449, 308 str. 1 d. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.

subjektui nutraukus administracinės nuobaudos vykdymą, šis procesas nebegali būti pradėtas iš naujo (LR ATPK 307 str.). Tai dar viena priemonė, užtikrinanti asmens teisių saugą nuo valdžios institucijų neteisėtų veiksmų ir asmens teisėtų lūkesčių principo įgyvendinimas. Šia priemone papildoma nuostata, kad asmens padėtį sunkinantys aktai neturi galios atgal.

Vadovaujantis teisės aktais, kiekvienos atskiros administracinės nuobaudos vykdymas turi savų ypatumų. LR ATPK dvidešimt penktasis – trisdešimt trečiasis skirsniai skirti konkrečių administracinių nuobaudų vykdymo procesui. Plačiau šie skirsniai bus aptariami kitoje šio darbo dalyje, kiek tai bus susiję su administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vietos savivaldos institucijose.

Administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos atnaujinimas. Tai viena fakultatyvių administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadijų, kurios metu peržiūrimas įsiteisėjęs sprendimas (nutarimas, nutartis) ir atnaujinamas bylos nagrinėjimas dėl įstatyme numatytų ar naujai paaiškėjusių aplinkybių, kurių nežinojimas lėmė galimai neteisėto sprendimo priėmimą. Šioje stadijoje vykstantys procesai yra reguliuojami LR ATPK dvidešimt trečiojo² skirsnio ir LR ABTĮ IV skyriaus nuostatomis. Kreiptis dėl teisenos atnaujinimo įstatymų nustatytais atvejais turi teisę administracinio teisės pažeidimo bylos šalys, neįtrauktas į bylos procesą asmuo, jeigu įsiteisėjęs nutarimas ar nutartis pažeidžia jo teises ar teisėtus interesus, įstatyminiai bei įgalioti atstovai ir kt. Išvardinti subjektai, vadovaudamiesi LR ATPK 302¹⁹ straipsniu, šia teise gali pasinaudoti ne vėliau kaip per vienus metus nuo tos dienos, kurią sužinojo ar turėjo sužinoti apie naujas aplinkybes. Tik išimtiniais atvejais šis terminas sutrumpintas iki trijų mėnesių. Tuo tarpu LR ABTĮ 156 straipsniu nustatyta, kad prašymai dėl proceso atnaujinimo gali būti pateikiami „per tris mėnesius nuo tos dienos, kai jį padavęs subjektas sužinojo arba turėjo sužinoti apie aplinkybes, kurios yra proceso atnaujinimo pagrindas.“ Toks teisės aktų tarpusavio nesuderinimas gali lemti netinkamą asmens teisių užtikrinimą, t. y. asmuo suklaidinamas dėl galimybės ginti savo teises bei interesus. Visais atvejais turėtų būti paisoma kodifikuotų teisės aktų reikalavimų, todėl tikslinga LR ABTĮ nustatytą proceso atnaujinimo terminą prailginti iki vienerių metų.

Kreipimasis dėl bylos atnaujinimo pateikiamas subjektui, kurio veiksmis buvo pradėta administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos (pvz., administracinio teisės pažeidimo protokolas surašiusiam asmeniui). Šis, įvertinęs pateiktą medžiagą, naujai paaiškėjusias aplinkybes ir nusprendęs, kad yra pagrindas atnaujinti bylos teiseną, perduoda visą turimą medžiagą ir savo prašymą subjektui, kurio nutarimu buvo užbaigta administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos¹. Atnaujintos administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos vykdymas vyksta bendra tvarka (LR ATPK 302²⁰ str. 6 d.). Tikslinga būtų reglamentuoti, kad su prašymu atnaujinti bylą būtų

¹ Svarbu pažymėti tai, kad pakartotiniai prašymai atnaujinti administracinio teisės pažeidimo bylą nepriimami ir nenagrinėjami.

kreipiamasi į pareigūną (komisiją), kuris priėmė nutarimą byloje (išskyrus teismą). Šiuo metu galiojanti tvarka neatitinka operatyvumo principo. Tikėtina, kad tiesioginis kreipimasis į nutarimą priėmusį subjektą padėtų greičiau išnagrinėti prašymą, atnaujinti bylą ir atkurti asmens pažeistas teises.

Apibendrinimas. *Teisena susideda iš nuosekliai vykstančių, specifiniais veiksmais ir savita paskirtimi išsiskiriančių stadijų, kurias dar galime įvardinti, kaip pagrindines ir fakultatyvias (nutarimo apskundimo ir bylos atnaujinimo). Bylos iškėlimo, nagrinėjimo, nutarimo priėmimo ir jo vykdymo stadijos įvardijamos, kaip pagrindinės. Šiose stadijose svarbiausia, kad nebūtų pažeistos specialisto kompetencijos ribos, tiksliai ir visapusiškai ištirta ir tinkamai kvalifikuota veika, teisingai surašomi protokolai bei nutarimai ir įrodoma asmens kalta/nekalta veika. Visose stadijose asmeniui turi būti sudaromos sąlygos pasinaudoti teisės aktų suteiktomis teisėmis, vengiama šališkų veiksmų ir nepagrįstų sprendimų. Nutarimo įvykdymo stadija turėtų būti paskutinė teisenos stadija, kaip ženklas, kad administracinių teisės pažeidimų bylą teisei keliama tiksliai yra pasiekti.*

2. VIETOS SAVIVALDOS INSTITUCIJOS KAIP ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ TEISENOS SUBJEKTAS

2.1. Vietos savivaldos institucijų ir jų funkcijų teisinis reglamentavimas

LR Konstitucijos 119 straipsnio 1 dalis laiduoja savivaldos teisę „įstatymo numatytiems valstybės teritorijos administraciniais vienetams“. Europos vietos savivaldos chartijos 3 straipsnyje nustatyta, kad „Vietos savivalda reiškia, kad vietinės valdžios organai įstatymų nustatytoje ribose turi teisę ir gebėjimą tvarkyti ir valdyti pagrindinę viešųjų reikalų dalį, už tai prisiimdamos pilną atsakomybę ir vadovaudamosi vietos gyventojų interesais.“ Išskiriami du pagrindiniai vietos savivaldos sistemos dėmenys – tai valstybės teritorijos administracinis – teritorinis darinys, kuris valdomas tos teritorijos gyventojų arba jų išrinktos valdžios, ir vietos savivaldos subjektų administracinės jurisdikcijos.¹ Konstatuojama, kad vietos savivalda gali būti apibūdinama kaip „savaveiksmiškumo pagrindais veikianti vietinė viešojo administravimo sistema“², gebanti kurti ir išreikšti vietos identitetą³. Siauresniu požiūriu savivaldybę galima apibūdinti, kaip visumą valstybės teritorijos dalyje veikiančių specialių institucijų, tvarkančių bendruosius reikalus ir kryptingai veikiančią žmones bei jų socialines grupes⁴. Savitvarką ir savaveiksmiškumą, pagal LR Konstitucijos ir įstatymų apibrėžtą kompetenciją⁵, įgyvendina savivaldybių tarybos. Jos apibūdinamos kaip savivaldybės atstovaujamosios institucijos, turinčios teisę sudaryti joms atskaitingus vykdomuosius organus. Šalia jų veikia savivaldybės vykdomoji institucija/-os - savivaldybės administracijos direktorius, jo pavaduotojas/-ai. Šių institucijų organizavimo ir veiklos tvarką nustato LR VSI, LR Valstybės tarnybos, LR VAI ir kiti įstatymai. Savivaldos institucijos, panašiai kaip teisminė valdžia, gali įgyvendinti ir jurisdikcines funkcijas⁶, savo kompetencijos ribose naudoti neteisminę administracinę prievartą⁷, kuri reikalinga teisinės tvarkos palaikymui, žmogaus teisių ir nuosavybės gynimui, viešosios valdžios funkcijų įgyvendinimui⁸. Būtina paminėti tai, kad savivaldybės nėra visiškai savarankiškos. Vadovaujantis įstatymų nustatytais reikalavimais, steigiamos savivaldybių veiklos priežiūros

¹ Kondratienė, V. Vietos savivaldos sistemų teisinio reguliavimo mechanizmai. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 61.

² Bakaveckas, A. Vietos savivaldos teisinės bazės plėtros problemos. *Viešoji politika ir administravimas*. 2005, 12: 104.

³ Urmonas, A., Novikovas, A. Europos vietos savivaldos chartijoje įtvirtintų principų įgyvendinimo vietos savivaldoje ir inkorporavimo nacionalinėje teisės sistemoje ypatumai. *Jurisprudencija*. 2011, 18(3): 1025.

⁴ Puškorius, S., et al. *Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas*. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2006, p. 217.

⁵ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. 2008-09-15, Nr. X-1722, 3 str. 2 d. *Valstybės žinios*, 2008, Nr. 113-4290; 2011, Nr. 45.

⁶ Bakaveckas, A. Kategorijų – vykdomoji valdžia, valstybinis valdymas (administravimas) ir viešasis administravimas – samprata ir santykis Lietuvos administracinėje teisėje. *Jurisprudencija*. 2007, 2(92): 48.

⁷ Bakaveckas, A. Vykdomosios valdžios sąvoka, funkcijos ir jos santykis su administracine teise. *Jurisprudencija*. 2002, 24(16): 34.

⁸ Šedbaras, S. *Administracinė atsakomybė*. Vilnius: Justitia, 2005, p.23.

institucijos – Vyriausybės atstovų tarnybos. Taip užtikrinamas LR Konstitucijos, įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytų reikalavimų laikymasis.¹

Savivaldybėms suteiktos funkcijos² pagal sprendimų priėmimo teisę skirstomos į savarankiškas bei valstybines, o pagal veiklą – į vietos valdžios, viešojo administravimo ir viešųjų paslaugų teikimo.³ Europos Bendrijų Teisingumo Teismas yra konstatavęs, kad viešojo administravimo subjektų veikloje ypatingai svarbūs administracinės teisės principai. Vadovavimasis jais padeda užtikrinti patikimą, skaidrą, aiškų, efektyvų viešąjį administravimą.⁴ Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną pradedama savivaldos institucijoms įgyvendinant būtent savarankiškas viešojo administravimo funkcijas. Pvz., LR VSĮ 6 straipsnyje deklaruojama savivaldybės kompetencija nustatyti vietines rinkliavas. Šias rinkliavas nustatančių savivaldos institucijų nuostatų/taisyklių reikalavimų vykdymą kontroliuoja ir prižiūri vietos savivaldos institucijų įgalioti pareigūnai, o nuostatų/taisyklių nustatytos tvarkos pažeidimai yra pagrindas asmeniui taikyti administracinę atsakomybę pagal LR ATPK normas (42⁴ str. 3 d., 125⁴, 124⁶, 158, 161, 161¹, 162, 166, 167, 185, 185¹ str. 1 d.). LR VSĮ 6 straipsnio 1 dalies 32 punkte numatyta savivaldybių vietinės reikšmės kelių ir gatvių priežiūros, saugaus eismo organizavimo funkcija. Ją įgyvendinant savivaldos institucijų įgalioti pareigūnai kartu atlieka ir Kelių eismo taisyklių, LR Saugaus eismo automobilių keliais įstatymo, LR Kelių įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimų bei draudimų vykdymo kontrolę. Įgyvendinant LR VSĮ 6 straipsnio 1 dalies 37 punkte nustatytą funkciją, vietos savivaldos institucijos gali nusistatyti savitą prekybos ir kitų paslaugų teikimo tvarką administruojamose turgavietėse ir viešose vietose, o 42 punkto pagrindu gali pasitvirtinti tvarką, koku būdu ir priemonėmis konkrečioje savivaldybėje bus atliekama gyvenamojo namo patalpų savininkų bendrijos valdymo organų, savivaldybės paskirtų administratorių veiklos priežiūra ir kontrolė. Minėtų bei kitų LR VSĮ 6 straipsnyje numatytų funkcijų (pvz., 3, 19, 20, 21, 25, 28, 40 p.) įgyvendinimo pasekoje, nustačius pažeidimus, taip pat pradedama administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną.

Išskirtinos LR VSĮ 6 straipsnyje nustatytos funkcijos – „dalyvavimas, bendradarbiavimas užtikrinant viešąją tvarką, kuriant ir įgyvendinant nusikaltimų prevencijos priemones“, „triukšmo prevencijos ir triukšmo valstybinio valdymo įgyvendinimas“, „sanitarijos ir higienos taisyklių tvirtinimas ir jų laikymosi kontrolės organizavimas, švaros ir tvarkos viešose vietose užtikrinimas“. Šios funkcijos įpareigoja vietos savivaldos institucijas inicijuoti bendradarbiavimą su savivaldybių teritorijoje veikiančiomis policijos įstaigomis, specialių institucijų skyriais, į bendrą veiklą įtraukti įvairias visuomenines organizacijas bei vietos

¹ Bakaveckas, A. Savivaldybių administracinė priežiūra: raida, teisinis reglamentavimas ir problemos. *Jurisprudencija*. 2004, 57(49): 24.

² *pareiga, paskirtis*, Lietuvių kalbos žodynas. [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 (atnaujinta versija, 2008) [žiūrėta 2014-07-18]. <<http://www.lkz.lt/dzl.php>>.

³ *Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas*. 2008-09-15, Nr. X-1722, 3, 5 str. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 113-4290, 2011, Nr. 45.

⁴ Linkevičiūtė, I. Administracinė diskrecija ir jos vertinimas teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. 2006, 5(83): 67.

gyventojus¹. A. Novikovas pažymi, kad vietos savivaldos institucijų socialinė paskirtis „tenkinti vietos gyventojų poreikius bei užtikrinti jų interesų įgyvendinimą“². Šios institucijos, būdamos arčiausiai žmonių, jų formuojamos (renkamos), gali geriausiai žinoti savivaldybės gyventojų poreikius, jais vadovaujantis rengti viešosios tvarkos bei rimties užtikrinimo strategijas, prevencines programas prieš nusikalstamą veiką ir taip efektyviau užtikrinti saugią aplinką konkrečiame valstybės teritorijos administraciniame vienetė. Savivaldos institucijoms priskirtų funkcijų įgyvendinimas gali padėti užtikrinti, kad viešąją tvarką, žmogaus teises ir laisves pažeidusiems asmenims operatyviai, objektyviai ir laiku būtų taikoma administracinė atsakomybė³.

Iš LR VSI 7 straipsnyje išvardintų valstybinių (valstybės perduotų) savivaldybių funkcijų išskirtinos šios: savivaldybei priskirtos valstybinės žemės, valstybės turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo patikėjimo teise (10 p.) bei valstybinės kalbos vartojimo, taisyklingumo kontrolės (13 p.). Įgyvendinant nurodytas funkcijas, kaip ir savarankiškųjų funkcijų vykdymo atveju, yra tikimybė, nustatyti asmenų atliekamas neteisėtas veikas, dėl kurių surašomi administracinių teisės pažeidimų protokolai ir pradedama administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną. Pvz., valdant priskirtas valstybines žemes ar kitą turtą, galimi nelegalios reklamos įrengimo nustatymo atvejai ar pažeidimai dėl automobilių statymo ant vejų, važinėjimo transporto priemonėmis žaliaisiais plotais, o atliekant valstybinės kalbos vartojimo, tikslingumo kontrolę, nustatoma pažeidimų vietinėje spaudoje, savivaldybės teritorijoje įrengiamose ar kitaip platinamose reklamose ir pan.

Įvertinant išdėstytą bei analizuojant savivaldos institucijų paskirtį ir veiklos šakas, išryškėja tai, kad šių institucijų ir jų įgaliotų organų įgyvendinamos funkcijos turi tiesioginę įtaką asmenims per administracinio poveikio priemonių (nurodymų, paliepimų, nuobaudų ir kt.) taikymą. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos metu taikomos poveikio priemonės riboja pavienių asmenų teises, priverčia asmenį paklusti nustatytai tvarkai, tačiau kartu apgina viešąjį interesą (visuomenės tikslus).⁴ Ir nors dažnai pasisakoma apie vietos savivaldos institucijų ir jų įgaliotų pareigūnų veiksmų laisvę, vis dėl to pažymima, kad jų galia dažnai yra santykinė, t. y. LR Konstitucija laiduoja teisę veikti laisvai, tačiau kartu ši laisvė ribojama veiksmų atlikimo turinį ir tvarką nustatančiais įstatymais.⁵ Todėl į administracinių teisės pažeidimų bylos teiseną galima žvelgti dvejopai, kaip į savivaldos institucijų, jų pareigūnų prerogatyvą ir kaip į pareigą reaguoti, kad būtų atkurta asmens teisė ir pareigų pusiausvyra.⁶

¹ Novikovas, A. Viešosios tvarkos apsauga savivaldybių teritorijoje: teisinis ir organizacinis aspektai. *Jurisprudencija*. 2003, 49(41): 47.

² Novikovas, A. Konstitucijos nuostatų detalizavimas pagrindžiant savivaldybių galimybę savarankiškai vykdyti viešosios tvarkos apsaugą. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 56.

³ Bakaveckas, A. Vykdomosios valdžios sąvoka, funkcijos ir jos santykis su administracine teise. *Jurisprudencija*. 2002, 24(16): 37.

⁴ Deviatnikovaitė, I. Administracinio poveikio priemonių taikymas kaip viena iš viešojo administravimo subjektų veiklos funkcijų. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 84.

⁵ Kondratienė, V. Vietos savivaldos sistemų teisinio reguliavimo mechanizmai. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 62.

⁶ Šedbaras, S. Kai kurių administracinio proceso vidinės struktūros elementų sampratos problemos. *Jurisprudencija*. 2002, 32(24): 47.

Savivaldybės taryba, sudaroma iš demokratiškai išrinktų savivaldybės bendruomenės atstovų. Jos kompetencija yra apibrėžta LR VSĮ 3 straipsnio 9, 10 dalyse. Minėto įstatymo nuostatose nustatyta, kad „išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija – Konstitucijos ir įstatymų nustatyta kompetencija, kurios negali perimti, kištis į ją, įgyvendinti jokia kita savivaldybės institucija. Savivaldybės taryba negali atsisakyti savo išimtinės kompetencijos ar perduoti ją kitoms savivaldybės institucijoms.“, o „Paprastoji savivaldybės tarybos kompetencija – įstatymų nustatyta kompetencija, kurią savivaldybės taryba įgyvendina pati arba gali perduoti savivaldybės vykdomajai institucijai (institucijoms) savivaldybės tarybos nustatyta tvarka.“ Išrinkus naują savivaldybės tarybą ir jai susirinkus į pirmąjį posėdį, pradedamas skaičiuoti dviejų mėnesių terminas išrinkti vykdomąsias institucijas.¹ Vienos jų yra savivaldybės administracijos direktorius ir administracinė komisija. Savivaldybių tarybų reikšmė bei galia pabrėžiama ne viename įstatyme. Konstitucija jas nurodo kaip vieninteles turinčias teisę veikti teritorinės bendruomenės vardu.² LR VSĮ 4 straipsnyje vieni iš įvardintų vietos savivaldos principų – tai „savivaldybės tarybos viršenybės prieš jai atskaitingas savivaldybės vykdomąsias institucijas“ (3 dalis) ir „savivaldybės vykdomųjų institucijų atskaitingumo savivaldybės tarybai“ (4 dalis). To paties įstatymo 54 straipsnyje nustatyta, kad „Savivaldybės tarybos sprendimai, neviršijantys tarybos kompetencijos, privalomi savivaldybės administracijai, visoms savivaldybės teritorijoje esančioms įstaigoms, įmonėms ir organizacijoms, gyventojams“ ir galioja visoje savivaldybės teritorijoje, jų privalo laikytis ir į savivaldybės teritoriją atvykę kiti asmenys. Tai atskleidžia LR ATPK 5 straipsnio paskirtį reglamentuoti už kokių savivaldybių tarybų priimtų sprendimų ir savivaldybių administracijų direktorių išleistų įsakymų pažeidimą yra numatoma administracinė atsakomybė. Savivaldos institucijų įgaliotų pareigūnų kompetencijos ribose dažniausiai taikoma administracinė atsakomybė už savivaldybių tarybų patvirtintų taisyklių, priimtų sprendimų dėl vietinių rinkliavų ir mokesčių reikalavimų nevykdymą.

Administracinė komisija yra viena iš privalomai sudaromų savivaldybės tarybos komisijų, kuri nagrinėja LR ATPK jos kompetencijai priskirtas administracinių teisės pažeidimų bylas.³ LR VSĮ 15 straipsnio 5 dalyje numatyta, kad savivaldybės tarybos komisijos nariais gali būti „savivaldybės tarybos nariai, valstybės tarnautojai, gyvenamųjų vietovių bendruomenių ir bendruomeninių organizacijų atstovai, kiti savivaldybės bendruomenės nariai“. LR ATPK 218 straipsnio 1 dalis detalizuoja, kad administracinės komisijos, nagrinėjančios administracinių teisės pažeidimų bylas, turi būti „šios sudėties: komisijos pirmininkas, pirmininko pavaduotojas, etatinis atsakingasis sekretorius ir nariai“. Būtina atkreipti dėmesį, kad administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas patikėtas įvairios profesinės patirties turintiems žmonėms. Teisės

¹ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. 2008-09-15, Nr. X-1722, 11 str. 6 d. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 113-4290, 2011, Nr. 45.

² Kondratienė, V. Vietos savivaldos sistemų teisinio reguliavimo mechanizmai. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 63.

³ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. 2008-09-15, Nr. X-1722, 15 str. 2 d. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 113-4290, 2011, Nr. 45.

aktais nėra keliama konkretūs reikalavimai ar kriterijai šių komisijų nariams teisinių žinių ir praktikos prasme. Administracinės komisijos prie Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos¹, administracinės komisijos prie Plungės rajono savivaldybės tarybos², Telšių miesto savivaldybės tarybos administracinės komisijos³ ir Vilniaus miesto savivaldybės tarybos administracinės komisijos⁴ nuostatų turinio analizė atskleidžia, kad savivaldybių tarybos, tvirtindamos administracinių komisijų sudarymo ir veiklos nuostatus, taip pat nesinaudoja savarankiškumo teise nustatyti konkretesnius reikalavimus komisijos nariams. Nuostatuose detalizuojamas administracinės komisijos narių skaičius (dažniausiai sudaromos iš penkių ar septynių narių), įgaliojimų suteikimo tvarka (tvirtina savivaldybės taryba savo įgaliojimų laikui) bei nurodoma, kas gali būti komisijos nariais (savivaldybės tarybos nariai, valstybės tarnautojai, savivaldybės bendruomenės nariai). Manytina, kad administracinių komisijų nuostatuose turėtų būti nustatyti detalesni atrankos kriterijai komisijos nariams, pvz., dėl patirties ir išsilavinimo. Pažymėtina, kad administracinės komisijos nagrinėja administracinių teisės pažeidimų bylas ir skiria administracines nuobaudas (arba nutraukia bylą). Ši veikla yra labai svarbi, turinti didelį poveikį byloje dalyvaujantiems asmenims, dažnai atvejais ribojanti asmenų teises ir sukurianti prievoles atlikti atitinkamus veiksmus. Jos priimti sprendimai turi tokią pat reikšmę asmenims, kaip ir teismo sprendimai. Administracinė komisija, nors ir ne teisminė institucija, priima sprendimus, kurių vykdymas bylose dalyvaujantiems asmenims yra privalomas, todėl tinkamas teisės aktų taikymas bei aiškinimas, savaime reikalaujantis atitinkamos kvalifikacijos, yra būtinas. Pažymėtina, kad byloje surinkti įrodymai vertinami vadovaujantis komisijos narių vidiniu įsitikinimu, kuris susiformuoja subjektyvios (asmeninės bei profesinės) patirties, sukauptų žinių pagrindu⁵.

Savivaldybės administracijos direktorius yra viena iš vykdomųjų savivaldos institucijų. Jis yra pavaldus savivaldybės tarybai, atskaitingas jai ir merui,⁶ „tiesiogiai ir asmeniškai atsako už įstatymų, Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimų įgyvendinimą savivaldybės teritorijoje jo kompetencijai priskirtais klausimais“ (LR VSI 29 str. 8 d. 1 p.). Minėtų teisės aktų įgyvendinimui savivaldybės administracijos direktorius leidžia įsakymus, už kurių pažeidimus, kaip numatyta LR ATPK 5 straipsnyje, gali būti taikoma administracinė atsakomybė. Įsakymais administracijos direktorius taip pat suteikia įgaliojimus savivaldybės administracijos struktūriniams padaliniais ir atskiriems valstybės tarnautojams kontroliuoti įstatymų,

¹ Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2011-06-30 sprendimas Nr. T2-217. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.klaipeda.lt/lit/ADMINISTRACINE-KOMISIJA-PRIE-KLAIPEDOS-MIESTO-SAVIVALDYBES-TARYBOS/1414>>.

² Plungės rajono savivaldybės tarybos 2010-10-28 sprendimas Nr. T1-239. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.plunge.lt/go.php/lit/Administracines-komisijos-prie-Plunges-rajono-savivaldybes-tarybos-nuostatai/559>>.

³ Telšių miesto savivaldybės tarybos 2011-04-28 sprendimas Nr. T1-26. [žiūrėta 2014-02-05] <http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=86263&p_org=1058&p_fix=y&p_gov=n>.

⁴ Vilniaus miesto tarybos 2001-01-17 sprendimas Nr. 185. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.vilnius.lt/vaktai2011/DefaultLite.aspx?Id=3&DocId=21025037>>.

⁵ Krikščiūnas, R., Matulienė, S. Peculiarities of Averment Stages in Cases of Administrative Offences. *Jurisprudence*. 2011, 18 (2): 667.

⁶ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. 2008-09-15, Nr. X-1722, 29 str. 1 d. *Valstybės žinios*. 2008, Nr. 113-4290; 2011, Nr. 45.

savivaldybės tarybos patvirtintų taisyklių ir kitų teisės aktų reikalavimų bei draudimų laikymąsi, o nustačius pažeidimus, vadovaujantis LR ATPK 222 straipsniu, įgalioja pradėti administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną ir priimti atitinkamus sprendimus.

Kai kuriose savivaldybėse veikia struktūriniai padaliniai – skyriai ar departamentai – kurių pagrindinė funkcija yra administracinių teisės pažeidimų prevencija, tyrimas ir administracinės atsakomybės taikymas. Pvz., Klaipėdos mieste Viešosios tvarkos skyriui, Vilniaus mieste Saugaus miesto departamentui yra suteikti savivaldybės administracijos direktoriaus įgaliojimai kontroliuoti, kad miestuose vykdoma veikla atitiktų įstatymus, būtų užtikrinamas saugumas, viešoji tvarka, taip pat prognozuoti ekstremalias situacijas,¹ kurti ir įgyvendinti pažeidimų prevencijos programas, prižiūrėti tarybos priimamų sprendimų vykdymą, bendradarbiauti su kitomis institucijomis, surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus bei nagrinėti bylas². Šie ir panašūs savivaldybių vidinės struktūros padaliniai yra tiesiogiai atsakingi už efektyvaus vietos gyventojų saugumo užtikrinimą³. Mažesnėse, rajonų savivaldybėse (pvz., Telšių, Plungės) įgaliojimai dėl administracinių teisės pažeidimų tyrimo, protokolų surašymo ir nagrinėjimo yra suteikiami įvairių skyrių darbuotojams, atsižvelgiant į jų pareigybinę instrukciją. Šiuo atveju įgaliojimai priimti procesinius sprendimus, atlikti atitinkamus veiksmus administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje, yra suteikiami tiems specialistams, kurie yra tinkamos profesinės kvalifikacijos ir gebantys priimti objektyvius sprendimus asmens kaltės ar nekaltumo atvejais.

Pastebima, kad tiek savivaldybių tarybų administracinės komisijos, tiek administracijos direktoriaus įgalioti pareigūnai yra lygiaverčiai subjektai bylų nagrinėjimo klausimu. Nemažos dalies LR ATPK numatytų administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas galimas tiek administracinėse komisijose, tiek vienvaldiškai – įgalioto pareigūno. Atlikta LR ATPK 5, 216, 221, 222, 259¹ straipsnių analizė atskleidė, kad 20-je straipsnių numatytų administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas galimas ir administracinėse komisijose, ir savivaldos vykdomosiose institucijose (įgaliotų savivaldybės departamentų, skyrių, poskyrių vadovų ir pavaduotojų, savivaldybės administracijos direktoriaus įgaliotų vyriausiųjų specialistų). Iš viso administracinėms komisijoms patikėta nagrinėti bylas pagal 44 LR ATPK straipsnius, o savivaldos vykdomųjų institucijų įgaliotiems specialistams pagal 29 LR ATPK straipsnius (žr. 1 priedas).

Tačiau būtina pažymėti, kad įgaliotų pareigūnų veiklos spektras administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje daug platesnis nei administracinių komisijų. Jie gali fiksuoti (LR VAI

¹ Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Saugaus miesto departamento nuostatai. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2013-02-25 įsakymas Nr. 40-69. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30222448>>.

² Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos skyriaus nuostatai. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2013-04-03 įsakymas Nr. AD1-755. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.klaipeda.lt/index.php?1521235549>>.

³ Novikovas, A. Socialinių technologijų taikymo ypatumai administracinėje teisėje. *Jurisprudencija*. 2007, 6(96): 61.

ketvirtasis skirsnis), tirti (LR VAI trečiasis skirsnis) pažeidimus, surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus (LR ATPK 259, 259¹ str.) ir nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas, nepriklausomai nuo administracinės atsakomybės traukiamo asmens gyvenamosios vietos. Įgalioti pareigūnai kontroliuoja ir užtikrina priimtų nutarimų (net ir priimtų administracinėse komisijose) vykdymą (LR ATPK 309 str. 2 d., 314 str. 1 d.), turi teisę surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus už tuos pažeidimus, kurių bylas gali nagrinėti patys (LR ATPK 259¹ str. 2 d.). LR ATPK suteikta teisė surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus daugiau nei už 73 LR ATPK straipsnius, perduodant šių bylų nagrinėjimą administracinėms komisijoms (pagal 34 straipsnius) ar apylinkės teismui (pagal 28 straipsnius). LR ATPK savivaldybės vykdomosioms institucijoms ir jų įgaliotiems pareigūnams suteikta net teisė surašyti protokolus pagal 10 straipsnių, kuriuose numatytų pažeidimų nagrinėjimas priskirtinas aplinkos apsaugos organams (už LR ATPK 85, 87, 87¹ – 87⁶ str.), Valstybinei kelių transporto inspekcijai prie Susisiekimo ministerijos (už LR ATPK 162¹ str. 5-6 d.), Mobilizacijos departamentui prie Krašto apsaugos ministerijos (už LR ATPK 187¹⁴ str.).

Tokia plati savivaldos institucijų įgaliotų pareigūnų kompetencija nėra visapusiškai išnaudojama ir jos įgyvendinimas reikalauja ne tik įgaliotų pareigūnų aukštos kvalifikacijos, bet ir papildomų išteklių. Manytina, kad aukščiau minėtų 10-ties administracinių teisės pažeidimų protokolų surašymas turėtų būti paliktas tik aplinkos apsaugos organams, Valstybinei kelių transporto inspekcijai prie Susisiekimo ministerijos, Mobilizacijos departamentui prie Krašto apsaugos ministerijos, t. y. institucijoms, kurios nagrinėja šias bylas. Be šių, LR ATPK numatytų, pažeidimų įgaliotų pareigūnų kompetencija būtų surašyti administracinius teisės pažeidimo protokolus pagal daugiau nei 64 LR ATPK straipsnius. Įvertinus, kad vėlesnėje administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadijoje kai kurias iš šių bylų nagrinėti gali tie patys specialistai, tikslingai LR ATPK buvo išskirti bylas nagrinėjantys pareigūnai: administracijos direktorius (pavaduotojas), savivaldybės departamentų, skyrių, poskyrių vadovai ir pavaduotojai, įgalioti vyriausieji specialistai. Tikslinga ir LR ATPK numatyta galimybė kai kurių pažeidimų bylas nagrinėti tiek administracinėms komisijoms, tiek įgaliotiems pareigūnams. Kaip minėta anksčiau, administracinės komisijos bylas nagrinėja tik pagal atsakomybės traukiamo asmens gyvenamąją vietą. Dažnai administracinius teisės pažeidimus savivaldybės teritorijoje padaro asmenys, gyvenantys kitose savivaldybėse ar užsienyje. Todėl, siekiant operatyvumo bei ekonomiško administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos, galimas administracinės komisijos kompetencijai (teritorijos atžvilgiu) nepatenkančių bylų nagrinėjimo perdavimas įgaliotiems pareigūnams.

Būtina pažymėti, kad nėra jokios įsakymo, sprendimo ar kitu teisės aktu patvirtintos tvarkos, koku pagrindu savivaldybėse skirstomos administracinių teisės pažeidimų bylos

nagrinėjimui. Administracinei komisijai ir įgaliotiems pareigūnams bylos perduodamos vadovaujantis bendromis LR ATPK nuostatomis, tačiau neaišku, koku kriterijumi pasirenkama, kuris iš dviejų subjektų nagrinės konkrečią bylą žinybingumo sutapimo atveju. Atsakomybėn traukiamo asmens gyvenamosios vietos kriterijus nėra pakankamas. Juolab, nėra griežtai nustatyta, kad tik iš svetur į savivaldybę atvykusių asmenų bylos yra nagrinėjamos įgaliotų pareigūnų, o visos vietinių gyventojų – administracinės komisijos. Panašus klausimas kyla ir įgaliotų pareigūnų „konkurencijos“ atveju: koku pagrindu vienam ar kitam pareigūnui perduodamos administracinių teisės pažeidimų bylos nagrinėjimui. Šiuo atveju negali būti taikomas net pažeidėjo gyvenamosios vietos kriterijus. Pvz., teismuose bylos skirstomos kompiuterinės bylų paskirstymo teisėjams sistemos pagalba, o savivaldos institucijose nelabai aišku, kas atlieka skirstymą ir koku būdu nusprendžia, kad vienas ar kitas įgaliotas pareigūnas nagrinės tam tikrą bylą. Manytina, kad tokia teisinio reglamentavimo spraga yra terpė pažeisti žmogaus teisės galimu institucijų piktnaudžiavimu, t. y. atsiranda šališkumo ir neobjektyvumo galimybė administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje.

Apibendrinimas. Vietos savivaldos institucijų įsteigimas ir jų funkcijos yra reglamentuotos ne tik nacionaliniuose teisės aktuose (LR Konstitucijoje, LR VSI, LR VAI, LR ATPK ir kt.), bet ir tarptautiniuose dokumentuose (pvz., Europos vietos savivaldos chartija). Šioms institucijoms įgyvendinant viešojo administravimo funkciją yra fiksuojami ir tiriami administracinės teisės pažeidimai, todėl atsiranda būtinybė taikyti prievartos priemonės. Savivaldybės taryba ir administracijos direktorius, vadovaudamiesi LR ATPK, minėtiems veiksams atlikti, sudaro ar įgalioja atitinkamus specialistus: administracinę komisiją – nagrinėti pažeidimų bylas, o atskirus pareigūnus – fiksuoti, tirti pažeidimus, surašyti protokolus, nagrinėti bylas ir užtikrinti nutarimų vykdymą. Taigi, teisiniu reglamentavimu nustatyta, kad vietos savivaldos institucijose valdinius įgaliojimus prieš pažeidimus padariusius asmenis turi administracinės komisijos ir įgalioti pareigūnai. Pastariųjų kompetencijos ribos yra platesnės nei administracinių komisijų.

2.2. Vietos savivaldos institucijų vaidmuo administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje

Kaip jau minėta anksčiau, administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje vieni pagrindinių teisenos dalyvių yra savivaldybės tarybos sudaryta administracinė komisija ir savivaldybės administracijos direktoriaus įgalioti pareigūnai. Administracinės komisijos teisenos dalyviais tampa administracinio teisės pažeidimo bylos nagrinėjimo stadijoje, o įgalioti pareigūnai gali dalyvauti visose administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadijose. Pagrindinė šių subjektų paskirtis yra spręsti viešosios tvarkos apsaugos problemas bei

įgyvendinti įstatymus ir savivaldybės priimtus teisės aktus, susijusius su teisėtvara ir vietos gyventojų saugumu. A. Novikovas dar 2008 metais, apibendrinamas teisės mokslininkų pateikiamas teorijas, išskyrė tris požiūrius apie savivaldybių viešosios tvarkos užtikrinimo galimybes. Pirmasis, kad savivaldybių viešosios tvarkos apsaugos tarnybos turėtų būti suvokiamos kaip teisėtvarkos institucijos, bendradarbiaujančios su vidaus reikalų institucijomis, pavaldžios vietos savivaldos institucijoms, jų inicijuojamos ir finansuojamos, atliekančios viešosios tvarkos apsaugos, nusikaltimų prevencijos ir jų tyrimo funkcijas. Antrasis, kad savivaldybių viešosios tvarkos apsaugos tarnybos kuriamos ir finansuojamos savivaldybių, o pavaldžios Vidaus reikalų ministerijai (tokiu atveju realiai savivaldybės neturi didelės įtakos tarybų veiklai). Trečiasis, kad savivaldybių viešosios tvarkos apsaugos tarnybos turėtų būti kuriamos ir finansuojamos savivaldybių iniciatyva, tačiau iš dalies šias tarnybas kontroliuotų teritorinės vidaus reikalų institucijos ir taip būtų sudaroma vientisa pajėgų ir priemonių, naudojamų saugant viešąją tvarką savivaldybių teritorijose, sistema, kurios kontrolę bei operatyvų vadovavimą joms įgyvendintų policija.¹ Iš vyravusių požiūrių išsivystė tokia situacija, kad daugelyje savivaldybių yra kuriami Viešosios tvarkos, Administracinių pažeidimų tyrimo ir bylų nagrinėjimo, Kontrolės ir prevencijos skyriai ir pan., kaip struktūriniai savivaldos institucijų dariniai, pavaldūs tik savivaldybės tarybai ir savivaldybės administracijai.

Taigi, administracinės komisijos ir įgalioti pareigūnai, vykdydami nustatytas funkcijas, užtikrina pagrindinių žmogaus teisių bei laisvių apsaugą, įgyvendina teisinį visuomeninių santykių reguliavimą, kuria ir įgyvendina prevencines programas, skirtas teisėtumui ir teisėtvarkai stiprinti. Šių funkcijų įgyvendinimas turi būti suvokiamas kaip veikla, skirta palaikyti savivaldybės bendruomenės rimties ir saugumo būklę, ginti žmonių sveikatą, nuosavybę, teises ir laisves, garbę ir orumą, visuomenės ir valstybės interesus. Įgalioti pareigūnai viešosios tvarkos apsaugą įgyvendina kontroliuodami, kaip žmonės laikosi elgesio normų viešose vietose, užkirsdami kelią žalingų pasekmių atsiradimui bei, kartu su administracinėmis komisijomis, taikydami administracinio poveikio priemones pažeidėjams.²

Pirmoje šio darbo dalyje buvo minėta, kad administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje šalys nėra lygiaverčiai subjektai. Tik administracinio teisės pažeidimo bylą perdavus nagrinėti teismui, šalys įgyja lygias procesines teises. Įvertinant tai, išryškėja būtinybė nustatyti detalesnius kriterijus atrenkant administracinės komisijos narius bei įgaliojant savivaldybės administracijos specialistus, nes šių subjektų veiksmų teisėtumu yra suinteresuoti ne tik administracinė atsakomybėn traukiami asmenys, bet kartu tai yra ir visos visuomenės interesus.³ Kitas svarbus aspektas – tai minėtų subjektų funkcijų, įgaliojimų ir kompetencijos suderinimas.

¹ Novikovas, A. Konstitucijos nuostatų detalizavimas pagrindžiant savivaldybių galimybę savarankiškai vykdyti viešosios tvarkos apsaugą. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 57-58.

² Novikovas, A. *supra* note 1, p. 55.

³ Valančius, V., Norkus, R. Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso. *Jurisprudencija*. 2006, 3(81): 92-93.

Efektyvus teisės aktuose nustatytų administracinių komisijų ir įgaliotų pareigūnų uždavinių įvykdymas yra priklausomas nuo šių subjektų bendradarbiavimo ir kompetencijos padalijimo. Administracinių komisijų nuostatų ir savivaldybėse veikiančių specializuotų skyrių nuostatų apžvalga atskleidė, kad administracinių komisijų ir įgaliotų pareigūnų bendradarbiavimas prasideda pateikiant komisijoms nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas ir baigiasi administracinei komisijai įgaliotiems pareigūnams pateikiant nutarimus vykdymo užtikrinimui. Šių subjektų kompetencija dalinai atskiriama LR ATPK 221 ir 222 straipsniuose, paliekant kai kurias tapačias nagrinėtinas administracinių teisės pažeidimų sritis. Savivaldos institucijose veikiančių skyrių nuostatais reglamentuota įgaliotų pareigūnų veikla labai plati (pažeidimų fiksavimas, tyrimas, protokolų rašymas, nutarimų priėmimas, jų vykdymas). Administracinių komisijų funkcijos susijusios tik su administracinių teisės pažeidimų bylų, skundų dėl priimtų nutarimų nagrinėjimu bei atstovavimu komisijai teisme. Atsižvelgiant į tai, komisijos, kaip didžiausią patirtį turinčios bylų nagrinėjimo srityje, galėtų inicijuoti patirties perteikimo susitikimus su įgaliotais pareigūnais, pvz., bylų formavimo, įrodymų įforminimo, tikslaus ir teisingo administracinio teisės pažeidimo protokolo surašymo, bylų nagrinėjimo, probleminių sričių ar pastebėtų teisės aktų spragų klausimais. Savo ruožtu, įgalioti pareigūnai galėtų dalyvauti bylų nagrinėjime (jei jie susiję su byla), padėti administracinėms komisijoms surinkti papildomus įrodymus. Šie veiksmai padėtų užkirsti kelią galimoms klaidoms priimant nutarimus, nustatant kaltus asmenis, išaiškinant pažeidimus.

Teisės aktuose nustatyta, kad įgaliojimai nagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas gali būti suteikiami tiems patiems specialistams, kurie surašo administracinių teisės pažeidimų protokolus. Nesant konkrečios bylų skirstymo tvarkos savivaldybėse, sumažėja galimybė užtikrinti nešališką ir objektyvų sprendimo priėmimą. LR ABTĮ 46 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „teisėjas, dalyvavęs nagrinėjant administracinę bylą ir priimant joje sprendimą (nutarimą, nutartį) išsprendžiant bylą iš esmės, negali dalyvauti nagrinėjant tą bylą nei apeliacinės instancijos teisme, nei pakartotinai tą bylą nagrinėjant pirmosios instancijos teisme“. Toks pat principas turėtų būti taikomas ir įtvirtintas teisės aktuose nagrinėjant administracinių teisės pažeidimų bylas vietos savivaldos institucijose. Įgaliotas pareigūnas, surašęs administracinio teisės pažeidimo protokolą, jau tampa suinteresuotu bylos baigtimi. Jei jis manė esant pagrindą asmeniui iškelti administracinio teisės pažeidimo bylą, tai tikėtina, kad jis būtinai paskirs nuobaudą. Pasielgęs priešingai, tarsi prieštarautų savo pirminiams veiksams. Pareigūnas negali būti kaltintojas ir teisėjas toje pačioje byloje¹. Kai byla perduodama nagrinėti kitam įgaliotam organui, užtikrinama, kad nešališkai bus peržiūrėti ir įvertinami surinkti įrodymai, patikrinamas administracinio teisės pažeidimo protokolo turinys, išklausomi

¹ Barkow, Rachel E. Institutional Design and the Policing of Prosecutors: Lessons from Administrative Law. *NELLCO Legal Scholarship Repository*. New York University School of Law. 2008, 21 psl.

atsakomybėn traukiamo asmens ir kitų teisenos dalyvių paaiškinimai ir objektyviai priimamas sprendimas. Žmogaus teisių apsaugos, visos administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos teisėtumo siekis suponuoja būtinybę, kad būtų parengta (kaip jau ir buvo minėta anksčiau) administracinių teisės pažeidimų bylų skirstymo nagrinėjimui tvarka vietos savivaldos institucijose.

Įvairiuose teisės aktuose užtikrintas teismų ir teisėjų nepriklausomumo principas: LR Konstitucijos 109 straipsnio 2, 3 dalys, LR ABTĮ 7 straipsnio 1 dalis, LR Teismų įstatymo 2 straipsnis ir kt. Vadovaujantis šių teisės aktų nuostatomis, administracinės bylos sprendžiamos tokiomis sąlygomis, kurios nesudaro galimybių teisėjus veikti iš šalies¹. Visas teismo procesas organizuojamas taip, kad tik būtų išvengta teisėjo subjektyvumo, sprendimai būtų priimami objektyviai, racionaliai ir nesivadovaujant intuityviais samprotavimais². Draudžiamas bet koks kišimasis į teisėjų veiklą. Savivaldos institucijose tokius „saugiklius“ išlaikyti sudėtinga. Administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjant administracinėse komisijose galimybė priimti nepriklausomą sprendimą didesnė, nei tuomet, kai bylas nagrinėja vienas pareigūnas. Administracinėse komisijose sprendimai priimami komisijos narių balsavimu. Komisija dažniausiai būna sudaryta iš penkių ar septynių įvairių institucijų, skyrių narių, tad paveikti visus narius ir taip nulemti naudingą kuriai nors šaliai sprendimą yra sudėtinga. Priešinga situacija nagrinėjant bylą įgaliotam pareigūnui. Jis visada tiesiogiai bendrauja su atsakomybėn traukiamu asmeniu, kuris gali daryti psichologinį spaudimą, į bylos nagrinėjimą pasikviesti kitus asmenis ar dar prieš bylos nagrinėjimą kreiptis į įgalioto pareigūno vadovą ar kitus asmenis. Pavaldumo santykiai, šiuo atžvilgiu, tampa rizikos faktoriumi priimant nepriklausomą sprendimą. Nepriklausomumo užtikrinimas savivaldos institucijose šiuo metu priklausomas tik nuo kiekvieno pareigūno, jo vadovo asmeninių savybių ir atsakomybės jausmo, asmens gebėjimo atsiriboti nuo aplinkos, kolegų, vadovų, kitų asmenų nuomonių ir gebėjimo priimti savarankišką, pagrįstą, objektyvų ir nešališką sprendimą administracinio teisės pažeidimo byloje.

Nušalinimo/nusišalinimo institutas vietos savivaldos institucijose taip pat nėra aiškiai reglamentuotas teisės aktais. LR ATPK nustatyta galimybė pareikšti nušalinimus/nusišalinti nuo administracinės bylos nagrinėjimo, jei egzistuoja bent menkiausias šališkumo rizikos faktorius. LR ABTĮ septintasis skirsnis detalizuoja nušalinimo/nusišalinimo procedūrą teisme. Vadovaujantis LR ABTĮ 47 straipsnio 4 dalimi, „nušalinimas turi būti motyvuotas ir pareiškiamas prieš pradedant nagrinėti bylą iš esmės“, 47¹ straipsnio nuostatomis reglamentuojamas nušalinimo klausimo išsprendimo tvarka, nušalinimo klausimą sprendžiantys subjektai. Savivaldos institucijose, kur nėra aiškos nagrinėjamų bylų paskirstymo tvarkos,

¹ Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. 2000-09-19, Nr. VIII-1927, 7 str. 1 d. *Valstybės žinios*, 2000, 85-2566.

² Justickis, V., Valickas, G., Petkevičiūtė-Barysienė, D. Psichologiniai teisėjo priimamų sprendimų subjektyvumo veiksniai. *Jurisprudencija*. 2013, 20(4): 1494.

nušalinimo/nusišalinimo institutas labai svarbus. LR ABTĮ, jei jo reglamentavimo sritį suvoktume kaip visų administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos reglamentavimą, turėtų būti nustatyta nušalinimų pareiškimų ir šių klausimų sprendimo procedūra vietos savivaldos institucijose. Šiuo metu galiojantys teisės aktai nedetalizuoja, koku būdu turėtų būti pareiškiamas nušalinimas, kokiam subjektui pateikiamas, kaip šis pareiškimas turėtų būti fiksuojamas, kas kompetentingas spręsti nušalinimo klausimą, koku dokumentu turėtų būti patvirtintas ar atmestas nušalinimas. Praktikoje administracinių komisijų narių nušalinimo klausimai sprendžiami administracinės komisijos posėdžio metu komisijos narių balsavimu, o visas procesas ir priimami sprendimai fiksuojami komisijos posėdžio protokole. Dėl įgaliotų pareigūnų nušalinimo, manytina, klausimą turėtų nagrinėti tiesioginis pareigūno vadovas. Tačiau nėra aišku, koku dokumentu nušalinimo klausimas pateikiamas svarstymui ir koku dokumentu fiksuojamas priimamas sprendimas (ar pakanka vadovo rezoliucijos ant pateikto pareiškimo, ar būtina priimti atskirą dokumentą ir koks jis turėtų būti savo forma).

LR ATPK 264 straipsnyje nurodytos administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos užtikrinimo priemonės, kurios gali būti taikomos siekiant nutraukti administracinius teisės pažeidimus, nustatyti galimą pažeidėją, išaiškinti pažeidimo padarymo aplinkybes, užtikrinti, kad kaltas asmuo būtų patrauktas administracinėn atsakomybėn.¹ Vietos savivaldos institucijose dažniausiai naudojamos šios: daiktų patikrinimas (LR ATPK 268 str.), daiktų paėmimas (LR ATPK 269 str.). Be šių priemonių aktyviai naudojamosi teise kreiptis į policiją dėl asmens pristatymo į bylą tiriančio subjekto buveinę. LR ATPK 263 straipsnio 1 dalyje nustatytos dvi šio kreipimosi sąlygos: negalima administracinio teisės pažeidimo protokolo surašyti pažeidimo padarymo vietoje ir pagal įgalioto subjekto šaukimą administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo vengia atvykti. Nežinant administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens buvimo vietos, galimas kreipimasis į teritorinę policijos įstaigą dėl šio asmens paieškos paskelbimo. Toks teisinis reglamentavimas skatina policijos ir vietos savivaldos institucijų bendradarbiavimą.

Deja, ne visada savivaldos institucijos gali sėkmingai naudotis LR ATPK 263 straipsnyje nustatyta teise. Problema kyla, kai administracinėn atsakomybėn turi būti traukiamas asmuo, gyvenantis kitoje savivaldybėje. Tikėtina, kad dėl didelių sąnaudų, darbo krūvio ir mažų resursų, policija atsisakytų pristatyti asmenį iš vienos savivaldybės į kitą. Juolab, kad dėl asmens paieškos galima kreiptis tik į teritorinę policijos įstaigą. Tokiu atveju, administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vykdymas tampa labai sudėtingas ir komplikotas. Iš dalies šią problemą galima spręsti persiunčiant pradėtą formuoti administracinio teisės pažeidimo bylą (patikrinimo aktą, įrodymus ir kitus dokumentus) į kitą savivaldybę pagal pažeidėjo gyvenamąją vietą. Tačiau šiuo atveju būtina prisiminti savivaldos institucijų kompetencijos ribas

¹ Petkevičius, P. *Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos*. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003, p. 60.

savivaldybės, kaip administracinio teritorinio vieneto, atžvilgiu. Žinoma, bylos dėl visoje valstybėje galiojančių įstatymų, taisyklių pažeidimo gali būti persiunčiamos ir nagrinėjamos visose savivaldybėse. Probleminė sritis yra konkrečioje savivaldybės teritorijoje galiojančių teisės aktų pažeidimų bylos. Vietos savivaldos institucijų norminiai administraciniai teisės aktai yra galiojantys tik to teritorinio administracinio vieneto ribose¹. Kyla klausimas – ar gali savivaldybės įgalioti pareigūnai rašyti administracinių teisės pažeidimų protokolus, nagrinėti bylas dėl kitos savivaldybės tarybos patvirtintų taisyklių/nuostatų reikalavimų ir draudimų nevykdymo. Prisimenama ir taisyklė, kad administracinė atsakomybė taikoma pagal toje vietoje galiojančius teisės aktus. LR ATPK galioja bendros nuostatos, kuriose minima, kad subjektui turi būti suteikti įgaliojimai. Atsižvelgiant į tai, galima būtų teigti, kad visų bylų persiuntimas iš vienos savivaldybės į kitą yra galimas, tačiau kiek tai teisinga ir teisėta? Ar tokiu būdu savivaldos institucijos neperžengtų savo kompetencijos ribų taikydamos atsakomybę už kitų savivaldybių patvirtintų taisyklių, nuostatų pažeidimus? Ar tai nebūtų asmens teisių į teisėtą procesą ir sprendimą administracinio teisės pažeidimo byloje pažeidimas?

Vietos savivaldos institucijose visais atvejais nutarimų vykdymas ir kontrolė perduodami įgaliotiems pareigūnams (LR ATPK 309 str.). Administracinė komisija nuo 2011-12-22 priimtus nutarimus perduoda protokolą surašiusiam pareigūnui, kad šis užtikrintų paskirtos nuobaudos įvykdymą priverstine tvarka. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos nutarimų vykdymo stadijoje svarbūs du terminai – tai 40 dienų laikotarpis nuo nutarimo įteikimo asmeniui (LR ATPK 313 str.) ir trijų mėnesių terminas nuo nutarimo priėmimo dienos (LR ATPK 308 str.). Pirmuoju atveju, asmuo gali pats susimokėti paskirtą baudą ir prieš jį netaikomi jokie priverstinio pobūdžio veiksmai. Antrasis terminas svarbus administracinę nuobaudą paskyrusiai institucijai, nes praleidus trijų mėnesių terminą nutarimas negali būti vykdomas (išskyrus numatytas išimtis dėl vykdymo sustabdymo). Tokiu atveju paskirta bauda praranda savo prasmę, neįgyvendinami teisenos uždaviniai ir lieka neatkurta teisių ir pareigų pusiausvyra, o visa administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną tampa „formalumu be rezultato“.

Būtina atkreipti dėmesį, kad galimi atvejai, kai administracinio teisės pažeidimo bylos nutarimas įteikiamas asmeniui besibaigiant trijų mėnesių terminui, pvz., 2014-02-01 nutarimas įteikiamas 2014-04-01, t. y. jo vykdymo terminas iki 2014-05-10, o institucija priverstiniam vykdymui šį dokumentą gali pateikti tik iki 2014-05-01. Panašiais atvejais kylanti dilema, ar pasitikėti administracinės atsakomybės patraukto asmens atsakomybės jausmu, kad jis įvykdys paskirtą nuobaudą, ar vis dėlto siųsti nutarimą antstoliui vykdyti. Žvelgiant į šią situaciją per žmogaus teisių ir teisėtų interesų užtikrinimą, negalėtų būti pažeidžiamas 40 dienų terminas. Jokia įstatymu nustatyta asmens teisė negali būti pažeista dėl kokios nors institucijos interesų ar

¹ Bakaveckas, A. Administracinės teisės šaltinių sistema. *Socialinių mokslų studijos*. 2010, 1(5): 146.

nesugebėjimo tinkamai ir laiku pranešti asmeniui apie paskirtą nuobaudą. Tačiau būtina įvertinti tai, jog pažeidėjas gali tyčia vengti, kad jam būtų įteiktas nutarimas. Tokiu būdu sumažinama administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos svarba, nes nutarimų įvykdymas tampa negalimas. Nagrinėjama situacija reikalauja, kad būtų patobulintas teisinis reguliavimas. Įvertinant tai, kad administracinių teisės pažeidimų bylos nagrinėjamos dalyvaujant atsakomybėn traukiamam asmeniui arba be jo, kai jam buvo pranešta apie bylos nagrinėjimą (tai skatina jį savarankiškai domėtis tolimesniu procesu), administracinių nuobaudų vykdymo terminai galėtų būti skaičiuojami nuo nutarimo priėmimo dienos, pvz., 2014-02-01 priimtą nutarimą kaltu pripažintas asmuo turėtų įvykdyti iki 2014-03-12, to neatlikus iki 2014-05-01 įgaliotas pareigūnas nutarimą galėtų išsiųsti vykdyti priverstine tvarka. Manytina, kad tokie pakeitimai užtikrintų operatyvesnę teisena, mažintų galimybes piktnaudžiauti terminais ir tolygiai padalintų atsakomybę tarp institucijos ir administracinės atsakomybėn traukiamo asmens.

Kad būtų užtikrintas efektyvesnis nutarimų vykdymas, galima būtų apsvarstyti galimybę praplėsti savivaldos institucijų kompetencijos ribas. Šiuo metu galiojantys teisės aktai visus vykdymo veiksmus atlikti įgalina antstolius, kurie gali kreiptis į kredito įstaigas, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybą (toliau – VSDFV) ir jos teritorinius skyrius bei atsakomybėn patraukto asmens darbdavį/-ius dėl paskirtos baudos išieškojimo iš, atitinkamai, asmens banko sąskaitų, gaunamų pašalpų, pensijų ar darbo užmokesčio. Dėl visų atliekamų veiksmų antstolis turi teisę išsiieškoti ir vykdymo išlaidas (LR Civilinio proceso kodeksas 609 str.). Prisimenant, kad teisinėje valstybėje visada asmens gerovė turi būti svarbiau už valdžios interesus, galima būtų apsvarstyti galimybę antstolių atliekamus veiksmus patikėti atlikti vykdomąjį dokumentą priėmusiai institucijai. Taip būtų apsaugomi asmenys nuo papildomų išlaidų, nutarimų vykdymo procesas taptų operatyvesnis ir ekonomiškesnis (laiko ir kitų sąnaudų atžvilgiu). Įgalioti pareigūnai kontroliuoja administracinių teisės pažeidimų protokoluose įrašytų administracinių nurodymų vykdymą, nutarimų vykdymą, todėl galėtų atlikti ir kitus papildomus veiksmus prieš perduodant nutarimų vykdymą antstoliams. Atsižvelgiant į tai, kad savivaldos institucijų dažniausiai taikomos baudos nėra didelės, o perdavus nutarimų vykdymą antstoliams, iš asmenų išieškomos keturis ar penkis kartus didesnės piniginės sumos nei paskirta bauda, teisės aktuose galėtų būti numatyta galimybė savivaldos institucijoms nutarimus, kaip vykdomuosius dokumentus, pateikti kredito įstaigoms, VSDFV ir jos teritoriniams skyriams, atsakomybėn patraukto asmens darbdaviui/-iams. Šie savivaldos institucijų veiksmai, nors ir tapatūs antstolių atliekamiems veiksams, nepareikalautų iš atsakomybėn patraukto asmens papildomų išlaidų ir užtikrintų greitesnį paskirtų nuobaudų įvykdymą.

Nagrinėjant savivaldos institucijų vaidmenį administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje, atkreiptinas dėmesys į priimtų nutarimų teisėtumo ir teisingumo kontrolę. Ji

dažniausiai įgyvendinama tik kuriam nors teisenos dalyviui kreipiantis į teismą (savivaldos institucijų atveju – į apylinkės teismą), kad būtų peržiūrimas priimtas nutarimas. Ši asmenų teisė įtvirtinta LR ATPK dvidešimt trečiajame skirsnyje, LR VSI 55 straipsnio 3 dalyje, LR ABTĮ trečiajame skirsnyje ir kituose įstatymuose. Visos administracinės justicijos esmė yra suvokiama, kaip asmenų teisių apsaugos nuo neteisėtų viešojo administravimo institucijų veiksmų užtikrinimas¹. Atsižvelgiant į savivaldos institucijų įgaliotų subjektų priimamų nutarimų reikšmingumą asmeniui, būtina užtikrinti, kad priimdami nutarimus įgalioji pareigūnai vadovautųsi ne tik įstatymais, bet ir teismų praktika. Suprantama, dėl darbų krūvio, resursų trūkumo ne visi specialistai, administracinės komisijos nariai gali spėti sekti naujausią teismų praktiką. Tikslinga būtų bent keletos specialistų ir administracinės komisijos sekretoriaus pareigybinėse instrukcijose numatyti funkciją sisteminti teismų sprendimuose pateikiamus įstatymų taikymo išaiškinimus, aktualius savivaldos institucijose nagrinėjamos administracinių teisės pažeidimų byloms. Susisteminta informacija ir pavyzdžiai galėtų būti numatytais laiko tarpais pateikiami visiems bylas nagrinėjantiems specialistams ir administracinės komisijos nariams. Tokiu būdu būtų sudaryta galimybė išvengti netinkamo įstatymų aiškinimo ir įstatymų nuostatų taikymo klaidų, o kartu tai reikštų didesnę žmogaus teisių saugą bei administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos teisėtumą ir užtikrintų teisenos tikslų ir uždavinių įgyvendinimą.

Apibendrinimas. Vietos savivaldos institucijose įgalioji subjektai administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos dalyviais tampa skirtingose teisenos stadijose. Administracinės komisijos dalyvauja tik nagrinėjimo (išskirtiniais atvejais dar ir papildomose) stadijoje, priešingai nei įgalioji pareigūnai, kurie dalyvauja visose teisenos stadijose. Tačiau visi šie dalyviai turi bendrus tikslus – spręsti viešosios tvarkos apsaugos, įstatymų reikalavimų įgyvendinimo problemas, užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių apsaugą, stiprinti teisėtumą ir teisėtumą. Pažymima, kad įgalioji pareigūnai (nors ir turintys daugiausia įgaliojimų) yra labiausiai neapsaugoti nuo aplinkos įtakos jų funkcijų vykdyme. Įvertinant jų padėtį ir kitų teisenos dalyvių interesų apsaugą, tikslingas teisės aktų tobulinimas šiose srityse: bylų skirstymo nagrinėjimui, nušalinimo/nusišalinimo instituto, teisenos užtikrinimo priemonių ir nutarimų vykdymo užtikrinimo.

¹ Valančius, V., Norkus, R. Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso. *Jurisprudencija*. 2006, 3(81): 92.

3. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ TEISENOS YPATUMAI VIETOS SAVIVALDOS INSTITUCIJOSE EMPIRINIO TYRIMO PAGRINDU

3.1. Tyrimo metodologija

Mokslinės literatūros analizė atskleidė, jog administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną Lietuvos vietos savivaldos institucijose dar mažai tyrinėta sritis. Manoma, jog tokį tyrimą yra tikslinga ir reikšminga atlikti tiek teorine, tiek praktine prasme. Tai galimybė praplėsti žinojimą apie šio darbo turinį, o tyrimo išvados gali būti praktiškai naudingos savivaldos institucijoms, siekiant užtikrinti visapusiškai teisėtą ir teisingą administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną.

Realizuojant išsikeltą tyrimo tikslą, mokslinės literatūros, teisės aktų, teisminių bylų ir kitų rašytinių šaltinių analizės ir apibendrinimo metodu buvo siekta išsiaiškinti: administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos sampratą, išskirti šios teisenos dalyvius, atskleisti teisenos stadijas bei vietos savivaldos institucijų vaidmenį administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje, išanalizuoti savivaldos institucijų teises ir pareigas teisinio reglamentavimo aspektu, identifikuoti galimas problemas ir jų sprendimo galimybes.

Empirinio tyrimo pagalba (naudojant kokybinio tyrimo metodus: interviu ir dokumentų turinio (content) analizę) siekta atskleisti praktinius teisenos ypatumus, nustatant įgaliojimų administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje suteikimo pagrindus, išsiaiškinant, kokiomis priemonėmis užtikrinama nešališka teiseną vietos savivaldos institucijose, kaip dažnai naudojamos papildomos administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos įgyvendinimo priemonės, atskleidžiant vietos savivaldos institucijose priimamų nutarimų administracinių teisės pažeidimų bylose teigiamus ir neigiamus aspektus. Šio tyrimo rezultatų pagrindu galimas pirmose darbo dalyse svarstytų problemų sprendimų būdų vertinimas, LR ATPK straipsnių pakeitimų formulavimas bei naujų teisės aktų rengimas.

Interviu klausimynas sudarytas remiantis šio tyrimo teorine dalimi. Administracinių komisijų nariams buvo pateikta 17 klausimų, o specialistams – 19 klausimų (žr. 2 priedas). Tiek administracinių komisijų nariams, tiek specialistams skirtus klausimynus sudarė tie patys klausimai, tik keletas jų buvo pritaikyta specialiai prie pasirinktos respondentų grupės specifikos (administracinių komisijų nariams pateikiami klausimai apie komisijų sudarymą, o specialistams pateikiami klausimai apie įgaliojimų suteikimą bei administracinių teisės pažeidimų protokolų surašymą).

Aiškių kokybinio tyrimo imties dydžio nustatymo taisyklių metodinėse rekomendacijose nėra išskirta, todėl, atsižvelgiant į reiškinio tyrimo ypatumus (siekiant detaliai ištirti reiškinį pasirinkta mažesnė imtis), duomenų rinkimo metodą (taikant interviu, rekomenduojamas imties dydis nuo 5 iki 30 žmonių), tyrimo imtį sudaro:

- interviu - 12 respondentų: 8 Vilniaus ir Klaipėdos miestų, Plungės ir Telšių rajonų savivaldybių administracinių komisijų nariai (n=8) bei 4 Vilniaus ir Klaipėdos miestų savivaldybių Viešosios tvarkos skyrių specialistai (vedėjai ir vyr. specialistai) (n=4). Šitokia tyrimo imtis pasirinkta atsižvelgiant į tai, kad ne visose savivaldybėse yra įsteigti specialūs skyriai, dirbantys su administraciniais teisės pažeidimais, o administracinės komisijos veikia visose savivaldos institucijose. Tokiu būdu siekta gauti naudingos informacijos iš įvairių administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje aktyviai dalyvaujančių subjektų;

- dokumentų (teismų nutarčių/nutarimų) analizė – 66 (2007–2014 metų) Lietuvos vyriausiam administraciniame teisme, Vilniaus ir Klaipėdos apygardų teismuose priimtose nutartys. Ši imtis sudaryta vadovaujantis dviem pagrindiniais kriterijais: viena iš bylos šalių turi būti Vilniaus ar Klaipėdos miestų, Plungės ar Telšių rajonų vietos savivaldos institucija ir bylos turi būti nagrinėtos apeliacine instancija. Taip siekta atlikti gilesnę Vilniaus ir Klaipėdos miestų, Plungės ir Telšių rajonų savivaldos institucijų praktikos administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje ir jos profesionalaus vertinimo analizę.

Tyrimo eiga susideda iš keletos dalių: tyrimo instrumento (interviu) kūrimo, dokumentų paieškos, interviu realizavimo, tyrimo rezultatų apibendrinimo, tyrimo išvadų rašymo. Atsakymai į atviro tipo klausimus interpretuojami naudojant duomenų turinio (content) analizę, t. y. išskiriant bendras kategorijas bei subkategorijas ir joms priskiriant respondentų atsakymus. Tokiu pat būdu buvo atliekama ir oficialių dokumentų analizė. Duomenų pateikimui naudojamos Microsoft Office Word ir Excel programų paketo diagramos.

3.2. Interviu rezultatai ir jų analizė

Siekiant išsiaiškinti administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos ypatumus vietos savivaldos institucijose, buvo atlikta Vilniaus ir Klaipėdos miestų, Plungės ir Telšių rajonų savivaldybių administracinių komisijų narių (n=8) bei Vilniaus ir Klaipėdos miestų savivaldybių Viešosios tvarkos skyrių specialistų (vedėjai ir vyr. specialistai) (n=4) interviu tekstų kontentinė analizė (sugrupuoti duomenys pateikti 2 priede). Pateikiant atsakymus naudojamas žymėjimas: K – komisijos narys, S – specialistas, KL – klausimas, šalia raidžių esantis skaičius nurodo respondento ir klausimo vietą lentelėje (žr. 2 priedas).

Apklaustieji administracinių komisijų nariai pagal lytį pasiskirstė taip: šešios moterys ir du vyrai, specialistai pagal lytį pasiskirstė taip: trys vyrai ir viena moteris. Dauguma respondentų

buvo 35–50 metų amžiaus (vienas respondentas buvo jaunesnis nei 35 metų, du respondentai buvo 55–65 metų amžiaus). Respondentai dažniausiai turėjo 1–10 metų darbo stažą administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos srityje (aštuoni respondentai), dviejų respondentų darbo stažas šioje srityje 10–20 metų, dviejų respondentų – 20–30 metų.

Pirmiausia siekta nustatyti savivaldos institucijų suteikiamų įgaliojimų administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje pagrindus, t. y. kokiais kriterijais vadovaujantis atrenkami asmenys, sudaromos administracinės komisijos. Analizuojant tiriamųjų atsakymus, išskirtos trys pagrindinės kategorijos – išsilavinimas, patirtis, papildomi veiksniai (žr. 1 lentelė).

1 lentelė. Įgaliojimų suteikimo pagrindų kategorijos

Sudarė: Vilija Zakarauskaitė

Išsilavinimas. Daugelis respondentų pasisakė, kad renkant administracinių komisijų narius ar atskirus specialistus yra atsižvelgiama į asmens įgytą išsilavinimą. Sudarant administracines komisijas prie miestų/rajonų savivaldybių tarybų, siekiama, kad „bent vienas komisijos narys turėtų teisinį išsilavinimą“ (K6KL1). Specialistų išsilavinimas vertinamas priimant juos į valstybės tarnybą. Priklausomai nuo skyriaus struktūros bei pareigybės aprašymo nustatomi specialūs reikalavimai. Ruošiantis tyrimui pastebėta, kad dažniausiai specialistams nustatomas reikalavimas turėti aukštąjį universitetinį socialinių studijų krypties išsilavinimą.

Pažymėtina, kad administracinės komisijos sudėtis yra tvirtinama tarybos sprendimu ir kas penkerius metus yra atnaujinama. Administracinės komisijos veikloje visada dalyvauja tarybos narys/-iai, visuomenės atstovas/-ai, įvairių savivaldybės skyrių specialistai. Kai kur dalyvauja ir policijos pareigūnas. „Nerašytinis“ sutarimas, kad bent vienas administracinės komisijos narys turėtų teisinį išsilavinimą, gali būti vertinamas kaip siekis administracinės komisijos veiklai suteikti daugiau teisinio tikrumo ir pagrįtumo. Neturint profesionalaus teisininko, komisijos nutarimus būtų sudėtinga apginti teisme. Asmens administracinės atsakomybės klausimą sprendžiančių specialistų atžvilgiu pareigybėse turėtų būti reikalavimas

dėl konkrečiai teisinio, o ne tik socialinės krypties, išsilavinimo. Teisės aktų taikymas, aiškinimas ir nuobaudų skyrimas nėra paprasta procedūra, kuriai nebūtinos specifinės žinios. Savivaldos institucijoms, siekiančioms užtikrinti administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos kokybę, būtina įvertinti šį aspektą. Pažymėtina, kad sankcijose dažnai būna numatytos didelės baudų sumos. Įvertinant tai, teisinga ir atsakinga atsakomybėn traukiamų asmenų atžvilgiu būtų užtikrinti bylų nagrinėjimo profesionalumą, paskirtų nuobaudų pagrįstumą, abejonių pašalinimą. Visa tai reikalauja teisinių žinių ir praktikos.

Profesinė patirtis. Visų informantų teigimu asmens profesinė patirtis yra labai svarbi „ypač darbo komisijoje“ (K8KL1) ir visada vertinama suteikiant įgaliojimus. Administracinių komisijų nariai atrenkami atsižvelgiant į tai „kokių sričių bylas dažniausiai nagrinėja komisija“ (K3KL1), „kokia profesija, kokiam skyriuje dirba“ (K4KL1). Respondentai nurodė, kad administracinės komisijos sudaromos iš įvairių profesinę patirtį turinčių specialistų, siekiant kuo geriau išnagrinėti administracinių teisės pažeidimų bylas. Savivaldos institucijų įgaliotų specialistų profesinė patirtis (taip pat kaip ir išsilavinimas) yra vertinama priimant juos į valstybės tarnybą. Tik šiuo atveju dažniausiai reikalaujama patirties administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje, administracinių teisės pažeidimų protokolų surašymo praktikos ir pan. Respondentų atsakymai atskleidė, kad atrenkant administracinių komisijų narius profesinė patirtis vertinama siekiant užtikrinti specifinių žinių turėjimą, o atrenkant pavienius specialistus – siekiant, kad administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną vykdytų atitinkamą patirtį turintys asmenys.

Papildomi veiksniai. Trečiai kategorijai priskirti kriterijai tinkami tik administracinės komisijos narių atrankai. Administracinių komisijų nariai nurodė tokius kriterijus kaip specialisto „darbo krūvis“ (K6KL1), „asmens sutikimą“ (K4KL1), „derinama su vadovu“ (K5KL1) ir pan. Šie kriterijai paaiškinami tuo, kad pareigos administracinėse komisijose nėra pirmaeilės, t. y. komisijos nariai dažnai turi kitas pagrindines darbinės pareigas. Įvertinant tai, stengiamasi parinkti tokius narius, kurie būtų ne tik suinteresuoti darbu komisijoje, bet ir nebūtų trukdoma pagrindinėms jų pareigoms, darbo kokybei. Narių kandidatūros po kiekvienų savivaldybės tarybos rinkimų taip pat yra derinamos su naujai išrinktu komisijos pirmininku – tarybos nariu.

Atsižvelgiant į tai, kad teisės aktai nuolat keičiami ir papildomi, o administracinių komisijų sudėtys yra dinamiškos*, respondentų buvo klausama apie teisinės kvalifikacijos kėlimo galimybes ir komisijos narių/specialistų suinteresuotumą tokiomis galimybėmis. Visi apklausti administracinių komisijų nariai nurodė, kad jiems nėra sudaromos specialios sąlygos teisinės kvalifikacijos kėlimui. Daugelis jų nurodė, kad „tik tiek, kiek būna bendrų mokymų savivaldybėje“ (K5KL2). Tikėtina, kad šie mokymai nebūna orientuoti į administracinių teisės

* Priklausomai nuo naujai išrinktos savivaldybės tarybos galimi komisijos sudėties pakitimai.

pažeidimų bylų teisenos specifikos pažinimą. Tuo tarpu visi specialistai teigia, kad jiems sudaromos sąlygos teisinės kvalifikacijos kėlimui („organizuojami mokymai“ (S3KL4)). Informantų atsakymai atskleidė tai, kad specialiuose skyriuose dirbantiems pareigūnams, kurie turi praktikos administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje ir teisinių žinių (prisiminus jų pareigybių aprašymus) yra sudaromos papildomos sąlygos tobulėti teisinėje srityje. Tuo tarpu administracinių komisijų nariams, neretai stokojantiems teisinių žinių*, tokios sąlygos nėra sudaromos. Darytina išvada, kad visų administracinės komisijos priimamų nutarimų teisinis pagrindimas ir gynimas yra priklausomas nuo vieno ar dviejų komisijos narių. Tai didelė atsakomybė šiems asmenims, nes nutarimai priimami visų narių balsavimu ir pasirašomi komisijos pirmininko. Nuo priimto nutarimo teisinio pagrindimo ir motyvavimo priklauso komisijos priimto sprendimo aiškumas ir vertinimas. Įvertinant tai, kad komisijos nario pareigos nėra pirmaeilės, toks padidintas darbo krūvis gali lemti klaidų darymą, nevisapusišką įsigilinimą į nagrinėjamą bylą, aplaidžią teisės aktų ir teismų praktikos analizę nagrinėjamo pažeidimo atveju. Kartu tai sąlygotų žmogaus teisių ir teisėtų interesų pažeidimą bei galimą teisminį nagrinėjimą.

Visi respondentai specialistai ir pusė administracinių komisijų narių išreiškė pageidavimą, kad teisinės kvalifikacijos tobulinimo sąlygos savivaldybėse būtų sudaromos. Būtina pažymėti, jog kalbinti administracinių komisijų prie rajonų savivaldybių tarybų nariai teigia, kad nebūtų (nelabai būtų) suinteresuoti teisinės kvalifikacijos kėlimo galimybėmis: „ne, labiau savo profesinės srities“ (K7KL2), „ne, papildoma veikla“ (K5KL2). Išryškėja situacija, kad savivaldos institucijose, kuriose teisinės žinios yra vertinamos suteikiant įgaliojimus, dėl tolimesnio darbo kokybės ir efektyvumo užtikrinimo yra skiriamas didelis dėmesys specialistų teisinių žinių gilinimui ir atnaujinimui. Priešinga situacija tose savivaldos institucijose, kuriose ne tik nėra pakankamai teisinių žinių turinčių asmenų (administracinėse komisijose), nesudaromos sąlygos teisinės kvalifikacijos kėlimui, bet ir patys komisijos nariai nėra suinteresuoti tobulintis. Galima prielaida, kad tokia situacija yra nulemta mažo nagrinėtinų bylų skaičiaus šiose savivaldybėse. Kita priežastis galėtų būti tai, kad visas teisinis darbas yra patikėtas tik keliems (ar vienam) komisijos nariams, todėl kiti nariai neturi intereso tobulintis. Taip pat įtaką galimai daro tai, kad administracinių komisijų narių pareigos yra laikinos. Rekomenduotina, kad šiose savivaldos institucijose būtų numatytos nuolatinių administracinės komisijos narių pareigybės. Šiems nariams tai galėtų būti pagrindinės darbinės pareigos. Tikėtina, kad tai lemtų didesnę komisijos priimamų nutarimų teisėtumą, teisingumą ir kokybiškumą. Kartu šie nariai būtų įpareigoti tobulintis profesinėje srityje. Savaime tai teigiamai

* Išskirtina Vilniaus miesto savivaldybės Administracinė komisija, kurios didžiąją dalį sudaro teisės žinių turintys ir administracinius pažeidimus tiriantys specialistai.

atsilieptų asmenų teisei į teisėtą, objektyvią ir profesionalią administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną.

Respondentams buvo užduodami klausimai apie priimamų nutarimų nešališkumo, komisijos narių/specialistų nepriklausomumo užtikrinimą, nušalinimo/nusišalinimo procedūrą, bylų paskirstymą nagrinėjimui. Apibendrinant respondentų atsakymus, galima išskirti šias kategorijas priemonių, padedančių užtikrinti nešališką administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną vietos savivaldos institucijose (žr. 2 lentelė).

2 lentelė. Nešališkos administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos užtikrinimo priemonių kategorijos

Sudarė: Vilija Zakarauskaitė

Pirmiausia, daugelis respondentų nurodė *įstatymus*, kuriuose nustatyta būtinybė nusišalinti atsiradus viešųjų ir privačių interesų konfliktui (LR VAI, LR Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas, LR ATPK ir kt.) ir grėsianti atsakomybė, jei šie reikalavimai nebūtų vykdomi. Pats *nusišalinimo/nušalinimo institutas* kai kurių respondentų buvo išskirtas kaip atskira priemonė nešališkumui užtikrinti. Kita kategorija – *institucijos darbo vidaus taisyklės* – buvo išskirta atsižvelgiant į respondentų teiginius, kad „jei tiesiogiai susijęs su darbo veikla – negali nagrinėti bylos“ (K3KL3), „komisiją sudaro įvairių sričių specialistai, dalyvauja policijos pareigūnas“ (K5KL3), „balsavimas priimant sprendimus“ (K6KL3), „visada nusišalina tas, kas surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą“ (K8KL3), „pagal „nerašytą“ taisyklę, neskiria nagrinėti tam pačiam specialistui“ (S3KL2) ir pan. Savivaldos institucijų vidaus tvarkos, rašytinės ir „nerašytinės“ taisyklės patikslina įstatymų nuostatas ir kartu praplečia nešališkumo užtikrinimo ribas.

Beveik pusė visų respondentų (daugiausia specialistai) nurodė, kad nešališkumas labiausiai priklausomas nuo paties *specialisto asmeninių savybių*: sąžiningumo ir atsakomybės jausmo. Šios savybės tampa ypatingai svarbios, kai administracinio teisės pažeidimo tyrimas yra

atliekamas ar byla yra nagrinėjama vienasmenio subjekto. Siekiant išsiaiškinti, kaip šioje situacijoje užtikrinamas nešališkumas, būtent respondentų specialistų buvo klausiama – kokiais kriterijais vadovaujantis skirstomos bylos nagrinėjimui, kai pagal kompetenciją tai gali atlikti ir administracinė komisija, ir įgaliotas specialistas. Respondentai nurodė įvairius kriterijus: „pagal darbo krūvį, bylos nagrinėjimo datą ir laiką“ (S1KL1), „pagal asmens gyvenamąją vietą“ (S3KL1), pagal darbo patirtį, pažymi, kad sudėtingesnes bylas nagrinėja vadovai, „pagal specialisto pareigybę“ (S4KL1). Visi specialistai teigė, kad niekada neperduodamos bylos nagrinėti tam specialistui, kuris surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą (nors tai ir nėra imperatyviai draudžiama LR ATPK ar kituose teisės aktuose).

Pažymėtina, kad nuostata, jog nešališkumas administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje priklausomas tik nuo pareigūno/komisijos nario asmeninių savybių, nėra tinkama teisenos ir žmogaus teisių apsaugos atžvilgiu. Kaip buvo minėta ankstesnėje darbo dalyje, derėtų vadovautis teismuose vykdoma praktika ir teisės aktuose reglamentuoti bylų paskirstymo nagrinėjimui taisykles ir apibrėžti draudimus, pvz., specialistas negali nagrinėti bylos, kurioje jis fiksavo pažeidimą ar surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą. Reikalingos ir taisyklės, kuriomis būtų sprendžiami bylų žinybingumo dubliavimosi klausimai. Šios ir kitos panašios priemonės sumažintų galimybę institucijoms piktnaudžiauti savo padėtimi, skatintų skaidrumą, objektyvumą, aiškumą, nešališkumą priimant asmenims svarbius sprendimus.

Respondentų buvo klausiama apie nepriklausomumo užtikrinimą administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje. Daugelis jų negalėjo nurodyti jokių specialių nepriklausomumo garantavimo būdų arba teigė, kad „kaip ir nešališkumo“ (K6KL4). Tik vienas specialistas pasisakė, kad „specialistai patys priima sprendimus ir gali atsisakyti vykdyti nurodymą, jei mano, kad tai neteisinga“ (S3KL6). Galima išvada, kad savivaldos institucijose nėra skiriama dėmesio asmenų, priimančių svarbius sprendimus administracinių teisės pažeidimų bylose, nepriklausomumo nuo aplinkos ar kitų veiksnių užtikrinimui. Tai nulemia prastesnę, nei teisėjų, šių subjektų padėtį teisenoje, nors jų priimami nutarimai daugeliu atveju turi tokią pat reikšmę asmeniui kaip ir teismo sprendimas. Savivaldybėse specialistai/komisijos nariai yra varžomi pavaldumo santykių, tiesioginio kontakto su pažeidėju ir kitų aplinkybių. Nepriklausomumo, kaip ir nešališkumo, užtikrinimui turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys, pvz., numatant apsaugos priemones ir galimas sankcijas už jų pažeidimą.

Visi respondentai administracinių komisijų nariai teigia, kad nušalinimo/nusišalinimo sprendimas pažymimas administracinės komisijos posėdžio protokole. Respondentai specialistai vadovaujasi teisės aktuose nustatyta tvarka (LR VAI, LR Viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymas, LR ATPK ir kt.). Vienas respondentas teigia, kad yra galimybė žodžiu paaiškinti vadovui nusišalinimo priežastis (S4KL7). Manytina, kad nusišalinimo/

nušalinimo procedūra administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje turėtų būti tapataus reglamentavimo tiek bylą nagrinėjant kolegialiam, tiek vienasmeniam subjektui. Minėti teisės aktai nėra tinkami sprendžiant šį klausimą ir siekiant operatyvaus teisenos įgyvendinimo. Jei administracinės komisijos nariai gali nusišalinti/būti nušalinti komisijos narių sprendimu apie tai pažymint posėdžio protokole, tai ir specialistų nušalinimo/nusišalinimo atveju turėtų būti taikoma panaši procedūra, pvz., specialistas galėtų pateikti tarnybinį pranešimą tiesioginiam vadovui, kurio rezoliucija būtų pritariama specialisto prašymui. Žodiniai susitarimai, kaip ir minėtuose įstatymuose nurodytų specialių komisijų nušalinimo klausimams spręsti sudarymas, nėra tinkamos procedūros. Pirmu atveju neužtikrinama skaidri ir abejonių nekelianti teiseną, antru atveju yra vilkinamas administracinio teisės pažeidimo bylos tyrimas ir/ar nagrinėjimas. Šie pastebėjimai skatina iniciatyvą teisės aktuose griežtai ir aiškiai, kartu be sudėtingų procedūrų, numatyti nušalinimo/nusišalinimo procesą vietos savivaldos institucijose.

Atliekant informantų atsakymų apie administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos įgyvendinimo papildomų priemonių naudojimą praktikoje turinio analizę, išsiskyrė trys kategorijos (žr. 3 lentelė).

3 lentelė. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos įgyvendinimo papildomos priemonės

Sudarė: Vilija Zakarauskaitė

Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos principai, žmogaus teisės ir jų apsauga suponuoja būtinybę teisenoje įgyvendinti ne tik teisės aktuose numatytas pagrindines priemones, bet ir iniciatyviai išnaudoti kitas galimybes. Beveik visi repondentai nurodė, kad neabejotinai *naudojasi* teismų praktikos analize, t. y. domisi teismų priimtais sprendimais, daugiau dėmesio skiriama tiems, „kurie aktualūs pagal ATPK straipsnį, temą“ (K5KL8). Daugelis tiriamųjų teigia, kad nutarimuose cituojami teismų priimti sprendimai siekiant „pagrįsti nutarimą, ypač, kai yra abejonių“ (K3KL9). Tik pora respondentų paminėjo, kad nesidomi teismų praktika, nes „nėra tam skiriama darbo laiko“ (K8KL8), ar dėl to, kad „mažai skundžiama priimtų nutarimų“

(K7KL8). Apibendrinus respondentų atsakymus, galima teigti, kad savivaldos institucijose skiriamas didelis dėmesys teismų sprendimams, o tai, tikėtina, sąlygoja tinkamą teisės aktų taikymą, aiškinimą ir priimamų sprendimų pagrįstumą, padeda užtikrinti asmens teisę į tinkamą administracinio teisės pažeidimo tyrimą, objektyvų ir visapusišką bylos išnagrinėjimą.

Anot apklaustųjų, *retai* tenka *pasinaudoti* šiomis priemonėmis: bylų siuntimu nagrinėti į kitą savivaldos instituciją, surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą ne institucijoje ar apjungti bylas vienam nagrinėjimui. Pirmų dviejų priemonių retą naudojimą galima vertinti, kaip specialistų/administracinių komisijų gebėjimą patiems įgyvendinti administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną nuo pradžios iki galo, nesikreipiant pagalbos į kitas savivaldybes. Nors ir techninių galimybių bei kitų resursų ribojami, specialistai sėkmingai geba užtikrinti administracinių teisės pažeidimų protokolų surašymą. Tik išimtiniais atvejais perduoda surinktą medžiagą kitoms institucijoms dėl tolimesnės teisenos vykdymo.

Respondentai atskleidė, kad *retai* tenka nagrinėti vieno asmens padarytų kelių administracinių teisės pažeidimų bylas (jas sujungiant į vieną). Anot informantų, jie nesidomi ir „nagrinėjantis pareigūnas neturi pareigos domėtis tuo“ (S2KL15), kiek savivaldybėje yra nagrinėjama konkretaus asmens padarytų administracinių teisės pažeidimų bylų*. Teisės aktuose išties nėra numatytos tokios pareigos, todėl asmeniui gali būti paskirtos atskiros nuobaudos, jei bylas nagrinėjo skirtingi subjektai. Tačiau, prisiminus administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos principus, siekiant užtikrinti asmens teisių įgyvendinimą, savivaldos institucijose būtina skirti didesnę dėmesį šiai priemonei. Didelių miestų savivaldybėse, tiriamuoju atveju Vilniaus ir Klaipėdos, kur nagrinėjama daug administracinių teisės pažeidimų bylų, patartina įsitikinti ar tuo pačiu metu nėra nagrinėjama dar viena (ar kelios) konkretaus asmens byla. Tokiu būdu būtų užtikrinta operatyvesnė teiseną, efektyviau paskirstomas specialistų darbas, asmuo galėtų netrukdomai dalyvauti šių bylų nagrinėjime ir įgyvendinti savo teisę į gynybą.

Visi respondentai nurodė, kad jų savivaldos institucijose visiškai *nenaudojamos* šios priemonės: pasiūlymai šalinti pažeidimo atsiradimo priežastis bei bylų nagrinėjimas ne institucijoje. Tiek administracinių komisijų nariai, tiek specialistai negalėjo prisiminti galimo administracinio teisės pažeidimo padarymo atvejo ar bylos, kurią išnagrinėjus būtų tikslinga ir galima pateikti pasiūlymą. Kaip galimą analogiją keletas administracinių komisijų narių paminėjo žodinius įspėjimus, kurie užfiksuojami posėdžio protokole. Respondentai neišskyrė ir minėtų pasiūlymų įgyvendinimo kontrolės priemonių. Du respondentai teigė, kad „jei būtų rašomi, asmuo pats turėtų informuoti“ (K6KL11), vienas respondentas specialistas mano, kad asmuo turėtų būti „kviečiamas pateikti įrodymus“ (S4KL13). Vis dėlto, siekiant ne tik nubausti

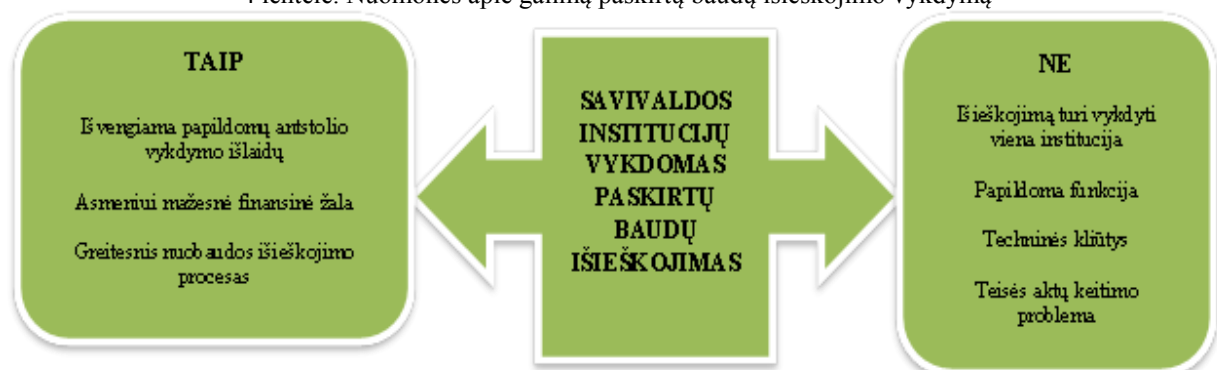
* Išskirtinas Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos skyrius, kuriame skirstant bylas nagrinėjimui, visada visos to paties pažeidėjo bylos perduodamos nagrinėti vienam specialistui ar administracinei komisijai.

pažeidimą padariusį asmenį, bet ir atlikti auklėjamąją funkciją administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje, būtų tikslinga dažniau pasinaudoti teisės aktų suteikta galimybe įpareigoti asmenį pašalinti pažeidimo atsiradimo priežastis ar galimus rizikos faktorius. Teigiama tai, kad bent žodiniai įspėjimai/įpareigojimai yra naudojami. Deja, jie negali būti vertinami kaip labai efektyvūs, o nesant jų įgyvendinimo kontrolės, nesužinoma, ar pasiekti šių priemonių skyrimo tikslai.

Administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimas ne institucijoje vertinamas ne tik kaip priemonė siekti didesnių pažeidėjo auklėjimo tikslų, bet ir kaip galimybė užtikrinti visos teisenos įgyvendinimą ir užbaigimą, apsaugoti nuo nepagrįsto bylos nagrinėjimo vilkinimo. Visiems respondentams nurodžius, kad jiems netenka naudotis šia priemone, galima tikėtis, kad administracinių teisės pažeidimų bylos nagrinėjamos sklandžiai ir nekyla didelių problemų dėl pažeidėjų atvykimo į savivaldybes. Šį teiginį patvirtina tokie informantų pasisakymai, kaip „nėra būtinybės“ (K7KL12), „pažeidėjai atvyksta patys, daugelis nedirba ir panašiai“ (K3KL12). Kalbinti respondantai specialistai atkreipia dėmesį ir į techninių galimybių stoką, vertina bylos nagrinėjimą kaip sudėtingą procedūrą, tačiau atskirais atvejais apsversto šios priemonės panaudojimo poreikį. Vis dėlto, bylos nagrinėjimui suteikiant didesnę reikšmę, oficialumą ir koncentruotumą nagrinėjamu klausimu bei siekiant specialisto/administracinės komisijos nepriklausomumo nuo aplinkos poveikio užtikrinimo, tikslinga bylos nagrinėjimą organizuoti institucijoje.

Ruošiant rekomendacijas, visada pravartu išgirsti praktikų nuomonę, įsiklausyti į jų pastabas. Trečio tyrimo uždavinio visapusiškas įgyvendimas buvo susietas su pirmoje darbo dalyje ir tyrimo eigoje susiformavusiomis idėjomis bei jų pritaikymu. Interviu metu buvo siekiama sužinoti, ar respondantai pritartų, kad savivaldos institucijoms būtų suteikti įgaliojimai savo vykdomuosius dokumentus nukreipti baudos išieškojimui, pvz., iš darbo užmokesčio, pensijos ir/ar kitų pažeidimą padariusio asmens gaunamų lėšų. Respondantai išreiškė dvi priešingas nuomones (žr. 4 lentelė).

4 lentelė. Nuomonės apie galimą paskirtų baudų išieškojimo vykdymą

Sudarė: Vilija Zakarauskaitė

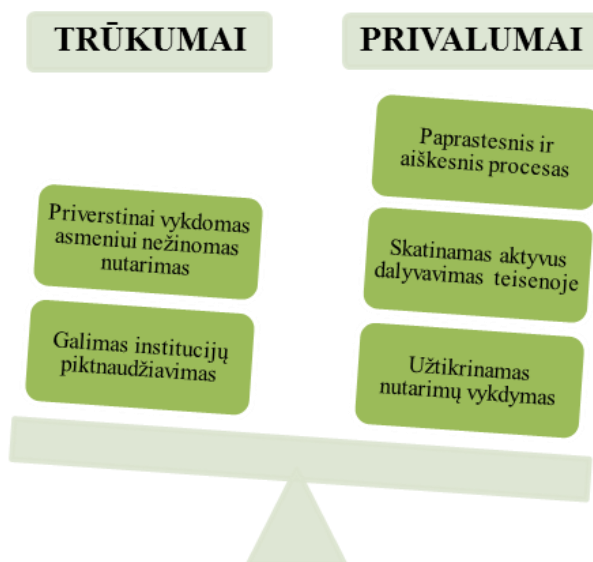
Pusė respondentų *pritartų* šiam pakeitimui*. Šie informantai (didžioji dalis administracinių komisijų nariai) išvelgė galimybę sumažinti asmens patiriamus finansinius nuostolius (išvengti antstolio vykdymo išlaidų) ir taip pat pagreitinti nuobaudos išieškojimo (nutarimo įvykdymo) procesą. Kita pusė respondentų *nepritaria* tokiai idėjai, nes iškiltų „techninės kliūtys“ (K5KL15), padidėtų darbo krūvis, „reiktų daug teisės aktų pakeitimų“ (S3KL17). Išreikšta nuomonė, kad už išieškojimo procedūras turėtų būti atsakinga viena institucija. Siekiant patikrinti respondentų nuomones kitu aspektu, papildomai buvo paklausta, ar sutiktų, kad administracinių komisijų paskirtų ir neįvykdytų baudų nukreipimo priverstiniam išieškojimui funkcija būtų grąžinta administracinėms komisijoms (pagal pastarųjų metų pakeitimus administracinio teisės pažeidimo protokolą surašiusi institucija/pareigūnas administracinių komisijų nutarimus pateikia priverstiniam išieškojimui). Nuomonės, vėlgi, pasidalino į dvi priešingas kategorijas: pusė respondentų sutiktų su šiuo pakeitimu, kita pusė – ne. Šiuo klausimu visi respondentai specialistai pasisakė už minėtos funkcijos sugrąžinimą administracinėms komisijoms. „Taip“ atsakymai motyvuojami operatyvesniu procesu, vienos institucijos veikimo principu, „ne“ atsakymai – būtinumu visiems domėtis pradėta administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną. Vis dėlto pastebėta, kad už šių priežasčių slypi administracinių komisijų narių nenoras susigrąžinti buvusią funkciją ir specialistų noras sumažinti darbinių funkcijų skaičių. Atsakymų turinio analizė atskleidė, kad svarstant siūlomo pakeitimo įgyvendinimo galimybę, susikerta du interesai: pažeidimą padariusio asmens ir institucijos. Pasirenkant, kuris yra svarbesnis, derėtų prisiminti LR Konstitucijoje deklaruojamas vertybes. Pirmumą visada turi žmogaus interesai ir jo gerovė. Asmens padėtis negali būti bloginama labiau, nei tai numatyta už pažeidimo padarymą taikomoje sankcijoje. Jei tai galima pasiekti operatyvinant, efektyvinant teiseną bei mažinat galimybę asmeniui patirti papildomų nuostolių, savivaldos institucijos ir jų įgalioti pareigūnai turėtų būti suinteresuoti išnaudoti visas priemones. Įgaliotų pareigūnų darbo krūvio klausimas turėtų būti sprendžiamas kitais būdais nei asmens gerovės užtikrinimo sąskaita. Pvz., sprendžiant šią problemą derėtų peržvelgti ir mažinti savivaldos institucijų kontroliuojamų sričių skaičių, ypač tų, kurios dubluojasi su patikėtomis policijai.

Kita tikrinama idėja susijusi su administracinės nuobaudos įvykdymo terminais. Ruošiantis tyrimui pastebėta, kad pagal šiuo metu galiojantį teisinį reglamentavimą administracinio teisės pažeidimo byloje priimtas nutarimas asmens gali būti įvykdomas per 40 dienų nuo nutarimo gavimo dienos, tuo tarpu priverstiniam vykdymui nutarimas gali būti perduodamas per tris mėnesius nuo nutarimo priėmimo dienos. Atsižvelgiant į šį pastebėjimą, buvo siekiama sužinoti, ar respondentai *pritartų*, kad šių terminų skaičiavimo pradžia būtų

* Šiuo metu priverstinį baudos išieškojimą vykdo antstolis.

suvienodinama. Daugelis respondentų pritartų tokiam pakeitimui, t. y. kad nuobaudos įvykdymo terminas (40 dienų) asmeniui būtų skaičiuojamas nuo nutarimo priėmimo dienos. Analizuojant tiriamųjų atsakymus, išskirti šie siūlomo pakeitimo privalumai ir trūkumai (žr. 5 lentelė).

5 lentelė. Nuobaudų vykdymo terminų suvienodinimo privalumai ir trūkumai

Sudarė: Vilija Zakarauskaitė

Anot keleto respondentų, atlikus šį pakeitimą, padidėtų galimybė institucijoms piktnaudžiauti savo padėtimi, pvz., „dėl asmens informavimo apie paskirtą nuobaudą“ (S1KL19). Šiuo metu galiojantys teisės aktai numato galimybę nagrinėti bylą be atsakomybės traukiamo asmens dalyvavimo (jei jis buvo tinkamai informuotas apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką). Atsižvelgdami į tai, respondantai mano, kad institucijos gali nesistengti informuoti asmens apie priimtą nutarimą ir paskirtą nuobaudą. Tai sąlygotų asmens teisių pažeidimą ir kito išskirto trūkumo atsiradimą – galimybę, kad „priverstiniam išieškojimui bus perduotas dokumentas, su kuriuo asmuo nebus susipažinęs“ (K2KL17). Atsakant į šį pastebėjimą, darėtų pažymėti, kad dokumentų išsiuntimo ar kitos procedūros nebūtų keičiamos, t. y. institucijos privalėtų atlikti tuos pačius veiksmus, kaip ir pagal šiuo metu galiojančių teisės aktų reikalavimus. Tad asmens informavimo apie paskirtą nuobaudą galimybė išliktų tokia pati ir didžiaja dalimi priklausoma nuo asmens ir jo veiksmų ar neveikimo (atsiimant siunčiamus dokumentus).

Keletas apklaustųjų teigė, kad dabartinis teisinis reglamentavimas yra geras ir „nieko keisti nereikia“ (K7KL17). Vis dėl to, daugelis respondentų mano, kad nuobaudos įvykdymo terminai (savo noru ir priverstinai) turėtų būti pradedami skaičiuoti nuo nutarimo priėmimo dienos. Informantai teigia, kad tai skatintų visų byloje dalyvaujančių asmenų aktyvų dalyvavimą

teisenoje, būtų išvengiama „situacijų, kada nutarimai gali tapti nevykdomi“ (K4KL17), „pakankamai laiko savo noru įvykdyti paskirtą nuobaudą“ (S3KL19) ir būtų palengvintas priimtų nutarimų administravimas. Respondentai pateikė ir papildomus pasiūlymus: „kartu galėtų būti prailgintas baudos sumokėjimo terminas“ (K5KL17), „kartu galėtų sutrumpinti ir perdavimo terminą, nėra pagrindo laukti tris mėnesius“ (S2KL19). Detalūs ir diskutuoti atsakymai atskleidžia šio klausimo aktualumą. Respondentų pastebėjimai skatina detalesnį pasiūlymo nagrinėjimą ir saugiklių (nuo galimo institucijų piktnaudžiavimo) paiešką.

3.3. Teismų praktikos dėl savivaldos institucijų priimtų nutarimų administracinių teisės pažeidimų bylose analizė

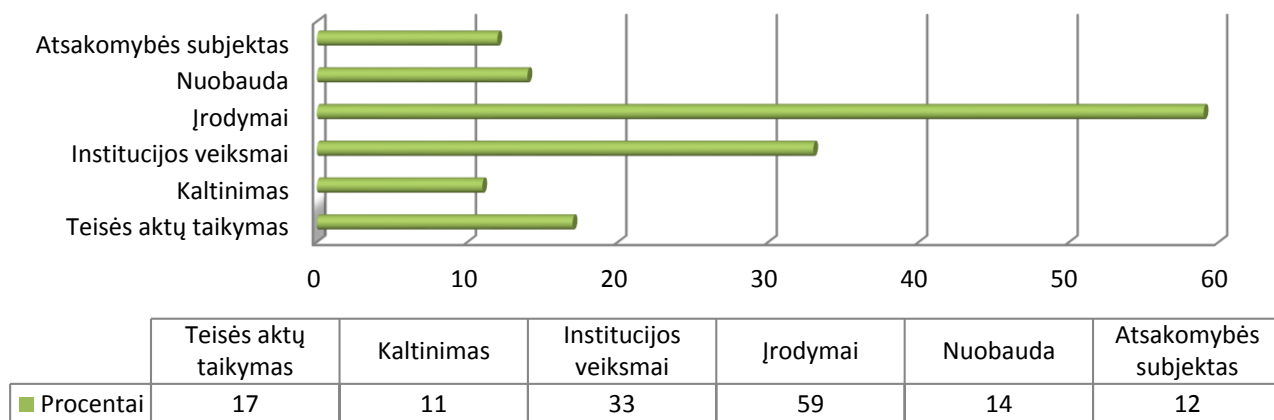
Lietuvos Respublikos teismų praktika administracinių teisės pažeidimų bylose yra labai gausi. Dėl didelio bylų kiekio, vadovaujantis pagrindiniu kriterijumi, kad viena iš bylos šalių būtų Vilniaus ir Klaipėdos miestų, Plungės ar Telšių rajonų administracinės komisijos ar įgalioti pareigūnai, tikslinės atrankos būdu pasirinkta tik dalis – 66 (2007–2014 metų) apeliacinės instancijos teismuose išnagrinėtos bylos (3 priedas). Apžvelgtos ir analizuotos Lietuvos vyriausajame administraciniame teisme, Vilniaus ir Klaipėdos apygardų teismuose priimtų nutartys.

Šios apžvalgos tikslas – išskirti praktinius administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos ypatumus savivaldos institucijose, t. y. kaip teismuose vertinami specialistų/ administracinių komisijų priimti nutarimai, kokios klaidos taisomos, kokie teigiami priimtų nutarimų aspektai akcentuojami, ar teisingai taikomos materialinės ir procesinės teisės normos ir pan. Teismų nutarčių analizė gali padėti atskleisti stipriąsias bei silpnąsias vietos savivaldos institucijų įgaliotų pareigūnų kvalifikacijos savybes. Tai svarbūs duomenys, galintys padėti suprasti, ar pakankamai užtikrinamas teisingumo, teisėtumo ir asmens teisių saugos reikalavimų įgyvendinimas administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje vietos savivaldos institucijose. Kartu tai galimybė išskirti orientacines kryptis rekomendacijoms.

Apžvelgus išnagrinėtas bylas nustatyta, kad apeliacinės instancijos teismai dažniausiai palieka galioti vietos savivaldos institucijose priimtus nutarimus (apie 56 proc.). Deja, nemaža dalis (apie 44 proc.) administracinių teisės pažeidimų bylose priimtų nutarimų yra naikinami (bylos nutraukiamos, iš dalies pakeičiami sprendimai arba byla grąžinama nagrinėjimui iš naujo). Toks santykis yra keliantis pagrįstą abejonę – ar vietos savivaldos institucijų įgalioti subjektai yra pakankamai kvalifikuoti spręsti asmens kaltės klausimą, ar geba tinkamai taikyti teisės normas, o gal tai tik teisinio reglamentavimo spragų nulemta situacija.

Apeliacine instancija išnagrinėtų bylų analizę tikslinga pradėti išskiriant motyvus, kuriuos nurodydami administracinės atsakomybės patraukti asmenys skundžia vietos savivaldos institucijų specialistų ir administracinių komisijų priimtus nutarimus (1 pav.).

1 pav. Skundų pateikimų motyvai

Iš bylose pateiktų duomenų matyti, kad dažniausiai šie motyvai susiję su galimai netinkamais bylas nagrinėjančių, administracinių teisės pažeidimų protokolus surašiusių specialistų veiksmais bei įrodymų patikimumu ir vertinimu. Dažnas administracinės atsakomybės patrauktas asmuo nurodo, kad administracinio teisės pažeidimo byla iškelta ir nuobauda paskirta dėl netinkamo teisės aktų taikymo (17 proc.): „<...> neteisingai taikė Taisyklių 10.2 punkto nuostatas <...>“¹, „<...> už CK nustatytos tvarkos pažeidimą gali būti taikoma tik civilinė, bet ne administracinė atsakomybė.“², „Institucija netinkamai pritaikė LR teisės aktus ir neteisingai išaiškino jų turinį.“³, ar netinkamai suformuluoto kaltinimo (11 proc.): „<...> administracinio teisės pažeidimo protokole nėra nurodyta, kokius konkrečius Statinių techninės priežiūros taisyklių reikalavimus statinio savininkas pažeidė ir kokių nevykdė.“⁴, „nepagrįstai nurodyta, kad jis pažeidė <...> įstatymo 10 straipsnį, nes tiek administracinis teisės pažeidimo protokolas, tiek nutarimas buvo surašyti už griežtos atsakomybės blankų savavališką paėmimą, o ne už kliudimą agituoti.“⁵. Skunduose pažymimi ir savivaldos institucijos įgaliotų pareigūnų galimai neteisėti ir neteisingi veiksmai (33 proc.): „<...> protokoluose fiksuoti duomenys neatitinka faktinių aplinkybių, nebuvo realiai nustatyti.“⁶, „<...> visiškai nepagrįstai nurodė, kad pareiškėjas atsisakė pasirašyti šį protokolą.“⁷, „<...>, nebuvo išaiškinta teisė pasinaudoti advokato teisine pagalba <...>“⁸ ir pan. Išskirtini argumentai, kad asmuo nebuvo

¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-06-28 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-405/2012.

² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-09-28 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-741/2012.

³ Klaipėdos apygardos teismo 2012-11-23 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-718-360/2012.

⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-02-11 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-144/2011.

⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009-06-12 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-1533/2009.

⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008-11-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶³-612/2008.

⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007-07-04 nutartis administracinėje byloje Nr. N³-1298-07.

⁸ Klaipėdos apygardos teismo 2013-07-25 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-507-462/2013.

informuotas apie jam iškeltą administracinio teisės pažeidimo bylą ir jos nagrinėjimą, kad pažeidžiami bylos nagrinėjimo terminai, nesilaikoma žinybingumo.

Apibendrinus teismų nutartis/nutarimus, išryškėja tokie skundų argumentai, kaip netikri įrodymai, neteisėtas procesas, pradelstas atsakomybės taikymo terminas, paviršutiniškas bylos nagrinėjimas, nepriimti asmens paaiškinimai, neinformavimas apie bylos nagrinėjimą. Nurodyti skundų motyvai kelia abejonę, ar tinkamai įgyvendinamos asmens teisės administracinių teisės pažeidimų bylų teismoje, ar institucijose nėra pažeidinėjami teisės aktų reikalavimai ir nustatytos procedūros. Specialistų/administracinių komisijų veiksmai šiais atvejais vertinami pasitelkiant objektyvius kriterijus – faktus. Pažymėtina, kad teisės aktų taikymas formuluojant kaltinimą, taikant administracinės atsakomybės priemones, neturėtų kelti jokių abejonių bylose dalyvaujantiems asmenims. Taip pat neturėtų būti sudaromas joks pagrindas nusiskundimams dėl procesinių asmens teisių įgyvendinimo (paaiškinimų pateikimo, informavimo apie bylos nagrinėjimą ir pan.) negalimumo. Bent iš dalies abejonių išvengti galima, jei tinkamai būtų fiksuojami specialistų atliekami veiksmai. Bylos nagrinėjimo stadijoje visi dalyvių atliekami veiksmai turi būti fiksuojami protokoluose, į kiekvieną asmens pasisakymą turi būti pateiktas pagrįstas atsakymas. Fiksuojami faktai eliminuotų skundų dėl neatliktų veiksmų pagrįstumą ir, tikėtina, asmenys neteiktų skundų dėl šių priežasčių.

Vis dėlto, daugiausia skundų pateikimo motyvų yra susiję su pažeidimo buvimu, jo įrodymu ir pagrįstumu (59 proc.): „<...> buvo nustatytos ir konstatuotos skirtingos aplinkybės, kas kelia abejonių dėl pažeidimo fakto ir kaltės buvimo.“¹, „Priimtas sprendimas nepagrįstas jokiais įrodymais.“², „<...> nėra jokių duomenų, patvirtinančių, jog pažeidimo padarymo dieną automobilį vairavo jis <...>“³, „<...> pareigūno tarnybiniame pranešime išdėstyti teiginiai niekuo neparemti“⁴, „<...> veiksmuose nėra inkriminuoto administracinio teisės pažeidimo įvykio ir sudėties.“⁵, „<...> jis savo veiksmais minėtų reikalavimų nepažeidė.“⁶ ir pan. Tai labiau su subjektyvia atsakomybės traukiamų asmenų nuomone susiję motyvai. Suprantama, kad asmenys, skundžiantys nutarimus, nėra linkę savo veiksmus vertinti kaip turinčius administracinio teisės pažeidimo požymių ar pripažinti savo kaltę. Dėl kaltinimo pagrįstumo ir įrodinėjimo reikšmingos Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo nutartys, kuriose pažymima, kad „<...> įrodinėjimo procesas negali būti begalinis.“⁷. Kita vertus, tikėtina, kad šios abejonės gali kilti dėl nepakankamai motyvuoto byloje priimto sprendimo. Jei nutarimuose įvardijami tik faktai ir teisės aktų nuorodos, tačiau nekomentuojamas jų tarpusavio ryšys ir nustatytų

¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-03-02 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-98/2012.

² Klaipėdos apygardos teismo 2013-04-24 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-251-360/2013.

³ Klaipėdos apygardos teismo 2012-11-08 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-703-462/2012.

⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-12-16 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-2275/2011.

⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010-11-05 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-2793/2010.

⁶ Vilniaus apygardos teismo 2014-04-03 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-383-315/2014.

⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-12-16 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-2275/2011.

aplinkybių reikšmingumas priimamam sprendimui, asmenims pagrįstai kyla abejonė, ar tokiu dokumentu visapusiškai įrodoma jų kaltė ir pažeidimo jų veikoje buvimas. Todėl asmenys pagrįstai naudojami savo teise į gynybą ir sprendimo peržiūrėjimą, kreipdamiesi į teismus, kaip vienintelę teisingumą vykdančią instituciją.

Kita išskirta grupė motyvų yra susiję su paskirta nuobauda (14 proc.): „<...> *skiriant nuobaudą, nebuvo įvertintos atsakomybę lengvinančios aplinkybės*, <...>“¹, „<...> *prašydamas nutarimą pakeisti, paskiriant įspėjimą*. <...> *Dėl padaryto pažeidimo gailisi*.“², „<...> *pakeisti <...> nutarimą ir paskirti švelnesnę nuobaudą, neskiriant gyvūno konfiskavimo arba atleisti nuo administracinės atsakomybės*.“³, „*Apelianto teigimu, jam pritaikyta nuobauda akivaizdžiai neatitinka atliktų veiksmų mažareikšmiškumo <...>, nubaudžiant jį akivaizdžiai pažeistas proporcingumo principas*.“⁴ ir pan. Šiuos motyvus taipogi galėtume įvardinti kaip subjektyvius ir susijusius su aukščiau minėtomis abejonėmis dėl pažeidimo padarymo. Tiesa ta, kad savivaldybės specialistų/administracinių komisijų priimamuose nutarimuose ne visada detalai pasisakoma, kodėl parinkta viena ar kita nuobauda. LR ATPK yra plati sankcijose nurodytų nuobaudų dydžio amplitudė, kurios ribose būtų nagrinėjantis specialistas, vadovaudamasis asmeniniu bylos aplinkybių vertinimu, parenka konkrečią baudą. Jos individualizavimo pagrįstumo trūkumas visada kelia ir kels asmenims abejonių dėl nutarimų teisingumo, teisėtumo ir tikslingumo. Siekiant administracinės nuobaudos tikslų, nepakankamai motyvuoti nutarimai ne tik asmenų, bet ir institucijų atžvilgiu, kelia abejonę dėl nešališkumo konkretaus asmens pažeidimo bylos nagrinėjime ir dėl netinkamų LR ATPK numatytų atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių taikymo. Todėl tikslinga nutarimuose detalai pažymėti, koku pagrindu paskiriama viena ar kita nuobauda, o ne tik nurodyti kokiais LR ATPK straipsniais vadovaujamasi. Tai mažintų abejonę ne tik sprendimo pagrįstumo klausimu, bet ir būtų nagrinėjančio specialisto ir administracinės komisijos objektyvumo atžvilgiu.

Keletoje apeliacine instancija išnagrinėtų bylų pastebėta, kad administracinė atsakomybėn patraukti asmenys teigia nesantys tinkami atsakomybės subjektai (12 proc.): „*Teigia, jog ji nėra tinkamas pažeidimo subjektas*, <...>“⁵, „*atsakyti už savo veikas privalo jas padarę asmenys, o ne UAB „Naujamiesčio būstas*“⁶, „*už kavinės kaip vieno iš bendrovės padalinių veiklą yra atsakingas kitas asmuo*“⁷ ir pan. Tikslinga paminėti, kad iš šių aštuonių (12 proc.) bylų dvi apeliacinės instancijos teismo buvo nutrauktos, dvi grąžintos nagrinėti iš naujo ir tik keturi nutarimai liko nepakeisti. Šis santykis neleidžia vienareikšmiškai teigti, kad asmenys

¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-02-24 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-816/2012.

² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-11-25 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴³⁸-4486/2011.

³ Vilniaus apygardos teismo 2013-12-20 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-1411/2013.

⁴ Klaipėdos apygardos teismo 2012-07-13 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-423-174/2012.

⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-01-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-955/2012.

⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-02-04 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-134/2011.

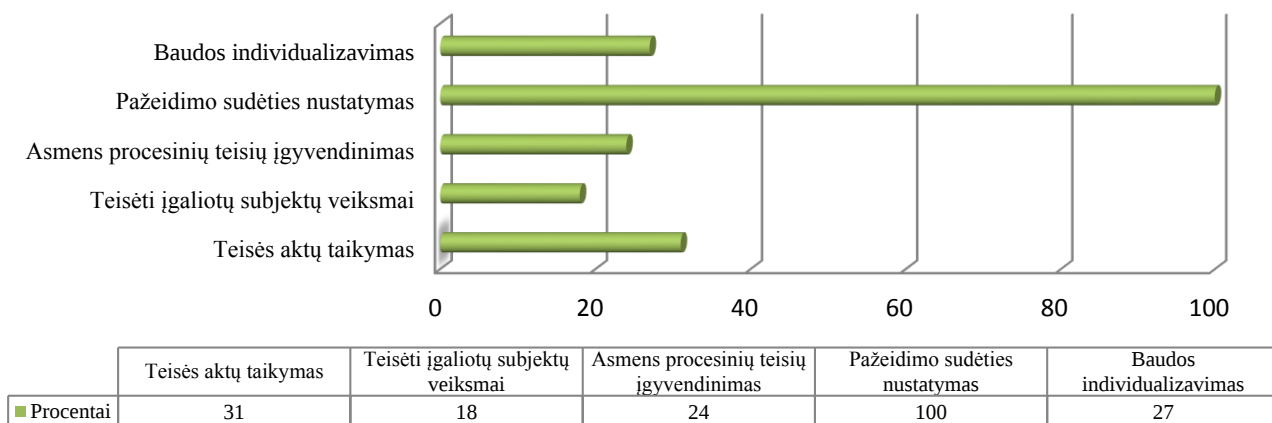
⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010-11-15 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-2789/2010.

nurodytu motyvu naudojasi tik siekdami išvengti administracinės atsakomybės. Teismų praktikos analizė atskleidžia, kad tai pagrįsti argumentai.

Bet kuri institucija administracinio teisės pažeidimo bylą turi teisę iškelti tik tada, kai yra pagrįstų, asmens kaltę įrodančių aplinkybių ir faktų. Savivaldos institucijų įgalioti specialistai turėtų neabejotinai įsitikinti ar konkretus asmuo gali būti administracinės atsakomybės subjektas nagrinėjamos bylos atveju. Tai vienas pagrindinių reikalavimų vykdant administracinių teisės pažeidimų bylą teiseną. Be tinkamo subjekto, jo teisų ir pareigų suvokimo bei nustatymo asmens veika negali būti įvertinama ir konstatuojama kaip teisės pažeidimas. Tikėtina, kad netinkamas teisės aktų aiškinimas ir taikymas konkrečiose bylose lemia šią situaciją. Administracinę atsakomybę traukiamo asmens abejonė dėl jo, kaip tinkamo bylos subjekto, statuso kartu reiškia ir abejonę dėl specialistų/administracinių komisijų kompetencijos, t. y. gebėjimo nustatyti administracinio teisės pažeidimo sudėtį. Galimai netinkamo atsakomybės subjekto nustatymas reiškia, kad įgalioti specialistai/administracinių komisijų nariai neišmano, kam ir už kokius pažeidimus yra taikoma administracinė atsakomybė. Tikėtini atvejai, kai bylą nagrinėjantis pareigūnas pasikliauja administracinio teisės pažeidimo protokola surašiusiu specialistu, kuris teigia, kad konkretus asmuo kaltas dėl pažeidimo padarymo. Įgalioti specialistai/administracinė komisija dažniausiai gilina tik į objektyvius pažeidimo sudėties elementus.

Teismų praktikos analizės dėka galima išskirti teigiamus savivaldos institucijų įgaliotų specialistų/administracinių komisijų priimamų nutarimų aspektus. 50 proc. apibendrintose bylose priimtų sprendimų tiek pirmosios instancijos, tiek apeliacinės instancijos teismų palikti galioti nepakeisti (2 pav.).

2 pav. Teisingi ir teisėti institucijų veiksmai

Pastaba. Procentai skaičiuoti nuo visų instancijų teismų paliktų galioti nutarimų skaičiaus, t. y. nuo 33 bylų.

Vieni pagrindinių teismų nutartyse/nutarimuose pateikiamų argumentų yra susiję su tinkamu teisės aktų taikymu, įgaliotų pareigūnų veiksmų teisėtumu bei sudaryta galimybe

asmenims naudotis jiems teisės aktų suteikiamomis procesinėmis teisėmis (73 proc.): „<...> Administracinė komisija tinkamai įvertino faktines bylos aplinkybes bei tinkamai pritaikė įstatymą.“¹, „<...> veikia <...> kvalifikuota teisingai, nuobaudų skyrimo taisyklės nepažeistos.“², „<...> pagrįstai nubausta pagal ATPK 158 str. 1 d.“³, „<...> administracinė nuobauda <...> skirta nepraleidus ATPK 35 straipsnio 1 dalyje numatyto šešių mėnesių termino“⁴, „<...> surašė tam įgalioti pareigūnai.“⁵ ir pan. Teismų nurodyti argumentai atskleidžia tai, kad savivaldos institucijose didelis dėmesys yra skiriamas teisenos terminams bei privalomų veiksmų atlikimui, t. y. tam, kas konkrečiai yra reglamentuota teisės aktuose. Tai vertinama teigiamai teisenos teisėtumo ir operatyvumo užtikrinimo atžvilgiu. Tačiau galima prielaida, kad didelis dėmesys administracinio teisės pažeidimo bylos teisenos formai, o ne turiniui nulemia tai, kad tik 50 proc. (šiuo tyrimu nagrinėtų) nutarimų abiejų instancijų teismų paliekami galioti nepakeisti. Galimai šios situacijos priežastis yra trūkumas gebėjimo teisiškai ir individualiai įvertinti bylos aplinkybes. Paprasčiau yra šabloniškai taikyti konkrečias ir nediskutuotinas taisykles. Kita galima prielaida, kad savivaldos institucijų įgalioti specialistai/administracinės komisijos neturi pakankamai laiko ir galimybių labai detalai ir giliai nagrinėti kiekvieną atvejį. Administracinės komisijos narių darbas komisijoje yra tik antraeilis, o atskirų skyrių specialistai ne tik nagrinėja bylas, bet ir fiksuoja, tiria pažeidimus, rašo administracinių teisės pažeidimų protokolus, užtikrina nutarimų vykdymą ir kt. Todėl šie pareigūnai stengiasi bent nepažeisti teisėtumo principo ir atlikti teisenos veiksmus laiku ir pagal keliamus reikalavimus.

Į kitą grupę išskirti argumentai, kurie susiję su tinkamu asmens kaltės nustatymu ir byloje surinktų įrodymų vertinimu: „<...> šiais įrodymais yra neabejotinai įrodyta,<...>“⁶, „Pažymėjo, kad pažeidėjo kaltė įrodyta byloje surinkta medžiaga, veikia teisingai kvalifikuota <...>“⁷, „P. Z. kaltė <...> įrodyta administracinio teisės pažeidimo protokole (b. l. 5-6), fotonuotraukose (b. l. 9), užfiksuotais duomenimis, iš dalies paties apelianto paaiškinimais.“⁸, „<...> nustatyti visi Lietuvos Respublikos ATPK 124⁵ straipsnyje numatyto pažeidimo sudėties elementai.“⁹, „<...> kaltė yra pripažinta ir įrodyta byloje surinktų įrodymų visuma.“¹⁰ ir pan. Taigi, apeliacinės instancijos teismai visada (išsamiai ar formaliai) pasisako dėl asmens kaltės įrodymo, pažeidimo sudėties nustatymo, tinkamo veikos kvalifikavimo ir įrodymų vertinimo bei jų pakankamumo savivaldos institucijų įgaliotų subjektų priimtuose nutarimuose. Kadangi tik daugiau nei pusė nagrinėtose nutartyse/nutarimuose savivaldos institucijose priimtų sprendimų

¹ Klaipėdos apygardos teismo 2013-07-25 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-507-462/2013.

² Klaipėdos apygardos teismo 2013-11-11 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-732-360/2013.

³ Vilniaus apygardos teismo 2014-02-25 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-244-387/2014.

⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-03-02 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-98/2012.

⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008-11-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶³-612/2008.

⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007-07-04 nutartis administracinėje byloje Nr. N³-1298/07.

⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008-11-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶³-612/2008.

⁸ Klaipėdos apygardos teismo 2013-11-11 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-732-360/2013.

⁹ Vilniaus apygardos teismo 2014-05-09 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-518-648/2014.

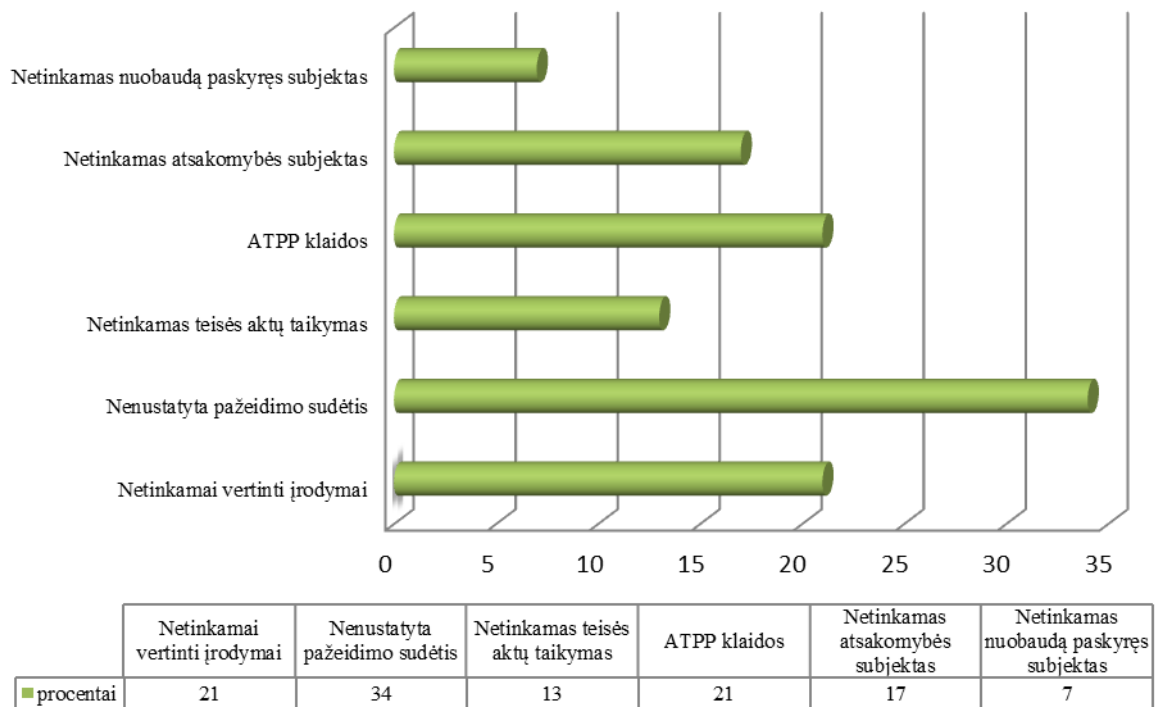
¹⁰ Vilniaus apygardos teismo 2014-04-03 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-383-315/2014.

buvo palikta galioti, patvirtinama anksčiau pateikta nuomonė apie šių specialistų teikiamą didesnę dėmesį teisenos teisėtumui nei teisingumui, visapusiškumui, išsamiam bylos aplinkybių vertinimui. Vis dėlto, teismai, svarstydami priimtus nutarimus, teigiamai įvertina ir pažymi tyrimo atlikimo, pažeidimų fiksavimo, duomenų įforminimo ir panašius specialistų atliktus veiksmus. Tai reiškia, kad šios institucijos yra kvalifikuotos pažeidimų tyrimo ir bylos iškėlimo stadijoje.

Minėta, kad nagrinėtose bylose apie 14 proc. asmenų pateiktų skundų susiję su paskirta nuobauda ir jos dydžiu. Apeliacinės instancijos teismai dažniau nei apie tai užsimenama skunduose (apie 20 proc. bylų) pasisako dėl tinkamo ar netinkamo baudos individualizavimo. 69 proc. specialistų/administracinių komisijų priimtų nutarimų palikti galioti, o likusiais atvejais paskirtos nuobaudos sumažintos įvertinant lengvinančias ar kitas bylai reikšmingas aplinkybes. Šis santykis parodo, kad bylas nagrinėjantys specialistai/administracinės komisijos, nors ir ne visada aiškiai bei motyvuotai, tačiau daugeliu atveju paskiria tinkamas administracines nuobaudas. Nutarimų/nutarčių, kuriose buvo sumažintos paskirtos nuobaudos, analizė skatina daryti išvadą, kad institucijos turėtų drąsiau naudotis galimybe (žinoma, tik esant pagrindui) skirti švelnesnes nuobaudas nei numatyta sankcijoje. Tokius nutarimus visada privalo sankcionuoti teismai. Vadinas, iš anksto būtų patikrintas ir sprendimo teisingumas, ir sumažėtų skundų dėl nuobaudų parinkimo.

Analizuotos teismų nutartys leidžia teigti, kad dažniais atvejais savivaldos institucijų įgalioti pareigūnai geba tinkamai atlikti savo funkcijas ir nepažeisti pagrindinių administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos principų. Tačiau būtina atkreipti dėmesį į tai, kad net 44 proc. (29 bylos) visų nagrinėtų bylų po apeliacinio teismo nagrinėjimo (iš jų 52 proc. abiejų instancijų teismų) yra nutraukiamos, nutarimai iš dalies pakeičiami arba bylos grąžinamos nagrinėti iš naujo. Šis pastebėjimas skatina išskirti tokios teismų praktikos priežastis ir ieškoti būdų, kaip užtikrinti kuo teisingesnę ir teisėtesnę administracinių teisės pažeidimų bylų teisėną vietos savivaldos institucijose. Teismų praktika rodo, kad beveik pusėje nagrinėtų atvejų administracinę atsakomybę patraukti asmenys pagrįstai gynė savo teises. (3 pav.)

3 pav. Teismų identifikuoti pažeidimai

Pastaba. Procentai skaičiuoti nuo apeliacinės instancijos teismų panaikintų/pakeistų iš dalies nutarimų ar grąžintų bylų nagrinėjimui iš naujo skaičiaus, t. y. nuo 29 bylų.

Daugelyje šių bylų teismai detaliam pasisakė dėl netinkamo įrodymų vertinimo, abejonių nepašalinimo, teisės pažeidimo sudėties nenustatymo, kaltės neįrodymo (55 proc.): „administracinio teisės pažeidimo byla <...> nutrauktina nenustačius jo veiksmuose pažeidimo įvykio ir sudėties“¹, „Teisėjų kolegija nustatė, kad šioje byloje nesurinkta pakankamai įrodymų, patvirtinančių, jog A. V. padarė <...> pažeidimą.“², „<...> išreikštos abejonės <...> yra pagrįstos.“³, „<...> byloje nėra surinkta vienareikšmiškų, objektyvių ir neginčytinų įrodymų <...>“⁴ ir pan. Bylą nagrinėjantiems subjektams derėtų prisiminti iš nekaltumo prezumpcijos principo kylantį *in dubio pro reo* principą, „pagal kurį visos abejonės ir neaiškumai, kurie negali būti pašalinti, aiškintini traukiamo administracinės atsakomybės asmens naudai“⁵. Teismų sprendimų analizė leidžia išskirti ir šias svarbias taisykles: tuo atveju, kai teisės aktais dėl teisinio reglamentavimo spragų nenustatyta aiški tvarka, atsakomybė už tokios tvarkos pažeidimus negali būti taikoma⁶, ir tai, kad nesant galimybės nustatyti bent vieno iš pažeidimo sudėčiai būtinų elementų, administracinio teisės pažeidimo bylos teisena turi būti nutraukiama⁷. Minėtos teismų nutartys/nutarimai yra labai svarbūs visų institucijų, nagrinėjančių administracinių teisės pažeidimų bylas, praktikoje. Jei šios institucijos sistemingai ir dėmesingai

¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013-03-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-14/2013.

² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-01-31 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-403/2011.

³ Klaipėdos apygardos teismo 2014-04-25 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-258-107/2014.

⁴ Vilniaus apygardos teismo 2012-11-08 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-1239-200/2012.

⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013-03-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-14/2013.

⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-12-30 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-1352/2011.

⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-03-25 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-1890/2011.

sektų teismų praktiką, tokių (jų priimamus nutarimus naikinančių) sprendimų būtų mažiau. Ankstesnėje šio darbo dalyje buvo minėta, kad ne visi specialistai turi pakankamai laiko domėtis teismų priimamais sprendimais. Įvertinant tai, būtų tikslinga, kad bent keletas jų pareigybėse būtų numatyta ši funkcija, o surinkta ir susisteminta informacija būtų perduodama visiems kitiems administracinių teisės pažeidimų bylas nagrinėjantiems pareigūnams. Daromų klaidų pažinimas naudingas ne tik jas padariusiems specialistams, bet ir kitiems, kaip prevencinė priemonė. Kartu tai informacijos šaltinis, padedantis spręsti bylas teisinio reglamentavimo spragų atveju.

Net 34 proc. nutrauktų, iš dalies pakeistų ar grąžintų pakartotiniam nagrinėjimui bylų apeliacinės instancijos teismai pažymi netinkamą teisės aktų taikymą, nustato esminius administracinių teisės pažeidimų protokolų trūkumus, trukdančius spręsti asmens atsakomybės klausimą, pvz. „<...> *Institucija, skyrusi administracinę nuobaudą, išplėtė kaltinimo ribas.*“¹, „<...> *suformuluotas kaltinimas nėra pakankamai aiškus ir konkretus, kas neleidžia nustatyti kaltinimo turinio,* <...>“², „<...> *jo atžvilgiu Taisyklės netaikytinos.*“³. Penkiose (iš minėtų 29) bylose buvo pripažinta, kad administracinės atsakomybės patrauktas netinkamas subjektas, pvz., „<...> *nėra teisinio santykio subjektai,* <...> *nei tikros, nei tariamos savo teisės į ginčo patalpas neturėjo, taigi ir jos negalėjo vykdyti*“⁴, „<...> *kokias funkcijas pagal užimamas pareigas priklauso atlikti R. B., ar jis atsakingas* <...> *lieka neaišku.*“⁵. Dveiose bylose Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nustatė, kad administracinę nuobaudą paskyrė netinkamas subjektas: „<...> *administracinę nuobaudą paskyrė nekompetentingas administravimo subjektas, todėl iš esmės buvo pažeista administracinių bylų teiseną.*“⁶, „<...> *pripažindamas, jog* <...> *nutarimas buvo priimtas neteisėtos sudėties subjekto,* <...>“⁷ ir pan.

Ši apeliacinė instancija išnagrinėtų bylų analizė atskleidė, kad būtina skirti didesnę dėmesį vietos savivaldos institucijoms, kurioms, įgyvendinant LR ATPK straipsnių pakeitimus, suteikiami vis didesni įgaliojimai. Tai, kad beveik pusė savivaldos institucijose priimtų nutarimų buvo panaikinta ar pakeista, atkreipia dėmesį į galimą netinkamą ar nepakankamą specialistų kvalifikaciją, kompetenciją bei byloja apie detalesnio teisinio reglamentavimo trūkumą. Nustatyti procesinio pobūdžio pažeidimai dažnai nulemiami neaiškių teisės aktų normų, įvairaus jų interpretavimo. Kvalifikacijos trūkumai turėtų būti šalinami specialiu savivaldos institucijų subjektų parengimu, tinkamu jų parinkimu suteikiant įgaliojimus vykdyti administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną. Labai svarbu, kad įgalioti pareigūnai/administracinių komisijų nariai aiškiai suvoktų savo kompetencijos ribas ir neviršytų įgaliojimų. Derėtų pažymėti, kad kiekviena

¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009-06-12 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-1533/2009.

² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013-03-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-14/2013.

³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-01-31 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-403/2011.

⁴ Klaipėdos apygardos teismo 2013-07-08 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-479-361/2013.

⁵ Klaipėdos apygardos teismo 2014-04-25 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-258-107/2014.

⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-02-11 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-144/2011.

⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009-06-12 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-1533/2009.

administracinio teisės pažeidimo byla yra susijusi ne tik su pažeidimo nustatymu, išnagrinėjimu ir bausmės paskyrimu. Tai, visų pirma, daro įtaką pagrindinėms kiekvieno žmogaus teisėms ir institucijų gebėjimui užtikrinti jų saugą. Šis argumentas turėtų būti motyvuojantis savivaldos institucijas tinkamai įgyvendinti suteiktus įgaliojimus ir padėti asmenims apsiginti nuo nepagrįstų kaltinimų, kitais atvejais – užtikrinti teisėtą ir teisingą bylos nagrinėjimą bei tinkamai individualizuotą administracinę nuobaudą. Manytina, kad efektyvesnis, mažiau abejonių keliantis savivaldos institucijų įgaliotų specialistų/administracinių komisijų darbas skatintų didesnę asmenų pasitikėjimą ir pagarbą nustatytai tvarkai, o paskirtos nuobaudos pasiektų joms keliamus tikslus.

IŠVADOS

1. Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną yra teisinis, neginčinis reiškinyss, veikiantis viešosios tvarkos apsaugos, teisingumo atstatymo ir pažeidimų prevencijos sferose. Teisenoje gali dalyvauti nukentėjusieji, įstatyminiai ir įgaliotieji atstovai, liudytojai, ekspertai, vertėjai, tačiau aktyviausi dalyviai yra administracinėn atsakomybėn traukiami asmenys (be kurių teiseną negalima) ir administracinių teisės pažeidimų protokolus surašantys bei bylas nagrinėjantys institucijų įgalioti pareigūnai/administracinės komisijos. Jie įrodiėja asmens kaltumą, priima nutarimus, kurie (jei nėra skundžiami) turi tokia pat galią kaip ir teismo sprendimas.

2. Administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną vykdoma plataus profesinio spektro pareigūnų ir gali būti dalijama į keletą atskirų stadijų, kurių metu, valstybinės santvarkos nulemtų ir įstatymuose įtvirtintų teisinių idėjų pagrindu, objektyviai, teisėtai, operatyviai ir viešai veikia valstybės institucijų įgalioti specialistai. Teisenoje visais atvejais „išgyvenamos“ bylos iškėlimo, nagrinėjimo ir nutarimo priėmimo bei vykdymo stadijos. Bylos iškėlimo stadija yra užbaigiama surašant administracinio teisės pažeidimo protokolą, kuriuo apibrėžiamos bylos nagrinėjimo ribos, įrodiėjama pažeidimo sudėtis, nuobaudos skyrimo terminai ir kt. Valdiniai pareigūnų/administracinių komisijų įgaliojimai ir administracinės atsakomybės taikymo principai ryškiausiai atsiskleidžia bylos nagrinėjimo metu, kurio rezultate priimtu nutarimu išsprendžiama byla ir paskiriama (arba ne) administracinė nuobauda. Nutarimo įvykdymo stadija turėtų būti paskutinė, administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos tikslų pasiekimą atspindinti stadija.

3. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos stadijų pažinimas išryškino šias problemines sritis: būtinybę duomenų rinkimo, fiksavimo, perdavimo kompetetingiems specialistams tvarką griežtai reglamentuoti LR ATPK ar kitame teisės akte; detalizuoti protokolo turiniui teisės aktuose keliamus reikalavimus – apibrėžti, kas sudaro žinias apie administracinėn atsakomybėn traukiamą asmenį; imperatyviai turi būti nurodyta, koku pagrindu byla perduodama administracinei komisijai arba pareigūnui nagrinėti, kai sutampa jų žinybingumas; turi būti nustatytas draudimas nagrinėti bylą subjektui, kuris joje atliko pažeidimo tyrimą ir/ar surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą.

4. Nacionaliniuose ir tarptautiniuose teisės aktuose reglamentuotas vietos savivaldos institucijų įsteigimas ir funkcijos, šių institucijų ir jų įgaliotų pareigūnų/administracinių komisijų dalyvavimas administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje. Savivaldybės taryba administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimui sudaro administracinę komisiją iš įvairios profesinės patirties turinčių narių. Savivaldybės administracijos direktoriaus įgaliotiems skyrių ar departamentų pareigūnams suteikiamas platesnis veiklos spektras bylose – administracinių teisės

pažeidimų prevencija, tyrimas, administracinės atsakomybės taikymas, nutarimų vykdymo užtikrinimas ir kt.

5. Vietos savivaldos institucijų, kaip administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos dalyvių, pažinimas išryškino teisinio reglamentavimo spragas ir pokyčių būtinybę šiose srityse: profesinės kvalifikacijos ir patirties vertinime atrenkant administracinių komisijų narius ir įgaliojant pareigūnus; administracinių komisijų ir pareigūnų bendradarbiavime ir jų funkcijų, įgaliojimų, kompetencijos suderinime; administracinių teisės pažeidimų bylų skirstymo nagrinėjimui tvarkos vietos savivaldos institucijose parengime; įgaliotų pareigūnų nepriklausomumo bei nešališkumo užtikrinime; nušalinimo/nusišalinimo instituto vietos savivaldos institucijose detalaus reglamentavimo; administracinių nuobaudų vykdymo terminų suvienodinimo bei savivaldos institucijų kompetencijos ribų užtikrinant nutarimų įvykdymą praplėtimo; aktyvaus teismų praktikos naudojimo.

6. Savivaldos institucijose įgaliojimai vykdyti administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną suteikiami įvertinus įgytą išsilavinimą ir patirtį. Įgaliojant specialistus pirmumas suteikiamas teisiniui išsilavinimui ir praktikai šioje srityje, kas nėra privalu administracinėje komisijoje. Atitinkamai specialistai yra labiau suinteresuoti teisinės kvalifikacijos kėlimu ir jiems yra sudaromos tam reikalingos sąlygos. Nešališkumas teisenoje užtikrinamas įgyvendinant teisės aktų reikalavimus, laikantis institucijos darbo vidaus taisyklių, naudojantis nušalinimo institutu, bet labiausiai priklausomas nuo kiekvieno pareigūno/komisijos nario asmeninių savybių. Atskiro dėmesio nepriklausomumui vietos savivaldos institucijose nėra skiriama, kas neatitinka asmens teisėtų interesų ir objektyvios bylos teisenos principo užtikrinimo. Savivaldos institucijose skiriamas didelis dėmesys teismų sprendimams, tačiau retai naudojamos kitomis teisenos pagrįstumą bei efektyvumą užtikrinančiomis priemonėmis.

7. Teismų vertinimu, daugeliu atveju įgalioti pareigūnai/administracinės komisijos tinkamai taiko teisės aktus, nustato pažeidimo sudėtį, užtikrina bylos dalyvių teisių įgyvendinimą ir tinkamai individualizuoja administracinę nuobaudą, tačiau beveik pusė savivaldos institucijose priimtų apskųstų nutarimų buvo panaikinta/pakeista. Nustatyti procesinio pobūdžio pažeidimai dažnai nulemiami neaiškių teisės aktų normų, įvairaus jų interpretavimo, galimai netinkamos ar nepakankamos specialistų kvalifikacijos bei byloja apie detalesnio teisenos teisinio reglamentavimo trūkumą. Tai patvirtina būtinybę aukščiau pateiktoje išvadoje nurodytose srityse šalinti teisinio reglamentavimo spragas.

PASIŪLYMAI

1. Pakeisti LR ATPK 260 straipsnio 1 dalį, patikslinant, kokios žinios apie administracinę atsakomybę traukiamą asmenį būtinos surašant administracinio teisės pažeidimo protokolą. Šių duomenų neturėjimas gali nulemti administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos operatyvumą, teisingumą ir galimumą.

2. Pakeisti LR ATPK 287 straipsnio 1 dalį, ją papildant nauju punktu, nustatančiu naują nutarimo rūšį, kai būtina grąžinti iš naujo tirti administracinio teisės pažeidimo bylą pareigūnui, įgaliotam surašyti administracinio teisės pažeidimo protokolą. Neretai administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje ši būtinybė iškyla, kai protokolo esminės klaidos trukdo priimti sprendimą byloje.

3. Pakeisti LR ATPK 308 straipsnio 1 dalį, pakeičiant nutarimų vykdymo senaties termino skaičiavimo pradžią tais atvejais, kai, sutinkamai su LR ATPK 295 straipsniu, priimamas naujas nutarimas administracinio teisės pažeidimo byloje. Atsižvelgiant į tai, kad nutarimo „savanoriškas“ vykdymas, LR ATPK 295, 306, 313 straipsniuose numatytais atvejais, pradedamas skaičiuoti nuo naujo nutarimo priėmimo dienos, taip pat turėtų būti reglamentuota ir nutarimų skirti administracinę nuobaudą vykdymo senatis.

4. Pakeisti LR ATPK 313 straipsnio 1 dalyje nustatyto nutarimo skirti baudą įvykdymo terminą, t. y. savanoriško baudos sumokėjimo terminą pradėti skaičiuoti ne „nuo nutarimo skirti baudą įteikimo jam dienos, o apskundus tokį nutarimą – ne vėliau kaip per keturiasdešimt dienų nuo pranešimo apie skundo nepatenkinimą dienos“, bet nuo nutarimo ar nuo nutarimo (nutarties) dėl skundo nepatenkinimo priėmimo dienos. Pažymėtina, kad visi kiti nutarimo skirti baudą vykdymo terminai pradedami skaičiuoti nuo nutarimo administracinio teisės pažeidimo byloje priėmimo.

5. Pakeisti LR ATPK 314 straipsnio 1 dalies nuo 2015-07-01 įsigaliosiančią redakciją, kad ji neprieštarėtų kitoms LR ATPK normoms. Įvertinant tai, kad kituose su nutarimų vykdymu priverstine tvarka susijusiuose LR ATPK straipsniuose nustatytas 3 mėnesių terminas, LR ATPK 314 straipsnis neturėtų būti išimtis.

6. Patvirtinti administracinių teisės pažeidimų bylų rengimo ir nagrinėjimo vietos savivaldos institucijose taisyklės, kurios suteiktų aiškumo ir tikslumo administracinių teisės pažeidimų bylų teisei šiose institucijose. Imperatyviai būtų nurodyta, kaip spręsti žinybingumo sutapties problemą, nusišalinimą/nušalinimą, būtų įtvirtintas draudimas nagrinėti bylą specialistui, kuris atliko tyrimą ar surašė administracinio teisės pažeidimo protokolą toje pačioje byloje ir kt. Pavyzdinės taisyklės turėtų būti patvirtintos Vyriausybės. Šių taisyklių pagrindu kiekvienos savivaldybės administracijos direktorius, įvertinęs savivaldybės struktūrą,

pasitvirtintų savivaldos institucijai pritaikytas, tačiau nuo pagrindinių reikalavimų nenukrypusias taisykles.

7. Tikslinga administracinių komisijų prie savivaldybių tarybų nuostatus papildyti taisykle, kad bent vienas administracinės komisijos narys turi būti įgijęs teisinį išsilavinimą, o Administracinių teisės pažeidimų bylų rengimo ir nagrinėjimo vietos savivaldos institucijose taisyklėse nustatyti, kad bylą nagrinėti ir nutarimą priimti gali tik teisinį išsilavinimą įgijęs pareigūnas.

8. Atsižvelgiant į tai, kad vietos savivaldos institucijose administracinių teisės pažeidimų bylų teiseną vykdo valstybės tarnautojai, kurių gebėjimai ir kvalifikacija Lietuvos Respublikos valstybės tarnybos įstatymo (22 str.) nustatyta tvarka kasmet yra vertinami, tikslinga šių pareigūnų vertinimą atlikti specializuoto testo su praktinėmis užduotimis pagalba. Tai padėtų vadovams objektyviau įvertinti pareigūnų kvalifikaciją bei gebėjimus atlikti pareigybės aprašyme nustatytas funkcijas, o pačius vertinamuosius skatintų visada domėtis teisės aktų pakeitimais ir teismine praktika. Atsižvelgiant į rezultatus, susidarytų galimybė tikslingai planuoti mokymus/kvalifikacijos tobulinimo kursus pareigūnams bei administracinių komisijų nariams.

9. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija turėtų skatinti glaudesnę policijos ir vietos savivaldos institucijų bendradarbiavimą administracinių teisės pažeidimų prevencijos ir tyrimo srityse. Patartina, kad ši institucija inicijuotų visų Lietuvos miestų ir rajonų vietos savivaldos institucijų bei policijos atstovų (dalyvaujančių administracinių teisės pažeidimų bylose) reguliarius seminarus/konferencijas. Tai skatintų patirties dalijimąsi, probleminių klausimų sprendimą tarpinstituciniu lygiu ir pareigūnų kvalifikacijos kėlimą. Šios konferencijos/seminarai turėtų būti organizuojami kas dvejus ar trejus metus.

Siūlomų pakeitimų teisės aktų pavyzdiniai projektai pateikiami prieduose (4, 5 priedai). Administracinių teisės pažeidimų bylų rengimo ir nagrinėjimo vietos savivaldos institucijose taisyklės parengtos kitose institucijose galiojančių taisyklių* pavyzdžiu, atsižvelgiant į ATPK normas bei pritaikant šiame darbe iškeltas idėjas.

* Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departameto prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2011-03-28 įsakymu Nr. 1-120 patvirtintos „Administracinių teisės pažeidimų bylų rengimo ir nagrinėjimo Valstybinėje priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje taisyklės“; Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2013-09-30 įsakymu Nr. 1S-186 patvirtintos „Administracinių teisės pažeidimų protokolų surašymo ir administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo Viešųjų pirkimų tarnyboje taisyklės“; Vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus 2014-08-21 įsakymu Nr. 1-110 patvirtinta „Ūkio subjektų patikrinimų atlikimo, protokolų surašymo ir bylų nagrinėjimo tvarka“.

LITERATŪRA

Teisės aktai:

1. Administracinės komisijos nuostatai. Telšių miesto savivaldybės tarybos 2011-04-28 sprendimas Nr. T1-26. [žiūrėta 2014-02-05] <http://www.lrs.lt/pls/proj/dokpaieska.showdoc_l?p_id=86263&p_org=1058&p_fix=y&p_gov=n>.
2. Administracinės komisijos nuostatai. Vilniaus miesto tarybos 2001-01-17 sprendimas Nr. 185. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.vilnius.lt/vaktai2011/DefaultLite.aspx?Id=3&DocId=21025037>>.
3. Administracinės komisijos prie Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos nuostatai. Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2011-06-30 sprendimas Nr. T2-217. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.klaipeda.lt/lit/DMINISTRACINE-KOMISIJA-PRIE-KLAIPEDOS-MIESTO-SAVIVALDYBES-TARYBOS/1414>>.
4. Administracinės komisijos prie Plungės rajono savivaldybės tarybos nuostatai. Plungės rajono savivaldybės tarybos 2010-10-28 sprendimas Nr. T1-239. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.plunge.lt/go.php/lit/Administracines-komisijos-prie-Plunges-rajono-savivaldybes-tarybos-nuostatai/559>>.
5. Administracinių teisės pažeidimų bylų rengimo ir nagrinėjimo Valstybinėje priešgaisrinėje gelbėjimo tarnyboje taisyklės. Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamento prie Vidaus reikalų ministerijos direktoriaus 2011-03-28 įsakymas Nr. 1-120. *Valstybės žinios*. 2011, Nr. 39-1900.
6. Administracinių teisės pažeidimų protokolų surašymo ir administracinių teisės pažeidimų bylų nagrinėjimo Viešųjų pirkimų tarnyboje taisyklės. Viešųjų pirkimų tarnybos direktoriaus 2013-09-30 įsakymas Nr. 1S-186. *Valstybės žinios*. 2013, Nr. 105-5185.
7. Europos vietos savivaldos chartija. 1985-10-15. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 82-2418.
8. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija. 1950-11-04. *Valstybės žinios*. 1995, Nr. 40-987.
9. Illinois Municipal Code (65 ILCS 5/) [žiūrėta 2014-08-09] <<http://www.ilga.gov/legislation/ilcs/ilcs4.asp?DocName=006500050HArt.+1+Div.+2.1&ActID=802&ChapterID=14&SeqStart=3500000&SeqEnd=4600000>>.
10. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos skyriaus nuostatai. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2013-04-03 įsakymas Nr. AD1-755. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.klaipeda.lt/index.php?1521235549>>.
11. Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymas. 1999-01-14, Nr. VIII-1029. Nauja įstatymo redakcija 2000-09-19, Nr. VIII-1927. *Valstybės žinios*. 1999, Nr. 13-308; 2000, Nr. 85-2566.
12. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. 1984-12-13, Nr. X-4449. *Vyriausybės žinios*. 1985, Nr. 1-1.
13. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas. 2002-03-14 įstatymas Nr. IX-785. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 37-1341; 2002, Nr. 46-0.
14. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas. 2002-02-08 įstatymas Nr. IX-743. *Valstybės žinios*. 2002, Nr. 36-1340; 2002, Nr. 42-0.
15. Lietuvos Respublikos Konstitucija. 1992-10-25. *Lietuvos aidas*. 1992, Nr. 220-0; *Valstybės žinios*. 1992, Nr. 33-1014.
16. Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymas. 2004-04-13, Nr. IX-2112. *Valstybės žinios*. 2004, Nr. 63-2243.
17. Lietuvos Respublikos policijos veiklos įstatymas. 2000-10-17, Nr. VIII-2048. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 90-2777; 2000, Nr. 101-0.
18. Lietuvos Respublikos reklamos įstatymas. 2000-07-18, Nr. VIII-1871. Nauja įstatymo redakcija 2013, Nr. XII-315. *Valstybės žinios*. 2000, Nr. 64-1937; 2013, Nr. 57-2854.
19. Lietuvos Respublikos Seimo 2010-11-18 įsakymas Nr. XI-1142 dėl administracinių teisės pažeidimų kodekso 30², 226, 232, 232¹, 239, 239³, 241, 241¹, 246¹, 246², 246⁷, 249, 259, 260, 261, 262, 282, 313 straipsnių ir dvidešimt trečiojo skirsnio pakeitimo, kodekso papildymo

257¹, 260¹, 260² straipsniais, dvidešimt trečiuoju¹ ir dvidešimt trečiuoju² skirsniais. *Valstybės žinios*. 2010-12-04, Nr. 142-7257.

20. Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. 1994-05-31, Nr. I-480. Nauja įstatymo redakcija 2002, Nr. IX-732. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 46-851; 2002, Nr. 17-649.

21. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas. 1996-03-14, Nr. I-1234. *Valstybės žinios*. 1996, Nr. 33-807.

22. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas. 1994-07-07, Nr. I-533. Nauja įstatymo redakcija 2008-09-15, Nr. X-1722. *Valstybės žinios*. 1994, Nr. 55-1049; 2008, Nr. 113-4290; 2011, Nr. 45.

23. Ūkio subjektų patikrinimų atlikimo, protokolų surašymo ir bylų nagrinėjimo tvarka. Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos direktoriaus 2014-08-21 įsakymas Nr. 1-110. *Teisės aktų registras*. 2014, Nr. 2014-11271.

24. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos Saugaus miesto departamento nuostatai. Vilniaus miesto savivaldybės administracijos direktoriaus 2013-02-25 įsakymas Nr. 40-69. [žiūrėta 2014-02-05] <<http://www.vilnius.lt/vaktai/Default.aspx?Id=3&DocId=30222448>>.

Teismų nutartys/nutarimai

1. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2001-02-12 nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos advokatūros įstatymo 26 straipsnio 3 ir 4 dalių atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai“, *Valstybės žinios*. 2001, Nr. 14-445.

2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013-03-13 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-14/2013.

3. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-09-28 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-741/2012.

4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-09-21 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-729/2012.

5. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-08-22 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-604/2012.

6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-06-28 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-405/2012.

7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-03-02 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-98/2012.

8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-02-24 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-816/2012.

9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-01-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-955/2012.

10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-12-30 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-1352/2011.

11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-12-16 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-2275/2011.

12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-11-25 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴³⁸-4486/2011.

13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-03-25 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶²-1890/2011.

14. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-02-11 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-144/2011.

15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-02-04 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-134/2011.

16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-01-31 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶²-403/2011.

17. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010-11-15 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-2789/2010.

18. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010-11-05 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-2793/2010.
19. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010-01-15 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-1253/2010.
20. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009-06-12 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-1533/2009.
21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008-11-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶³-612/2008.
22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007-07-04 nutartis administracinėje byloje Nr. N³-1298/07.
23. Vilniaus apygardos teismo 2014-05-09 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-518-648/2014.
24. Vilniaus apygardos teismo 2014-04-03 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-383-315/2014.
25. Vilniaus apygardos teismo 2014-02-25 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-244-387/2014.
26. Vilniaus apygardos teismo 2013-12-20 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-1411/2013.
27. Vilniaus apygardos teismo 2012-11-08 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-1239-200/2012.
28. Klaipėdos apygardos teismo 2014-04-25 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-258-107/2014.
29. Klaipėdos apygardos teismo 2013-11-11 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-732-360/2013.
30. Klaipėdos apygardos teismo 2013-07-25 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-507-462/2013.
31. Klaipėdos apygardos teismo 2013-07-08 nutarimas administracinėje byloje Nr. ATP-479-361/2013.
32. Klaipėdos apygardos teismo 2013-04-24 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-251-360/2013.
33. Klaipėdos apygardos teismo 2012-11-23 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-718-360/2012.
34. Klaipėdos apygardos teismo 2012-11-08 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-703-462/2012.
35. Klaipėdos apygardos teismo 2012-07-13 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-423-174/2012.

Mokslinė literatūra:

1. Andruškevičius, A. Administracinės teisės principai ir normų ribos. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
2. Bakaveckas, A., et al. Lietuvos administracinė teisė. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2005.
3. Bakaveckas, A. Administracinės teisės šaltinių sistema. Socialinių mokslų studijos. 2010, 1(5): 137-150.
4. Bakaveckas, A. Kategorijų – vykdomoji valdžia, valstybinis valdymas (administravimas) ir viešasis administravimas – samprata ir santykis Lietuvos administracinėje teisėje. Jurisprudencija. 2007, 2(92): 46-53.
5. Bakaveckas, A. Vietos savivaldos teisinės bazės plėtros problemos. Viešoji politika ir administravimas. 2005, 12: 104-110.
6. Bakaveckas, A. Savivaldybių administracinė priežiūra: raida, teisinis reglamentavimas ir problemos. Jurisprudencija. 2004, 57(49): 24-33.

7. Bakaveckas, A. Vykdamosios valdžios sąvoka, funkcijos ir jos santykis su administracine teise. *Jurisprudencija*. 2002, 24(16): 29-42.
8. Barkow, Rachel E. Institutional Design and the Policing of Prosecutors: Lessons from Administrative Law. NELLCO Legal Scholarship Repository. New York University School of Law, 2008.
9. Bitinas, B.; Rupšienė, L.; Žydzūnaitė, V. Kokybinių tyrimų metodologija. Klaipėda: S. Jokužio leidykla – spaustuvė, 2008.
10. Čiočys, P. A. Teisės pagrindai. Vilnius: Vilniaus valdybos kolegija, 2002.
11. Deviatnikovaitė, I. Administracinio poveikio priemonių taikymas kaip viena iš viešojo administravimo subjektų veiklos funkcijų. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 84-89.
12. Goodnow, F. J. Compare Administrative Law. Washington: Beard Books, 2000.
13. Gruodytė, E. Takoskyra tarp administracinio teisės pažeidimo ir nusikalstamos veikos viešosios tvarkos sektoriuje. *Jurisprudencija*. 2007, 8(98): 89-94.
14. Gušauskienė, M. Įtariamojo teisė būti informuotam: teorinės prielaidos ir įgyvendinimo galimybės. *Jurisprudencija*. 2008, 6(108): 60-66.
15. Jurka, R. New insights into the procedure within a reasonable time as a legal principle. *Jurisprudence*. 2010, 1(119), p. 297-316.
16. Justickis, V.; Valickas, G.; Petkevičiūtė-Barysienė, D. Psichologiniai teisėjo priimamų sprendimų subjektyvumo veiksniai. *Jurisprudencija*, 2013, 20(4): 1492-1509.
17. Kardelis, K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai. Šiauliai: Lucilijus, 2007.
18. Kondratienė, V. Vietos savivaldos sistemų teisinio reguliavimo mechanizmai. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 60-66.
19. Krikščiūnas, R., Matulienė, S. Peculiarities of Averment Stages in Cases of Administrative Offences. *Jurisprudence*. 2011, 18 (2), p. 659-674.
20. Kurpuvesas, V. Socialinės technologijos administracinėje justicijoje. *Jurisprudencija*. 2007, 6(96): 72-77.
21. Kuncevičius, G.; Kosmačaitė, V. Viešasis administravimas kaip Lietuvos administracinės teisės reguliavimo dalykas: kai kurie probleminiai aspektai. *Jurisprudencija*. 2014, 21(1): 141-163.
22. Lietuvių kalbos žodynas [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas, 2005 (atnaujinta versija, 2008) [žiūrėta 2014-07-18]. <<http://www.lkz.lt/dzl.php>>.
23. Linkevičiūtė, I. Administracinė diskrecija ir jos vertinimas teismų praktikoje. *Jurisprudencija*. 2006, 5(83): 65-72.
24. Novikovas, A. Konstitucijos nuostatų detalizavimas pagrindžiant savivaldybių galimybę savarankiškai vykdyti viešosios tvarkos apsaugą. *Jurisprudencija*. 2008, 3(105): 54-59.
25. Novikovas, A. Socialinių technologijų taikymo ypatumai administracinėje teisėje. *Jurisprudencija*. 2007, 6(96): 59-62.
26. Novikovas, A. Viešosios tvarkos apsauga savivaldybių teritorijoje: teisinis ir organizacinis aspektai. *Jurisprudencija*, 2003, 49(41): 46-53.
27. Novikovas, A. Vietos savivaldos institucijų vaidmuo įgyvendinant viešąją tvarką. *Jurisprudencija*, 2002, 35(27): 117-126.
28. Paužaitė-Kulvinskienė, J. Administracinė justicija: teorija ir praktika. Vilnius: Justitia, 2005.
29. Petkevičius, P. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisena. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2003.
30. Petkuvienė, R. Teisingumas ir nešališkumas civiliniame procese. *Jurisprudencija*. 2013, 20(3): 1061-1080.
31. Posner, R. A. Jurisprudencijos problemos. Vilnius: Eurigmas, 2004.
32. Pranka, D. Nusikalstamos veikos ir administracinio teisės pažeidimo atribojimo problemos: teisės pažeidimai, susiję su disponavimu narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis. *Jurisprudencija*. 2013, 20(4): 1510-1523.

33. Puškorius, S., et al. Savivaldos institucijų socialinis politinis veiksmingumas. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas, 2006.
34. Singh, M. P. German Administrative Law in Common Law Perspective. Germany: Springer, 2001.
35. Spruogis, E. Dar kartą apie subjektines teises: subjektinių teisių sampratos, jų santykio su objektine teise bei prigimties problemos. *Jurisprudencija*. 2011, 18(2): 561-574.
36. Stauskienė, E. Teisinių santykių subjektai vykdymo procese. *Jurisprudencija*. 2008, 7(109): 39-46.
37. Stewart, R. B. Administrative law in the twenty-first century. *New York University Law review*. 2003, 2(78): 437-460.
38. Šedbaras, S. Administracinio proceso teisinio reglamentavimo problemos Lietuvos Respublikoje. Vilnius: Justitia, 2006.
39. Šedbaras, S. Administracinė atsakomybė. Vilnius: Justitia, 2005.
40. Šedbaras, S. Kai kurių administracinio proceso vidinės struktūros elementų sampratos problemos. *Jurisprudencija*, 2002, 32(24): 41-53.
41. Teismų praktikos administracinių teisės pažeidimų bylose dėl nelegalaus darbo apibendrinimas ir teisės taikymo rekomendacijos. *LVAT biuletenis* Nr. 7 Vilnius, 2005. [žiūrėta 2014-06-13] <<http://www.lvat.lt/lt/teismu-praktika/teismu-praktikos-apibendrinimai.html>>.
42. Urmonas, A.; Novikovas, A. Europos vietos savivaldos chartijoje įtvirtintų principų įgyvendinimo vietos savivaldoje ir inkorporavimo nacionalinėje teisės sistemoje ypatumai. *Jurisprudencija*. 2011, 18(3): 1019-1034.
43. Vaišvila, A. Teisės teorija. Vilnius: Justitia, 2004.
44. Valančius, V. Lietuvos administracinės ir baudžiamosios justicijos sąlyčio aspektai. *Jurisprudencija*. 2006, 4(82): 91-98.
45. Valančius, V. Nacionalinis teisinis diskursas dėl administracinio proceso. *Jurisprudencija*. 2006, 3(81): 91-98.

Zakarauskaitė, V. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vietos savivaldos institucijose. Darbo vadovas – doc. dr. G. Vilkelis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2015.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Lietuvos Respublikos teisės aktai suteikia vietos savivaldos institucijoms plačią kompetenciją veikti administracinių teisės pažeidimų sferoje ir taikyti administracines prievartos priemones. Vis dėlto, administracinių teisės pažeidimų bylų teisenai vietos savivaldos institucijose nėra skiriama pakankamai dėmesio. Teisinis reglamentavimas bei moksliniai tyrimai labiau orientuoti į teismus ir policiją. Suteikiant vis daugiau įgaliojimų sąlyginai savarankiškoms vietos savivaldos institucijoms, būtina užtikrinti teisėtumą ir visapusišką asmens teisių saugą administracinių teisės pažeidimų bylose. Tai skatina detaliai ištirti šiose institucijose vykdomos administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos ypatumus. Šio tyrimo tikslo įgyvendinimas atskleidžia problemines teisenos vietos savivaldos institucijose sritis, problemų priežastis bei skatina ieškoti galimus jų sprendimų būdus.

Vietos savivaldos institucijose vykdomos administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos ypatumų pažinimas išryškino teisinio reglamentavimo spragas: pažeidimo fiksavimo, duomenų rinkimo ir perdavimo; administracinio teisės pažeidimo protokolo turinio; tapataus žinybingumo; bylos nagrinėjimo bei nuobaudų vykdymo; nepriklausomumo, nešališkumo užtikrinime bei būtinybę skirti didesnę dėmesį pareigūnų profesinės kvalifikacijos, patirties vertinimui ir kita. Tyrimo rezultatai nulėmė motyvuotus pasiūlymus dėl teisės aktų normų pakeitimo (pvz., LR ATPK straipsnių), naujų teisės aktų priėmimo (pvz., Administracinių teisės pažeidimų bylų rengimo ir nagrinėjimo vietos savivaldos institucijose taisyklės) ir organizacinių sprendimų pareigūnų/administracinės komisijos narių teisinės kvalifikacijos vertinime bei jos tobulinime.

The legislations of Lithuanian Republic gives wide competence for local governments to act in the sphere of administrative violations and to apply the administrative coercive measures. However, in the local governments there is not given enough attention for the administrative offences proceedings. Legal regulation and scientific researches are more focused to the courts and the police. While more and more powers are granted for relatively autonomous local governments, it is necessary to ensure the legitimacy and the comprehensive safety of the personal rights in the administrative violations cases. This encourages to analyse administrative offenses proceedings peculiarities conducted in these institutions. This research reveals the

problematic area of proceedings in the local governments, explore causes of the problems and promotes to look for possible solutions.

The cognition of the administrative violations proceedings peculiarities in the local governments revealed the legal regulatory gaps: the fixation of infringements, in the data collection and transmission pocessess; in the content of administrative violation protocol; in the identical jurisdiction; in the hearing and in the enforcement of penalties; in the independence and impartiality assurance and the need to pay greater attention to professional qualifications and experience assessment of officials, etc. The results of this research have determined the motivated proposals for the legislative changes (for example, the articles of the Code of Administrative Violations of the Republic of Lithuania), introduction of new legislation (for example, The Instructions for preparation and examination of administrative violations cases at autonomous local governments) and proposals on organizational decisions of officers/administrative commissions members legal qualification assessment and it's improvement processes.

Zakarauskaitė, V. Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vietos savivaldos institucijose. Darbo vadovas – doc. dr. G. Vilkelis. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2015.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Magistro baigiamojo darbo pavadinimas yra „Administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos vietos savivaldos institucijose“. Šios temos menkas pažinimas, savivaldos institucijų, kaip neteisminių institucijų, didėjantys įgaliojimai sprendžiant asmens kaltės klausimą, jų kompetencija administracinių prievartos priemonių taikyme supponavo būtinybę atskleisti administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos ypatumus vietos savivaldos institucijose. Realizuojant išsikeltą tyrimo tikslą, mokslinės literatūros, teisės aktų, teisminių bylų ir kitų rašytinių šaltinių analizės ir apibendrinimo metodu bei empirinio tyrimo pagalba buvo siekta išsiaiškinti: administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos sampratą, išskirti šios teisenos dalyvius, atskleisti teisenos stadijas bei vietos savivaldos institucijų vaidmenį administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje, išanalizuoti savivaldos institucijų teises ir pareigas teisinio reglamentavimo aspektu, identifikuoti galimas problemas ir jų sprendimo galimybes bei atskleisti praktinius teisenos ypatumus vietos savivaldos institucijose. Šio darbo struktūrą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, pasiūlymai, literatūros sąrašas, anotacija ir santrauka (lietuvių ir anglų kalbomis) bei priedai.

Pirmame skyriuje nagrinėjama administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos samprata: teisenos sąvoka, uždaviniai, principai, išskiriami teisenos dalyviai ir stadijos. Vietos savivaldos institucijų, jų funkcijų ir vaidmens administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje atskleidimui yra skirtas antras skyrius. Trečiame skyriuje pateikiami empirinio tyrimo pagrindu nustatyti praktiniai administracinių teisės pažeidimų bylų teisenos ypatumai pasirinktose savivaldos institucijose: įgaliojimų suteikimo pagrindai pareigūnams ir administracinių komisijų nariams, nešališkumo, nepriklausomumo užtikrinimas, pareigūnų teisinės kvalifikacijos vertinimas, pareigūnų ir administracinės komisijos kompetencijos derinimas, teisminės praktikos naudojimas ir kita. Tyrimo rezultatai ir suformuluotos išvados lėmė pasiūlymus dėl LR ATPK straipsnių pakeitimų, naujų teisės aktų priėmimo (pvz., Administracinių teisės pažeidimų bylų rengimo ir nagrinėjimo vietos savivaldos institucijose taisyklės), pareigūnų ir administracinės komisijos narių teisinės kvalifikacijos tobulinimo.

Zakarauskaitė, V. The administrative offences proceeding in the local government institutions. Supervisor – associate professor, doctor G. Vilkelis. – Vilnius: Mykolas Romeris University, 2015.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

The title of master's thesis is „The administrative offences proceeding in the local government institutions“. Poor knowledge of this theme, local government institutions increasing powers to address the issue of person guilt, their competence to apply administrative coercive measures implied the need to reveal administrative violations proceedings peculiarities in the local government institutions. With scientific literature, legislation, court cases and other written materials analysis and summation method, and with empirical research help was aimed to find out: a conception of the administrative violations proceeding, to distinguish the participants of this proceedings, to reveal the stages of justice and local government role in the administrative violations proceeding, to analyze local government institutions rights and obligations from the legal regulation aspects, to identify the potential problems, their solution options and to reveal practical peculiarities of the proceedings in the local government institutions. The structure of this work: introduction, three chapters, findings, suggestions, references, annotation and summary (in lithuanian and english languages) and accessories.

In the first chapter is analyzed the conception of the administrative offences proceeding: justice concept, tasks, principles, distinguish the participants and stages of this proceedings. For the local government institutions, their functions and role disclosure in the administrative violations proceeding is dedicated the second chapter. In the third chapter are submitted the results of the empirical research – administrative violations proceedings peculiarities in the selected local government institutions: the basics of authorization for officials and administrative commissions members, impartiality and independence assurance, the assessment of the officials legal qualification, the coordination of officials and administrative commission competence, the use of judicial practice, etc. The results of this research have determined the motivated proposals for the articles of the Code of Administrative Violations of the Republic of Lithuania changes, introduction of new legislation (for example, The Instructions for preparation and examination of administrative violations cases at autonomous local governments), legal qualification of the officers and administrative commissions members improvement processes.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1

Savivaldos institucijos surašo ATPP ¹ pagal šiuos LR ATPK str.	Administracinio teisės pažeidimo bylą nagrinėja			
	Administracinė komisija	Savivaldos vykdomasis subjektas (pareigūnas)	Teismas	Kiti (LR ATPK 225-247 ¹¹ str.)
42 ¹	42 ¹ str.			
42 ⁴	42 ⁴ str. 3 d.	42 ⁴ str. 3 d.	42 ⁴ str. 1-2 d.	
49	49 str.	49 str.		
78		78 str.		
82 ¹			82 ¹ str.	
85				85 str.
87				87 str.
87 ¹				87 ¹ str.
87 ²				87 ² str.
87 ³				87 ³ str.
87 ⁴				87 ⁴ str.
87 ⁵				87 ⁵ str.
87 ⁶				87 ⁶ str.
99 ⁹			99 ⁹ str.	
103	103 str.	103 str.		
104	104 str.	104 str.		
108	108 str.			
	109 str.			
110	110 str. 4-15 d.	110 str.		
110 ¹			110 ¹ str.	
123 (LR ATPK numatyta išimtimi)	123 str. (LR ATPK numatyta išimtimi)			
124 ¹ str. 4 d. (LR ATPK numatyta išimtimi)		124 ¹ str. 4 d. (LR ATPK numatyta išimtimi)		
124 ⁵	124 ⁵ str.	124 ⁵ str.		
124 ⁶	124 ⁶ str.	124 ⁶ str.		
	133 ¹ str.			
136 str. 3 d.	136 str. 3 d.			
137	137 str.			
142 str (LR ATPK numatyta išimtimi)	142 str. (LR ATPK numatyta išimtimi)			
142 ¹	142 ¹ str.			
142 ²	142 ² str.			
142 ³	142 ³ str.			
142 ¹¹	142 ¹¹ str.			
	143 str. (LR ATPK numatyta išimtimi)			
	156 str.			
	157 str.			
158	158 str.	158 str. 1 d.	158 str. 2 d.	
158 ²	158 ² str.	158 ² str.		
160		160 str.		
161	161 str.	161 str.		
161 ¹	161 ¹ str.	161 ¹ str.		
162	162 str.	162 str.		
162 ¹ str. 1-4 d., 5-6 d.	162 ¹ str. 1-4 d.			162 ¹ str. 5-6 d.
163		163 str.		
163 ¹				
163 ⁹	163 ⁹ str.	163 ⁹ str.		
163 ¹³	163 ¹³ str.	163 ¹³ str.		

¹ ATPP – administracinio teisės pažeidimo protokolas.

164			164 str.	
166	166 str.	166 str.		
167	167 str.	167 str.		
172 (LR ATPK numatyta išimtimi)	172 str. (LR ATPK numatyta išimtimi)			
172 ²			172 ² str.	
172 ⁵			172 ⁵ str.	
172 ⁶			172 ⁶ str.	
172 ¹⁹			172 ¹⁹ str.	
172 ²¹			172 ²¹ str.	
172 ²⁶			172 ²⁶ str.	
178 str. 1-2 d.	178 str. 2 d.	178 str. 1 d.	178 str. 3-7 d.	
181			181 str.	
181 ¹			181 ¹ str.	
181 ²			181 ² str.	
183 str. 1-2 d.	183 str. 2 d.	183 str. 1 d.	183 str. 3 d.	
185	185 str.	185 str.		
185 ¹	185 ¹ str. 1 d.	185 ¹ str.		
186	186 str.	186 str.		
187 ¹⁴				187 ¹⁴ str.
	188 str.			
188 ¹			188 ¹ str.	
188 ²			188 ² str.	
	188 ¹² str.			
188 ¹⁶			188 ¹⁶ str.	
189 ² str. 2 d.		189 ² str. 2 d. (LR ATPK numatyta išimtimi)	189 ² str. 2 d.	
189 ³ (LR ATPK numatyta išimtimi)		189 ³ str. (LR ATPK numatyta išimtimi)		
189 ⁴ str. 4-6 d.			189 ⁴ str.	
	191 str. 2 d.			
201 ¹			201 ¹ str.	
	205 str.			
	211 str. (LR ATPK numatyta išimtimi)			
214 ¹ str. 4 d. (LR ATPK numatyta išimtimi)		214 ¹ str. 3 d. (LR ATPK numatyta išimtimi)	214 ¹ str.	
214 ⁹			214 ⁹ str.	
215	215 str.	215 str.		
215 ¹			215 ¹ str.	
215 ²			215 ² str.	
215 ³			215 ³ str.	

Administracinių komisijų nariai

Nr.	Klausimai	Vilniaus m. sav.		Klaipėdos m. sav.		Telšių r. sav.		Plungės r. sav.	
1.	Kokiais kriterijais vadovaujantis atrenkami komisijos nariai? Ar vertinama komisijos narių profesinė kvalifikacija ir patirtis?	Patirtis administracinėje teismoje; turi būti tarybos narių	Vertinama profesinė patirtis; teisinių žinių turėjimas; sudėtis tvirtinama tarybos	Pagal tai, kokių sričių bylas dažniausiai nagrinėja komisija, po kiekvienų tarybos rinkimų keičiasi pirmininkas ir dalis narių	Pagal tai, kokia profesija, kokiam skyriuje dirba, asmens sutikimą, po kiekvienų tarybos rinkimų dalinai keičiama, priklauso nuo pirmininko	Derinama su vadovu; atsižvelgiama ar asmuo turi teisinį išsilavinimą	Darbo krūvis, teisinis išsilavinimas, kad bent vienas komisijos narys turėtų teisinį išsilavinimą	Pirmininkas visada politinės daugumos atstovas, pastovi tarybos patvirtinta sudėtis	Tarybos sprendimu, teisinis išsilavinimas, asmens sutikimas dirbti komisijoje
2.	Ar komisijos nariams sudaromos sąlygos teisinės kvalifikacijos kėlimui? Ar komisijos nariai tuo suinteresuoti?	Ne Taip	Ne Taip	Ne Taip	Ne Būtų (tie, kurie dažniausiai būna nariais)	Ne (tik tiek, kiek būna bendrų mokymų savivaldybėje) Ne, papildoma veikla	Specialiai komisijos nariams – ne Abejoju	Specialiai – ne Ne, labiau savo profesinės srities	Ne Nelabai (dažnai tai būna papildoma veikla)
3.	Kaip užtikrinama, kad komisijos priimami sprendimai būtų nešališki?	Patvirtinta nušalinimo/nusišalinimo tvarka; asmens atsakomybė	Galimybė nusišalinti	Tarybos sprendimas dėl nusišalinimo, jei tiesiogiai susijęs su darbo veikla, negali nagrinėti bylos	Įvairi komisija, nuo kiekvieno nario asmeniškai	Komisijos pirmininkės vykdoma priežiūra; komisiją sudaro įvairių sričių specialistai, dalyvauja policijos pareigūnas	Įvairi komisijos sudėtis, balsavimas priimant sprendimus	Nėra būtinumo; pats narys sprendžia	Pagal ATPK (visada nusišalina tas, kas surašė ATPP ¹)
4.	Kokiais būdais užtikrinamas komisijos narių nepriklausomumas?	Neišskiriama jokių specialių priemonių	Nieko specialiai nedaroma	Nėra atskiro būdo	Nėra specialios priemonės	Nėra pavaldumo santykių	Kaip ir nešališkumo	Nėra	Nėra atskirų priemonių
5.	Kokia procedūra vykdoma dėl nušalinimo/	Pažymima posėdžio protokole	Pažymima posėdžio protokole	Pažymima posėdžio protokole	Posėdžio protokole pažymima	Pagal bendrą tvarką pažymima posėdžio protokole	Užfiksuojama protokole	Nėra buvę, bet būtų fiksuojama protokole	Užfiksuojama posėdžių protokole

¹ ATPP – administracinio teisės pažeidimo protokolas.

	nusišalinimo?								
6.	Ar siunčiamos bylos nagrinėjimui į kitas savivaldybes? Kokios bylos ir dėl kokių priežasčių?	Taip (dėl asmens gyvenamosios vietos)	Taip, bet retai	Taip, bet nedažnai	Taip, retai	Nedažnai	Nedažnai	Pagal būtinumą, nedažnai	Nedažnai
7.	Ar nagrinėjamos bylos dėl kitose savivaldybėse padarytų pažeidimų?	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip	Taip, bet nedažnai	Taip (labai retai)	Taip (labai retai)
8.	Ar analizuojami teismų sprendimai?	Taip	Taip	Taip (visa aktuali)	Taip (visa, bet ne visų narių)	Taip (tie, kurie aktualūs pagal ATPK straipsnį, temą)	Taip (bet ne visų komisijos narių)	Nelabai, nėra klausimų, mažai skundžiama priimtų nutarimų	Nelabai (nėra tam skiriama darbo laiko)
9.	Ar nutarimuose cituojama teismų praktika?	Kartais	Taip	Taip (pagrįsti nutarimą, ypač, kai yra abejonių)	Taip	Taip	Taip (pagrįsti priimtą sprendimą)	Ne	Ne
10.	Ar priimant nutarimus rašomi pasiūlymai šalinti pažeidimo atsiradimo priežastis?	Ne	Ne	Ne (tik gali būt reikalavimas atlyginti žalą)	Ne	Ne (pateikiami žodžiu, jei yra būtina)	Ne	Ne (yra patvirtinta nutarimo forma, kartais paaiškina žodžiu)	Ne (žodžiu įspėjami, užfiksuojama protokole)
11.	Kaip turėtų būti vykdoma jų įvykdymo kontrolė?	Asmuo turėtų pranešti ar įvykdė	Pagal ATPK nustatytą tvarką	Patikrinus	Pagal ATPK	Kadangi nevykdoma, tai nežino	Jei būtų rašomi, asmuo pats turėtų informuoti	Nežino	Patikrinama (bet realiai nevykdoma)
12.	Ar pasinaudojama galimybe bylas nagrinėti ne institucijoje?	Ne	Ne	Ne (pažeidėjai atvyksta patys, daugelis nedirba ir panašiai)	Ne	Ne (nebent atskiri komisijos nariai vyksta susipažinti su situacija)	Ne	Ne (nėra būtinybės)	Dažniausiai ne (tik kartą visa komisija vyko į asmens gyvenamąją vietą)
13.	Ar prieš priimant nutarimą yra tikrinama, kad to paties asmens byla yra nagrinėjama kito subjekto toje pačioje institucijoje?	Ne	Ne	Ne	Ne (skirtant būna dalis patikrintų)	Ne (padalinta visiems pagal kompetenciją)	Ne (nėra daug, viskas žinoma)	Ne	Ne
	Ar jungiamos bylos?	Jei žinoma, taip	Jei pateiktos kelios, taip	Taip	Taip (kai kartu perduodamos kelios)	Nėra būtinybės	Ne	Ne (nereikia)	Ne
14.	Kaip skiriamos nuobaudos už kelis pažeidimus?	Už kiekvieną pažeidimą atskirai	Paskiriant bendrą nuobaudą pagal sunkesnę pažeidimą	Už kiekvieną atskirai, paskiriant galutinę apibendrintą baudą	Atskirai, paskui apibendrinant	Neturi praktikos	Nebuvo tokios bylos	Neteko skirti, tad nežino	Nebuvo tokio sprendimo

15.	Ar pritariate, kad savivaldos institucijoms būtų suteikti įgaliojimai savo vykdomuosius dokumentus nukreipti baudos išieškojimui? (pvz., perduoti darbdaviui)	Taip, tik būtini teisės aktų pakeitimai	Ne, papildoma funkcija, tai turi atlikti viena institucija	Taip (dėl didelių antstolių vykdymo išlaidų, asmeniui didele žala)	Taip (tik būtinos techninės galimybės)	Ne (techninės kliūtys, papildoma funkcija)	Ne	Taip (žmogui mažesni nuostoliai)	Taip (žmogui geriau, tik reiktų papildomo etato)
16.	Ar sutiktų, kad nuobaudų nukreipimo priverstiniam išieškojimui procedūra būtų grąžinta komisijoms?	Taip, būtų operatyvesnis procesas	Ne	Ne (visi turi domėtis savo byla)	Ne	Ne (geriau, kad persiunčiama ATPP surašiusiai institucijai)	Ne	Ne (papildomas darbas, geriau tie, kurie rašo ATPP, kad visi domėtųsi bylos baigtimi)	Taip (tik reiktų informuoti tuos, kas surašė ATPP)
17.	Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą priimtas nutarimas dėl baudos skyrimo atiduodamas antstoliams vykdyti per 3 mėnesius nuo jo priėmimo, o savo noru asmuo sumokėti baudą gali per 40 dienų nuo nutarimo gavimo. Ar sutinkate, kad nutarimo įvykdymo terminas galėtų būti skaičiuojamas taipogi nuo nutarimo priėmimo dienos?	Taip, būtų mažesnė galimybė asmenims piktnaudžiauti savo teisėmis	Ne, nes yra galimybė, kad priverstiniam išieškojimui bus perduotas dokumentas, su kuriuo asmuo nebus susipažinęs	Taip (skatintų asmenų aktyvesnį domėjimąsi byla)	Taip. Nesusidarytų situacija, kada nutarimai gali tapti nevykdomi.	Taip (kartu galėtų būti prailgintas baudos susimokėjimo terminas)	Taip (būtų paprasčiau skaičiuoti įvykdymo terminus ir atlikti kitus veiksmus)	Ne (visada įteikia nutarimą, nieko keisti nereikia)	Taip (vienoda termino skaičiavimo pradžia)
	Amžius	45-50	40-45	50-60	30-40	31-40	41-50	31-40	41-50
	Lytis	Moteris	Moteris	Moteris	Vyras	Moteris	Vyras	Moteris	Moteris
	Darbo stažas (administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje)	5-10 metų	1-5 metų	25-30 metų	5-10 metų	1-5 metų	5-10 metų	1-5 metų	15-20 metų

Specialistai

Nr.	Klausimai	Vilniaus m. sav.		Klaipėdos m. sav.	
1.	Kokiais kriterijais vadovaujantis paskirstomos bylos nagrinėjimui (pvz., kai gali komisija ir specialistas)?	Pagal darbo krūvį, bylos nagrinėjimo datą ir laiką (komisija kartą per savaitę, specialistas du kartus)	Pagal kompetenciją (pažeidėjo gyvenamąją vietą) ir patirtį	Kam pagal ATPK suteikti įgaliojimai; pagal asmens gyvenamąją vietą; komisijos užimtumas; tarp specialistų – atsitiktinė tvarka; pagal kompetenciją; sudėtingesnes bylas nagrinėja vadovai	Pagal asmens gyvenamąją vietą; pagal specialsito pareigybę, darbo krūvį, darbo pobūdį (ne visiems tolygiai)
2.	Ar gali būti paskiriama byla nagrinėjimui tam pačiam asmeniui, kuris surašė ATPP?	Ne (tai vienas pagrindinių principų)	Gali (bet nepraktikuojama dėl galimų korupcijos apraiškų arba ribojamas galimos baudos dydis)	Pagal „nerašytą“ taisyklę – neskiria nagrinėti tam pačiam specialistui	Ne
3.	Kokiais kriterijais vadovaujantis specialistams suteikiami įgaliojimai vykdant administracinių teisės pažeidimų teiseną?	Pagal pareigybės aprašymą, kokios jo bus darbo funkcijos ir kiek yra tinkamas pagal patirtį, profesinę kvalifikaciją, patirtį surašant administracinių teisės pažeidimų protokolus, išsilavinimą	Atsižvelgiama į patirtį administracinių teisės pažeidimų tyrime, kvalifikaciją	Pagal skyriaus struktūrą (poskyrius); daugiau įgaliojimų tiems, kurių patirtis, žinios didesnės	Profesinė kvalifikacija yra pati svarbiausia; asmeninės savybės
4.	Ar specialistams sudaromos sąlygos teisinės kvalifikacijos kėlimui?	Taip	Taip (organizuojami mokymai)	Taip (organizuojami mokymai)	Taip
	Ar jie suinteresuoti?	Taip	Taip (dėl nuolatinės teisės aktų kaitos)	Taip	Taip (aktyviai dalyvauja mokymuose, dalijasi patirtimi su kitomis savivaldybėmis)
5.	Kaip užtikrinama, kad specialistų priimami sprendimai būtų nešališki?	Pagal viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje reikalavimus (VTĮ, VAĮ 25 str. 1 d.)	Paties specialisto atsakomybė, kaip sąžiningai įgyvendina pareigas; užtikrinama ir įgyvendinant teisės aktų reikalavimus; gali paprašyti, kad kitas pareigūnas nagrinėtų	Nepaskiriamos bylos nagrinėjimui ar ATPP surašymui, jei yra artimas žmogus, draugas ar pažystamas; priklauso ir nuo pačio specialisto asmeninių savybių	Viskas priklauso nuo pačio specialisto, jo atsakomybė
6.	Kokiais būdais užtikrinamas specialistų nepriklausomumas?	Kaip ir nešališkumo	Nėra išskiriama kas nors specialaus	Specialistai patys priima sprendimus ir gali atsisakyti vykdyti kokį nurodymą, jei mano, kad tai neteisinga	Nėra specialios priemonės (priklauso nuo specialsito)
7.	Kokia procedūra vykdoma dėl nušalinimo/nusišalinimo?	Pagal teisės aktų reikalavimus	Pagal teisės aktų reikalavimus, savivaldybės vidaus taisykles	Pagal patvirtintą nušalinimo/nusišalinimo tvarką	Žodžiu susitariama (atsisakymas nagrinėti bylą ar surašyti ATPP, paaiškinama vadovui)
8.	Ar siunčiamos bylos nagrinėjimui/ATPP surašymui į kitas savivaldybes?	Retai	Ne (dažniau prašoma apklausti ar įteikti šaukimą atvykti)	Labai retai (dėl ATPP nėra aiškaus teisinio reglamentavimo)	Ne
	Kokios bylos ir dėl kokių priežasčių?	Kai nėra galimybės išnagrinėti savivaldybėje, pagal asmens gyvenamosios vietos adresą		Dėl asmens gyvenamosios vietos (jei nepavyksta asmens išsikviesti į instituciją)	Už bendrus taisyklių pažeidimus
9.	Ar nagrinėjamos bylos/surašomi ATPP dėl kitose savivaldybėse padarytų pažeidimų?	Retai	Retai	Taip (labai retai)	Taip (labai retai)

10.	Ar analizuojami teismų sprendimai?	Taip (visi)	Taip (labai aktualu ir būtina vadovautis)	Taip (kad nebūtų daroma teisės aktų taikymo, aiškinimo klaidų)	Taip (bendra teismų praktika)
11.	Ar nutarimuose cituojama teismų praktika?	Tiesiogiai ne, tačiau priimant sprendimą yra atsižvelgiama	Taip	Taip	Taip
12.	Ar priimant nutarimus rašomi pasiūlymai šalinti pažeidimo atsiradimo priežastis?	Ne	Ne (nors ATPK numatyta tokia galimybė)	Ne (nėra susijusių pažeidimų)	Ne (nėra tokių pažeidimų)
13.	Kaip turėtų būti vykdoma jų įvykdymo kontrolė?	Asmuo turėtų prasinešti	Asmuo turėtų per 1 mėnesį pranešti apie įvykdymą	Nežino	Kviečiamas pateikti įrodymus ar atlikti tai, kas buvo nurodyta
14.	Ar pasinaudojama galimybe surašyti ATPP/ nagrinėti bylas ne institucijoje?	Taip dėl ATPP surašymo (pareigūnai, dirbantys mieste, iskart surašo po pažeidimo užfiksavimo), dėl nagrinėjimo – ne.	Taip – dėl ATPP surašymo (kad būtų išnaudotos visos galimybės, nes ATPK nėra numatyta, kur privalo būti surašomi ATPP), dėl nagrinėjimo – ne (sudėtingiau)	ATPP surašyti vyksta (labai retai, techninės kliūtys); nagrinėjimui – ne (kai kuriais atvejais svarstoma ta galimybė dėl piktybinių, ciniškų pažeidėjų, kurie vengia atsakomybės)	Ne (nėra techninių galimybių)
15.	Ar prieš priimant nutarimą yra tikrinama, kad to paties asmens byla yra nagrinėjama kito subjekto toje pačioje institucijoje?	Ne	Ne (savivaldybėje nėra tokių registrų, priklauso ir nuo vidinės tvarkos institucijoje, nagrinėjantis pareigūnas neturi pareigos domėtis tuo)	Taip	Taip
	Ar jungiamos bylos?	Asmens prašymu – taip	Ne (jei nežino)	Taip (perduodama nagrinėti vienam asmeniui)	Taip
16.	Kuo vadovaujantis?	Pagal ATPK normas, priimant vieną nutarimą	Būtų pagal ATPK	ATPK normomis	ATPK normomis (bei bendru susitarimu)
	Kaip skiriamos nuobaudos už kelis pažeidimus?	Apibendrinant	Bendra nuobauda, pagal ATPK normas	Už kiekvieną atskirai, paskui parenkama viena bendra nuobauda	Pagal už didžiausią pažeidimą numatytą sankciją
17.	Ar pritariate, kad paskirtų nuobaudų išieškojimą galėtų vykdyti savivaldos institucijos? (pvz. perduoti darbdaviui)	Ne	Ne (tai turi daryti viena institucija, kaip planuojama, kad tai galėtų būti VMI)	Ne (tai antstolio pareiga pagal ATPK, CK; perdidelis darbo krūvis, reiktų daug teisės aktų pakeitimų)	Taip (greitesnis nuobaudos išieškojimo procesas)
18.	Ar sutiktų, kad nuobaudų nukreipimo priverstiniam išieškojimui procedūra būtų grąžinta komisijoms?	Taip	Taip	Taip (kas priėmė nutarimą, tas ir turėtų būti atsakingas už vykdymą)	Taip
19.	Pagal dabartinį teisinį reglamentavimą priimtas nutarimas dėl baudos skyrimo atiduodamas antstoliams vykdyti per 3 mėnesius nuo jo priėmimo, o savo noru asmuo sumokėti baudą gali per 40 dienų nuo nutarimo gavimo. Ar sutinkate, kad nutarimo įvykdymo terminas galėtų būti skaičiuojamas taipogi nuo nutarimo priėmimo dienos?	Ne (galimas institucijos piktnaudžiavimas dėl asmens informavimo apie paskirtą nuobaudą, asmens teisių pažeidimas)	Taip (galėtų kartu sutrumpinti ir perdavimo termino, nėra pagrindo laukti tris mėnesius)	Taip (būtų logiška, pakankamai laiko savo noru įvykdyti paskirtą nuobaudą, domėtis savo byla)	Taip (galėtų kartu būti sutrumpintas ir perdavimo antstoliams terminas)
	Amžius	35-40	35-40	35-40	55-60
	Lytis	Vyras	Vyras	Vyras	Moteris
	Darbo stažas (administracinių teisės pažeidimų bylų teisenoje)	10-15 metų	20-25 metų	5-10 metų	1-5 metų

Teismų praktikos analizės metu nagrinėtos bylos

1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2013-03-13 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-14/2013.
2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-09-28 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-741/2012.
3. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-09-21 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-729/2012.
4. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-08-22 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-677/2012.
5. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-08-22 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-604/2012.
6. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-07-27 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-165/2012.
7. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-06-28 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-405/2012.
8. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-06-12 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-368/2012.
9. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-06-04 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-227/2012.
10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-03-02 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-98/2012.
11. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-02-24 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-816/2012.
12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2012-01-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-955/2012.
13. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-12-30 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-1352/2011.
14. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-12-16 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-2275/2011.
15. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-12-15 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-1888/2011.
16. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-11-25 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴³⁸-4486/2011.
17. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-11-04 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-2148/2011.
18. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-03-25 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶²-1890/2011.
19. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-02-11 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶⁶²-144/2011.
20. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-02-04 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-134/2011.
21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2011-01-31 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁶²-403/2011.
22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010-11-15 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁵⁷⁵-2789/2010.
23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2010-11-05 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶²-2793/2010.

24. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2009-06-12 nutarimas administracinėje byloje Nr. N⁴⁴⁴-1533/2009.
25. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2008-11-13 nutartis administracinėje byloje Nr. N⁶³-612/2008.
26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo teisėjų kolegijos 2007-07-04 nutartis administracinėje byloje Nr. N³-1298/07.
27. Vilniaus apygardos teismo 2014-07-03 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-769-315/2014.
28. Vilniaus apygardos teismo 2014-07-02 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-787-628/2014.
29. Vilniaus apygardos teismo 2014-06-12 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-692-149/2014.
30. Vilniaus apygardos teismo 2014-06-12 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-637-315/2014.
31. Vilniaus apygardos teismo 2014-05-09 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-518-648/2014.
32. Vilniaus apygardos teismo 2014-04-28 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-517-172/2014.
33. Vilniaus apygardos teismo 2014-04-04 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-408-387/2014.
34. Vilniaus apygardos teismo 2014-04-03 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-383-315/2014.
35. Vilniaus apygardos teismo 2014-03-14 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-335-92/2014.
36. Vilniaus apygardos teismo 2014-02-25 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-244-387/2014.
37. Vilniaus apygardos teismo 2014-02-18 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-199-149/2014.
38. Vilniaus apygardos teismo 2014-01-29 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-95-200/2014.
39. Vilniaus apygardos teismo 2013-12-20 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-1411/2013.
40. Vilniaus apygardos teismo 2013-12-06 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-1325-166/2013.
41. Vilniaus apygardos teismo 2013-10-17 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-1189-387/2013.
42. Vilniaus apygardos teismo 2013-03-27 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-396-195/2013.
43. Vilniaus apygardos teismo 2012-11-15 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-1276-648/2012.
44. Vilniaus apygardos teismo 2012-11-08 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-1239-200/2012.
45. Vilniaus apygardos teismo 2012-07-17 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-857-195/2012.
46. Vilniaus apygardos teismo 2012-02-23 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-287-195/2012.
47. Klaipėdos apygardos teismo 2014-04-25 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-258-107/2014.
48. Klaipėdos apygardos teismo 2014-03-25 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-244-255/2014.

49. Klaipėdos apygardos teismo 2014-01-15 nutarimas administracinėje byloje Nr. ATP-36-361/2014.
50. Klaipėdos apygardos teismo 2013-11-11 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-732-360/2013.
51. Klaipėdos apygardos teismo 2013-09-13 nutartis administracinėje byloje Nr. ATP-634-380/2013.
52. Klaipėdos apygardos teismo 2013-07-25 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-507-462/2013.
53. Klaipėdos apygardos teismo 2013-07-08 nutarimas administracinėje byloje Nr. ATP-479-361/2013.
54. Klaipėdos apygardos teismo 2013-04-24 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-251-360/2013.
55. Klaipėdos apygardos teismo 2013-03-20 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-175-380/2013.
56. Klaipėdos apygardos teismo 2013-03-19 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-204-361/2013.
57. Klaipėdos apygardos teismo 2013-01-04 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-22-107/2013.
58. Klaipėdos apygardos teismo 2012-12-05 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-804-107/2012.
59. Klaipėdos apygardos teismo 2012-11-23 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-718-360/2012.
60. Klaipėdos apygardos teismo 2012-11-08 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-703-462/2012.
61. Klaipėdos apygardos teismo 2012-10-26 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-682-380/2012.
62. Klaipėdos apygardos teismo 2012-07-13 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-423-174/2012.
63. Klaipėdos apygardos teismo 2012-07-05 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. ATP-434-106/2012.
64. Klaipėdos apygardos teismo 2011-01-28 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-26-609/2011.
65. Klaipėdos apygardos teismo 2010-02-12 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-50-243/2010.
66. Klaipėdos apygardos teismo 2010-01-19 nutartis administracinio teisės pažeidimo byloje Nr. II-19-386/2010

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ KODEKSO 260 STRAIPSNIO 1 DALIES, 287
STRAIPSNIO 1 DALIES, 308 STRAIPSNIO 1 DALIES, 313 STRAIPSNIO 1 DALIES IR 314
STRAIPSNIO 1 DALIES PAKEITIMO**

ĮSTATYMAS

2015 m.

d. Nr.

Vilnius

1. 260 straipsnis. Administracinio teisės pažeidimo protokolo turinys

Pakeisti 260 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„Administracinio teisės pažeidimo protokole nurodoma: jo surašymo data ir vieta, protokolą surašiusio asmens pareigos, vardas, pavardė; žinios apie administracinę atsakomybę traukiamą asmenį, jo vardas, pavardė, asmens kodas (gimimo data), gyvenamosios vietos adresas; administracinio teisės pažeidimo padarymo vieta, laikas ir esmė; šio kodekso straipsnis, straipsnio dalis ar kitas atsakomybę už šį pažeidimą nustatantis teisės aktas, kurio reikalavimus pažeidė asmuo; liudytojų ir nukentėjusiųjų, jeigu jų yra, vardai, pavardės, gyvenamųjų vietų adresai; administracinę atsakomybę traukiamo asmens pasiaiškinimas; administracinę atsakomybę traukiamo asmens prašymas nerašyti administracinio nurodymo, jei asmuo dėl to kreipėsi į protokolą rašančią pareigūną; kitokios žinios, būtinos bylai išspręsti.

Redakcija nuo 2015-07-01:

Administracinio teisės pažeidimo protokole nurodoma: jo surašymo data ir vieta, protokolą surašiusio asmens pareigos, vardas, pavardė; žinios apie administracinę atsakomybę traukiamą asmenį jo vardas, pavardė, asmens kodas (gimimo data), gyvenamosios vietos adresas; administracinio teisės pažeidimo padarymo vieta, laikas ir esmė; šio kodekso straipsnis, straipsnio dalis ar kitas atsakomybę už šį pažeidimą nustatantis teisės aktas, kurio reikalavimus pažeidė asmuo; liudytojų ir nukentėjusiųjų, jeigu jų yra, vardai, pavardės, gyvenamųjų vietų adresai; administracinę atsakomybę traukiamo asmens pasiaiškinimas; administracinę atsakomybę traukiamo asmens prašymas nerašyti administracinio nurodymo, jei asmuo dėl to kreipėsi į protokolą rašančią pareigūną; administracinę atsakomybę traukiamo asmens pareidavimu – jo prašymas siųsti ir gauti procesinius dokumentus elektroninių ryšių priemonėmis; kitokios žinios, būtinos bylai išspręsti. Administracinio teisės pažeidimo protokolo formą ir jos pildymo taisyklės tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija.“

2. 287 straipsnis. Nutarimų rūšys

Pakeisti 287 straipsnio 1 dalį ją papildant 4 punktu:

„Išnagrinėjęs administracinio teisės pažeidimo bylą, organas (pareigūnas) priima vieną iš tokių nutarimų:

- 1) skirti administracinę nuobaudą;
- 2) nutraukti bylą;
- 3) motyvuotai perduoti bylos nagrinėjimą kitam įgaliotam nagrinėti administracinio teisės pažeidimo bylą organui (pareigūnui);
- 4) motyvuotai grąžinti iš naujo tirti administracinio teisės pažeidimo bylą organui (pareigūnui), įgaliotam surašyti administracinių teisės pažeidimų protokolą. Šis nutarimas priimamas tik išimtiniais atvejais, kai dėl esminių administracinio teisės pažeidimo protokolo trūkumų negalimas bylos nagrinėjimas.“

3. 308 straipsnis. Nutarimų skirti administracinę nuobaudą vykdymo senatis

Pakeisti 308 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„Negali būti vykdomas nutarimas skirti administracinę nuobaudą, jeigu jis nebuvo perduotas vykdyti per tris mėnesius nuo priėmimo dienos. Jeigu nutarimo vykdymas sustabdytas sutinkamai su šio kodekso 295 straipsniu – per tris mėnesius nuo paskutinio nutarimo išnagrinėtoje administracinio teisės pažeidimo byloje priėmimo dienos. Sutinkamai su šio kodekso 306 straipsniu atidėjus nutarimo vykdymą, senaties termino eiga sustabdoma iki termino atidėjimo pabaigos.

Redakcija nuo 2015-07-01:

Negali būti vykdomas nutarimas skirti administracinę nuobaudą, jeigu jis nebuvo perduotas vykdyti per tris mėnesius nuo priėmimo dienos, išskyrus šio kodekso 314 straipsnyje numatytus atvejus. Jeigu nutarimo vykdymas sustabdytas vadovaujantis šio kodekso 295 straipsniu, senaties termino eiga pradedama skaičiuoti nuo paskutinio nutarimo priėmimo dienos. Vadovaujantis šio kodekso 306 straipsniu arba 313 straipsniu atidėjus nutarimo vykdymą arba išdėsčius nutarimu paskirtos baudos mokėjimą, senaties termino eiga sustabdoma iki atidėjimo arba išdėstymo termino pabaigos. Nutarimo skirti baudą priverstinio vykdymo senaties terminas – penkeri metai nuo šio kodekso 313 straipsnio 1 dalyje nustatyto termino jį geruoju įvykdyti pabaigos.“

4. 313 straipsnis. Nutarimo skirti baudą įvykdymo terminai ir tvarka

Pakeisti 313 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„Baudą patrauktas administracinės atsakomybės asmuo turi sumokėti ne vėliau kaip per keturiasdešimt dienų nuo nutarimo priėmimo dienos, o apskundus tokį nutarimą – ne vėliau kaip per keturiasdešimt dienų nuo nutarimo (nutarties) dėl skundo netenkinimo priėmimo dienos.“

5. 314 straipsnis. Priverstinis nutarimo skirti baudą vykdymas

Pakeisti 314 straipsnio 1 dalį ir ją išdėstyti taip:

„Jeigu pažeidėjas nesumoka baudos per šio kodekso 313 straipsnyje nustatytą terminą, nutarimą skirti baudą priėmęs organas (pareigūnas), o jeigu nutarimą priima teismai ar administracinės komisijos prie savivaldybių tarybų, – protokolą surašęs organas (pareigūnas) šį nutarimą siunčia antstoliui vykdyti.

Redakcija nuo 2015-07-01:

314 straipsnis. Priverstinis nutarimo skirti baudą vykdymas

Jeigu pažeidėjas nesumoka baudos per šio kodekso 313 straipsnyje nustatytą terminą, nutarimas skirti baudą vykdomas priverstine tvarka. Šis nutarimas negali būti priverstinai vykdomas, jeigu Valstybinė mokesčių inspekcija sprendimu dėl priverstinio baudos išieškojimo neperdavė jo vykdyti antstoliui per tris mėnesius nuo priėmimo dienos arba atidėjus nutarimo skirti baudą vykdymą, arba išdėsčius nutarimu paskirtos baudos mokėjimą pagal šio kodekso 306 ir 313 straipsnius neperdavė jo vykdyti antstoliui sprendimu dėl priverstinio baudos išieškojimo per tris mėnesius nuo nutarimo skirti baudą vykdymo atidėjimo ar paskirtos baudos mokėjimo išdėstymo termino pabaigos arba nuo baudos sumokėjimo atidėjimo ar išdėstymo nutraukimo, arba nuo sprendimo dėl mokestinio ginčo įsiteisėjimo Mokesčių administravimo įstatymo nustatyta tvarka.

ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ RENGIMO IR NAGRINĖJIMO VIETOS SAVIVALDOS INSTITUCIJOSE TAISYKLĖS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Administracinių teisės pažeidimų protokolų (toliau – Protokolas) surašymo, bylų parengimo nagrinėjimui ir nagrinėjimo taisyklės (toliau – Taisyklės) nustato vietos savivaldos institucijų protokolų surašymo, nustačius Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse (toliau – ATPK) numatytus pažeidimus, bylų parengimo nagrinėjimui bei nagrinėjimo pagrindus ir tvarką.

2. Administracinių teisės pažeidimų bylas vietos savivaldos institucijose nagrinėja ATPK 221, 222 straipsniuose numatyti subjektai, t. y. administracinė komisija (toliau – Komisija) ir savivaldos vykdomasis organas (savivaldybės administracijos direktorius, jo pavaduotojas/-ai, įgalioti savivaldybės departamentų, skyrių, poskyrių vadovai, jų pavaduotojai, savivaldybės administracijos direktoriaus įgalioti vyriausieji specialistai).

3. Taisyklių reikalavimai yra privalomi visoms vietos savivaldos institucijoms ir jų įgaliotiems specialistams.

4. Taisyklėse vartojamos sąvokos atitinka sąvokas, vartojamas ATPK, Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatyme (toliau – ABTĮ) ir kituose teisės aktuose.

II. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ PROTOKOLŲ SURAŠYMO TVARKA

5. Patikrinimo metu nustačius administracinius teisės pažeidimus savivaldybės administracijos direktoriaus įgaliotas valstybės tarnautojas surašo Protokolą.

6. Protokolas surašomas, kai yra nustatytas administracinio teisės pažeidimo padarymo faktas (vieta, laikas, esmė), žinomas administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo ir galima konstatuoti būtinus administracinio teisės pažeidimo sudėties elementus.

7. Protokolas surašomas dviem vienodą juridinę galią turinčiais egzemplioriais. Vienas Protokolo egzempliorius įteikiamas administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui, kitas perduodamas savivaldybės darbuotojui, atsakingam už Protokolų administravimą.

8. Protokolas turi būti surašomas nepažeidžiant ATPK 35 straipsnyje nustatytų terminų. Ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pažeidimo fiksavimo dienos pažeidimą padariusiam asmeniui jo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu registruotu paštu išsiųsčiamas kvietimas atvykti dėl Protokolo surašymo. Jei pažeidimas buvo užfiksuotas ne pažeidėjo akivaizdoje, kaip tai numatyta ATPK 259, 260² straipsniuose, Protokolas ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo pažeidimo fiksavimo dienos turi būti išsiųstas pažeidimą padariusiam asmeniui jo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu registruotu paštu. Nesant galimybei kvietimą ar Protokolą įteikti pažeidėjo deklaruotos gyvenamosios vietos adresu, dokumentai registruotu paštu siunčiami į pažeidėjo darbovietę ir/ar kitais išaiškintais adresais.

9. Protokole būtina nurodyti: jo surašymo data ir vieta, protokolą surašiusio valstybės tarnautojo pareigos, vardas, pavardė; pažeidimą padariusio asmens vardas, pavardė, asmens kodas/gimimo data, gyvenamosios vietos adresas (jei žinoma, taip pat nurodoma: asmens tapatybę liudijančio dokumento pavadinimas, serija, numeris išdavimo data, asmens darbovietė, telefonas, elektroninis paštas); pažeidimo padarymo vieta, laikas, esmė, teisės aktas, nustatantis atsakomybę už šį pažeidimą ir kurio reikalavimus administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo pažeidė; liudytojų (jei yra) vardai, pavardės, adresai, telefonai; jei yra ATPK 260¹ straipsnyje numatyti

pagrindai, įrašomas administracinis nurodymas, kaip tai numatyta ATPK 260 straipsnyje; administracinę atsakomybę traukiamo asmens prašymas nerašyti administracinio nurodymo, jei asmuo dėl to kreipėsi į Protokolą rašantį pareigūną; administracinio teisės pažeidimo bylos dalyvių paaiškinimai; įspėjimas dėl atsakomybės už melagingų duomenų apie savo asmenybę pateikimą pagal ATPK 187² straipsnį ir kitos žinios būtinos bylai išnagrinėti (duomenys apie asmeniui taikytas administracines nuobaudas ir pan.).

10. Protokole nurodomas bylos nagrinėjimo laikas ir vieta. Šie duomenys gali būti nenurodomi, kai byla nagrinėjimui bus siunčiama kitai įstaigai, savivaldos institucijai ar teismui.

11. Protokole visada išdėstomos ATPK 272 straipsnyje numatytos administracinę atsakomybę traukiamo asmens teisės ir pareigos. Surašant Protokolą administracinę atsakomybę traukiamam asmeniui dalyvaujant, šios teisės papildomai išaiškinamos žodžiu ir tai pažymima Protokole.

12. Protokole administracinis nurodymas negali būti surašomas, jei asmuo pakartotinai per metus padarė tos pačios rūšies administracinę teisės pažeidimą ir kitais ATPK 260¹ straipsnyje numatytais atvejais.

13. Protokolas turi būti pasirašytas Protokolą surašiusio valstybės tarnautojo ir administracinę atsakomybę traukiamo asmens. Parašu administracinę atsakomybę traukiamas asmuo patvirtina, kad susipažino su Protokolu ir gavo vieną Protokolo egzempliorių (originalą). Protokolą surašęs valstybės tarnautojas savo parašu patvirtina Protokole nurodytų duomenų teisingumą ir tai, kad vienas Protokolo egzempliorius įteiktas administracinę atsakomybę traukiamam asmeniui. Jeigu asmuo atsisako pasirašyti Protokolą ir/ar suteikti žinias apie save – tai pažymima Protokole ir patvirtinama Protokolą surašiusio valstybės tarnautojo parašu. Esant šio atsisakymo liudytojams – Protokole pasirašo ir šie asmenys.

14. Jeigu administracinę atsakomybę traukiamas asmuo atsisako priimti jam surašytą Protokolą ir/ar jį pasirašyti, asmeniui žodžiu pranešama apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką, ir tai pažymima protokole.

15. Protokole administracinę atsakomybę traukiamas asmuo gali pateikti savo paaiškinimus, pastabas, taip pat išdėstyti savo atsisakymo pasirašyti Protokolą motyvus. Administracinę atsakomybę traukiamas asmuo savo paaiškinimą ir pastabas gali surašyti atskirame lape, kuris pridedamas prie Protokolo (apie tai pažymima Protokole).

16. Administracinę atsakomybę traukiamam asmeniui draudžiama duoti pasirašytą neužpildytą ar nevisiškai užpildytą Protokolą ar nutarimą.

17. Protokolai, jų kopijos bei kiti prie jų pridedami dokumentai ir/ar jų kopijos yra saugomi teisės aktų, reglamentuojančių dokumentų tvarkymą, apskaitą ir saugojimą, nustatyta tvarka.

18. Administracinę atsakomybę patrauktam asmeniui įvykdžius administracinį nurodymą bylos teiseną yra baigiama. Protokole daroma žyma, kurioje fiksuojamas administracinio nurodymo sumokėjimas (data ir mokėjimą įrodančio dokumento numeris).

19. Protokolas ir patikrinimo medžiaga ne vėliau kaip per 4 dienas nuo administracinio nurodymo pasibaigimo dienos (jei administracinis nurodymas nebuvo įvykdytas)/ ne vėliau kaip per 3 dienas, jei Protokolas buvo surašytas be administracinio nurodymo, Protokolus administruojančio darbuotojo perduodamas nagrinėjimui.

20. Atsižvelgiant į ATPK 221, 222 straipsniuose nustatytą administracinių teisės pažeidimų bylų žinybingumą, bylos perduodamos nagrinėti Komisijai arba savivaldybės vykdomosioms institucijoms ar jų įgaliotiems pareigūnams, įgijusiems teisinį išsilavinimą.

21. Jei byla pagal žinybingumą gali būti nagrinėjama bet kurio vietos savivaldos institucijos įgalioto subjekto, pirmumas suteikiamas bylos nagrinėjimui Komisijoje.

22. Perduodant bylas nagrinėjimui turi būti įvertinami ir šie kriterijai: ar numatyta bylos nagrinėjimo data, nuobaudos paskyrimo terminas, pažeisto ATPK straipsnio sankcijoje nustatytos nuobaudos dydis (jei maksimali nuobauda > nei 290 Eur – pirmumas bylos nagrinėjimui Komisijoje), vietos savivaldos įgaliotam subjektui perduotų nagrinėtinų bylų skaičius ir kitos organizacinės aplinkybės.

23. Administracinė atsakomybė traukiamas asmuo turi teisę pasirinkti, kas nagrinės jo administracinio teisės pažeidimo bylą, jei tiek Komisija, tiek įgaliotas pareigūnas yra lygiaverčiai pagal žinybingumą.

24. ATPK 222 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodytiems pareigūnams bylos nagrinėjimui perduodamos atsitiktine tvarka.

25. Byla negali būti nutraukta arba paliekama nenagrinėta todėl, kad bylos nagrinėjimas žinybingas kitam vietos savivaldos institucijos įgaliotam subjektui. Šiais atvejais byla per tris darbo dienas perduodama nagrinėti pagal žinybingumą.

26. Prieš perduodant bylą nagrinėti, patikrinama, ar tuo pačiu metu nebus nagrinėjamos dvi ar daugiau bylų, kuriose administracinė atsakomybė traukiamas tas pats asmuo. Nustačius šį sutapimą, visų šių bylų nagrinėjimas perduodamas vienam subjektui (nepažeidžiant žinybingumo taisyklės).

III. PASIRUOŠIMAS ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ NAGRINĖJIMUI

27. Komisija/įgaliotas pareigūnas administracinio teisės pažeidimo bylą (toliau – Byla) išnagrinėja ne vėliau kaip per 15 dienų nuo Protokolo ir kitos Bylos medžiagos gavimo dienos.

28. Bylą nagrinėjantis subjektas turi teisę:

29.1. gauti iš valstybės ir savivaldybės institucijų bei kitų įstaigų ir asmenų bylai nagrinėti reikalingą informaciją ir dokumentus;

29.2. rinkti įrodymus, būtinus teisingam sprendimui ir abejonių pašalinimui;

29.3. įpareigoti administracinį teisės pažeidimą padariusį asmenį pašalinti ATPK numatyto pažeidimo atsiradimo priežastis;

29.4. ATPK ir kitų įstatymų nustatytais atvejais skirti baudas už pažeidimus;

29.5. nutraukti Bylos teiseną.

30. Apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą administracinį teisės pažeidimą padaręs asmuo informuojamas Protokole. Esant būtinybei, asmeniui pakartotinai, bet ne vėliau kaip prieš 10 kalendorinių dienų iki bylos nagrinėjimo dienos, registruotu laišku bei elektroniniu paštu (jeigu yra žinomas) pranešama apie bylos nagrinėjimo vietą ir laiką. Pranešime taip pat nurodoma bylos nagrinėjimo tvarka, asmens procesinės teisės ir pareigos bei tai, kad asmens nedalyvavimas bylos nagrinėjime dėl nesvarbių priežasčių nekliudo nagrinėti bylą.

31. Gavus iš kitų institucijų Protokolą, komisijos sekretorius ar už Protokolą administravimą atsakingas darbuotojas nedelsiant skiria bylos nagrinėjimo datą, suderinęs ją su bylą nagrinėsiančiu subjektu ir praneša administracinė atsakomybė traukiamam asmeniui apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą, kaip tai numatyta Taisyklių 30, 32 punktuose.

32. Pranešimas apie bylos nagrinėjimo laiką ir vietą siunčiamas Taisyklių 19 punkte nurodyta tvarka asmens oficialiai deklaruotu gyvenamosios vietos ir/ar paskutiniu žinomu gyvenamosios vietos adresu.

33. Administracinė atsakomybė traukiamas asmuo turi teisę:

33.1. susipažinti su bylos medžiaga;

33.2. duoti paaiškinimus, pateikti įrodymus, pareikšti prašymus;

33.3. nagrinėjant bylą, naudotis teisine advokato ar kito įgalioto atstovo, turinčio aukštąjį teisinį universitetinį arba jam prilyginamą išsilavinimą, pagalba;

33.4. kalbėti gimtąja kalba arba ta kalba, kurią jis moka, ir naudotis vertėjo paslaugomis, jeigu nemoka lietuvių kalbos;

33.5. gauti Komisijos/įgalioto pareigūno nutarimo nuorašą;

33.6. apskųsti nutarimą byloje;

33.7. naudotis kitomis teisės aktų suteikiamomis teisėmis.

34. Dokumentai, surašyti ne lietuvių kalba, teikiami ir skelbiami išversti į lietuvių kalbą ir nustatyta tvarka patvirtinti. Dokumentų vertimu turi pasirūpinti juos pateikiantis asmuo ar institucija.

35. Byla nagrinėjama dalyvaujant administracinėn atsakomybėn traukiamam asmeniui. Nesant šio asmens, byla gali būti išnagrinėta tik ATPK 272 straipsnyje numatytais atvejais.

36. Bylos Komisijos posėdžiuose/įgalioto pareigūno yra nagrinėjamos žodinio proceso tvarka.

37. Komisija/įgaliotas pareigūnas gali atidėti Bylos nagrinėjimą, jeigu:

37.1. į Bylos nagrinėjimą neatvyko administracinėn atsakomybėn traukiamas asmuo, kai be jo negalimas Bylos nagrinėjimas;

37.2. kai būtina surinkti papildomus įrodymus ar išsiaiškinti naujai paaiškėjusias aplinkybes;

37.3. kitais Komisijos/įgalioto pareigūno nuomone būtinais atvejais.

38. Komisija/įgaliotas pareigūnas dėl Bylos nagrinėjimo atidėjimo priima procesinį dokumentą – sprendimą. Šiuo dokumentu pratęsiami Bylos nagrinėjimo terminai, nepažeidžiant ATPK 35, 282 straipsniuose numatytų administracinės nuobaudos skyrimo ir Bylos nagrinėjimo terminų.

39. Komisija/įgaliotas pareigūnas, sprendime paskiria kitą Bylos nagrinėjimo datą ir laiką. Apie tai pasirašytinai paskelbia bylos nagrinėjime dalyvaujantiems dalyviams, o nedalyvaujantiems pranešama registruotu paštu bei elektroniniu paštu/telefonu (jeigu yra žinomi). Pirminio pranešimo apie Bylos nagrinėjimo vietą ir laiką gavimo adresu, kiti dokumentai gali būti siunčiami paprastu paštu.

40. Rengiantis Bylos nagrinėjimui, išsiaiškinamos ATPK 280 straipsnyje nustatytos aplinkybės.

41. Nustačius, kad neteisingai surašytas Protokolas ir nėra galimybių ištaisyti klaidas, Bylą nagrinėjantis subjektas motyvuotu nutarimu grąžina Bylą Protokolą surašiusiam valstybės tarnautojui. Nutarime privalo būti nurodomos Bylos grąžinimo priežastys. Tokiu atveju Protokolas anuliuojamas, daroma žyma „Anuliuotas“.

42. Pareigūnų, dalyvavusių nustatant administracinį teisės pažeidimą, tarnybiniai pranešimai/patikrinimų aktai yra laikytini dokumentais, kuriais remiantis nustatomi faktiniai duomenys, reikalingi bylai išspręsti. Tarnybinius pranešimus/patikrinimų aktus privalo surašyti ir pasirašyti visi pareigūnai, dalyvavę nustatant administracinio teisės pažeidimo faktą. Šių dokumentų turinys turi būti logiškas, glaustas, aiškus ir detalus, kad jame kuo išsamiau būtų pateiktos visos aplinkybės, turinčios reikšmės Bylai teisingai išspręsti.

43. Prireikus surinkti įrodymus kitoje Savivaldybėje, nagrinėjantis Bylą subjektas turi teisę kreiptis į atitinkamą Savivaldybę su prašymu atlikti tam tikrus procesinius veiksmus. Prašyme išdėstoma nagrinėjamos Bylos esmė, nurodomos aplinkybės, kurias reikia išaiškinti, įrodymai, kuriuos turėtų surinkti tarnybinių pagalbą suteikianti Savivaldybė. Toks prašymas gali būti pateikiamas ir kitoms valstybės ar vietos savivaldos institucijoms.

IV. ADMINISTRACINIŲ TEISĖS PAŽEIDIMŲ BYLŲ NAGRINĖJIMO TVARKA

44. Bylos nagrinėjamos viešai, išskyrus įstatymų numatytas išimtis.

45. Bylos nagrinėjamos, nutarimai priimami ir skelbiami lietuvių kalba.

46. Bylą nagrinėjantis ir nutarimą priimantis subjektas yra nepriklausomas ir vadovaujasi įstatymais ir kitais teisės aktais. Draudžiama iš šalies veikti Bylą nagrinėjantį pareigūną/Komisijos narį. Niekas neturi teisės reikalauti, kad Bylą nagrinėjantis subjektas atsiskaitytų dėl konkrečioje Byloje priimto nutarimo.

47. Nagrinėdami Bylas įgalioti subjektai taip pat vadovaujasi oficialiai paskelbtais Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo, Aukščiausiojo Teismo bei Vyriausiojo administracinio teismo sprendimais, nutarimais ir nutartimis. Yra saistomi teismų sukurtų teisės aiškinimo taisyklių, suformuluotų analogiškose ar iš esmės panašiose bylose.

48. Bylos nagrinėjimo eigai, įrodymams fiksuoti Komisija/įgaliotas pareigūnas gali naudoti bet kokiais technines priemones. Kitiems dalyviams draudžiama nagrinėjimo metu filmuoti, fotografuoti, daryti garso ar vaizdo įrašus ir naudoti kitas technines priemones.

49. Komisijoje Bylos nagrinėjimo posėdžio eigą protokoluoja Komisijos sekretorius.

50. Nagrinėjant bylą vienasmeniam subjektui (įgaliotam pareigūnui), posėdžio protokolavimas būtinas tik tais atvejais, kai dalyvauja du ar daugiau Bylos dalyvių.

51. Bylos nagrinėjime dalyvaujantys asmenys privalo pateikti savo asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą, o atstovai ir teisės aktų nustatyta tvarka patvirtintą įgaliojimą.

52. Paskirtu laiku Bylos nagrinėjimą pradeda Komisijos pirmininkas/įgaliotas pareigūnas, paskelbdamas, kokia Byla bus nagrinėjama, kas atvyko į posėdį. Komisijos pirmininkas/įgaliotas pareigūnas nustato atvykusiųjų tapatybę, patikrina atstovų įgaliojimus.

53. Komisijos pirmininkas/įgaliotas pareigūnas paskelbia, kas traukiamas administracinės atsakomybės, (paskelbia komisijos sudėtį – Bylą nagrinėjant Komisijoje), išaiškinamos Bylos dalyvių procesines teisės ir pareigos, įspėjama dėl procesinių veiksmų atlikimo arba neatlikimo pasekmių. Po to paskelbiamas Protokolas, išsprendžiami prašymai, išklausomi Bylos nagrinėjime dalyvaujantys asmenys ir ištiriami įrodymai. Prieš baigiant Bylos nagrinėjimą išsiaiškinama, ar Bylos dalyviai nori pateikti papildomų prašymų ar paaiškinimų.

54. Bylą nagrinėjime prireikus gali dalyvauti Protokolą surašęs valstybės tarnautojas, pažeidimą fiksavę ir patikrinimo aktą surašę darbuotojai/valstybės tarnautojai.

55. Komisija/įgaliotas pareigūnas, nagrinėjant Bylą, privalo išaiškinti:

55.1. ar buvo padarytas pažeidimas;

55.2. ar dėl pažeidimo kaltas būtent šis asmuo;

55.3. ar yra atsakomybę lengvinančių ar sunkinančių aplinkybių;

55.4. kitas aplinkybes, turinčias reikšmės bylai teisingai išspręsti.

56. Nagrinėdami Bylas Komisija/įgaliotas pareigūnas privalo aktyviai dalyvauti tiriant įrodymus, nustatant visas Bylai svarbias aplinkybes ir visapusiškai, objektyviai jas ištirti.

57. Nutarimo Byloje priėmimas ir paskelbimas:

57.1. Komisija nutarimą Byloje priima balsų dauguma, dalyvaujant ne mažiau kaip pusei Komisijos narių, o įgaliotas pareigūnas nutarimą priima vienasmeniškai;

57.2. Komisija/įgaliotas pareigūnas, nepažeidžiant ATPK 35, 282 straipsniuose numatytų administracinės nuobaudos skyrimo terminų, nutarimo priėmimą gali atidėti priimant sprendimą;

57.3. Komisijos/įgalioto pareigūno priimtas nutarimas užregistruojamas ir pasirašomas jo priėmimo dieną;

57.4. Komisijos narys, nesutinkantis su Komisijos sprendimu, gali išdėstyti raštu savo atskirą nuomonę, kuri pridedama prie Bylos.

58. Komisija/įgaliotas organas, išnagrinėjęs Bylą, priima vieną iš ATPK 287 straipsnyje numatytų nutarimų.

59. Nutarimą Byloje sudaro:

59.1. įžanginė dalis – nurodomas Bylą nagrinėjusio subjekto pavadinimas, nutarimo priėmimo data ir vieta, Bylos dalyviai, administracinės atsakomybės traukiamo asmens duomenys, Bylos pavadinimas ir esmė (Protokolo turinys);

59.2. motyvuojamoji dalis – nurodomos pažeidimo aplinkybės, pažeidimo faktą patvirtinantys įrodymai, motyvai, pagrindžiantys baudos skyrimą ir baudos dydį, teisės aktas, kurio reikalavimus pažeidė asmuo, teisės aktas, kuriame nustatyta atsakomybė už pažeidimą, asmens paaiškinimai ir jų vertinimas, atsakymai į visus Bylos dalyvių pareikštus pagrindinius reikalavimus ir argumentus, ATPK numatytą atsakomybę lengvinančių ir sunkinančių aplinkybių buvimo/nebuvimo konstatavimas;

59.3. rezoliucinė dalis – nurodomas priimtas sprendimas, nutarimo įvykdymo tvarka ir terminas, ATPK 292 straipsnyje numatyti nutarimo apskundimo terminai ir tvarka. Jei taikomas ATPK 306 straipsnyje numatytas nutarimo vykdymo atidėjimas, nurodomas atidėjimo laikotarpis. Jei taikomas ATPK 313 straipsnyje numatytas baudos mokėjimo išdėstymas dalimis, nurodomas mokėjimo periodiškumas ir kiekvieną mokėjimo periodą mokėtinos sumos dydis.

60. Nutarimas skelbiamas tuojau pat, baigus bylos nagrinėjimą. Nutarimo nuorašas per tris dienas nuo nutarimo priėmimo išsiunčiamas registruotu laišku. Nutarime pažymima nuorašo išsiuntimo data. Esant galimybei nutarimo nuorašas gali būti įteikiamas asmeniui iš karto po Bylos nagrinėjimo. Jeigu asmuo atsisako pasirašyti, kad su nutarimu susipažino ir/ar nuorašą gavo, apie tai pažymima nutarime.

61. Nutarimas skirti administracinę nuobaudą yra privalomas valstybiniais ir visuomeniniams subjektams, įmonėms, įstaigoms, organizacijoms, pareigūnams ir piliečiams.

62. Nutarimas skirti administracinę nuobaudą turi būti vykdomas nuo jo priėmimo momento ATPK 304 straipsnyje nustatyta tvarka.

63. Nutarimo skirti baudą įvykdymo terminai skaičiuojami ATPK 313 straipsnyje nustatyta tvarka.

64. Nutarime daroma žyma, kurioje fiksuojamas baudos sumokėjimas (data ir sumokėjimą įrodančio dokumento numeris).

65. Jeigu pažeidėjas nesumoka baudos per ATPK 313 straipsnyje nustatytą terminą, vykdomas ATPK 314 straipsnyje numatytas priverstinis nutarimo skirti baudą vykdymas.

66. Priverstiniam vykdymui siunčiamas nutarimo originalas, Byloje lieka teisės aktų nustatyta tvarka patvirtinta nutarimo kopija.

V. NUŠALINIMAI

67. Nušalinimai Komisijos nariams/įgaliotiems pareigūnams gali būti pareiškiami pagal Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo valstybės tarnyboje įstatymo nuostatas.

68. Pareigūnas, kuris surašė Protokolą ir/ar fiksavo pažeidimo padarymą, negali būti paskiriamas nagrinėti tą pačią Bylą.

69. Bylą nagrinėjantis subjektas, sekretorius, specialistas, ekspertas ir vertėjas negali dalyvauti nagrinėjant Bylą ir turi nedelsdami nusišalinti/būti nušalinami, jeigu jie patys yra tiesiogiai ar netiesiogiai suinteresuoti Bylos baigtimi arba yra kitokių aplinkybių, kurios kelia abejonių šių asmenų nešališkumu.

70. Nušalinimas/nusišalinimas turi būti motyvuotas ir pareikštas iki nutarimo Byloje priėmimo. Vėliau pareikšti nušalinimą/nusišalinti galima tik tais atvejais, kai pareiškiantis nusišalinimą/nusišalinantis asmuo apie nušalinimo/nusišalinimo pagrindą sužinojo po nutarimo priėmimo.

71. Nušalinimo klausimas turi būti sprendžiamas nedelsiant.

72. Bylos nagrinėjimo Komisijoje metu, sprendimas dėl nušalinimo/nusišalinimo priimamas Komisijos narių balsų dauguma. Sprendimas fiksuojamas Komisijos posėdžio protokole.

73. Nagrinėjant bylą įgaliotam pareigūnui vienasmeniškai, sprendimą dėl nušalinimo/nusišalinimo priima įgalioto pareigūno tiesioginis vadovas ne vėliau kaip per tris darbo dienas nuo nušalinimo/nusišalinimo pareiškimo, kuris pateikiamas tarnybiniu pranešimu arba asmens prašymu. Sprendimu nušalinus pareigūną, Bylą nagrinėti paskiriamas kitas pareigūnas.

VI. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

74. Komisijos/įgaliotų pareigūnų priimti nutarimai skundžiami teisės aktų nustatyta tvarka.

75. Pasikeitus teisės aktams, reglamentuojantiems Protokolų surašymą, Bylų rengimo ar nagrinėjimo tvarką, Taisyklės taikomos tiek, kiek neprieštarauja teisės aktams.